

XXV. évfolyam 6. szám

zeneKar

WWW.AHO.HU
WWW.ZENE-KAR.HU

25nka
Nemzeti Kulturális Alap

Disszonáns hangok a zenei közéletben

25 éves az
Óbudai Danubia Zenekar

6

ÖTVENÖT ESZTENDEJE HÍVTÁK ÉLETRE A MISKOLCI
SZIMFONIKUS ZENEKART

ZENEI KÖZÉLETÜNK

Variációk egy témára

Előadó-művészeti törvényről, TAO-ról, Érdekegyeztető Tanácsról, Zeneművészeti Bizottságról

Eppen 10 éve, hogy az Országgyűlés elfogadta az Előadó-művészeti törvényt. Az első tíz év tapasztalatairól és a zenei közéletet foglalkoztató témákról kérdeztük dr. Gyimes Lászlót, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének főtájkárát, a törvény egyik alkotóját és Kovács Gézát a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének elnökét. *(Kaizinger Rita)*

Disszonancia a zenei közéletben

Kérdések és válaszok a TAO megszüntetése, az aránytalan állami támogatások és a Zeneművészeti Bizottság kapcsán.

Jelentős, messzire ható eseményekben gazdag ősz köszöntött a szimfonikus zenekarokra, hiszen egy évtized után megszüntetik, vagy jobb esetben átalakítják a TAO-rendszert, a Zeneművészeti Bizottságba új tagokat neveztek ki, s a szakmai berkekben arról kerüngenek a hírek, hogy az egyik együttes kiemelt, milliárdos nagyságrendű állami támogatásban részesülhet. Hogy az új helyzetek hogyan hatnak a magyar szimfonikus zenekarok mindennapjaira, milyen veszélyekkel és nyereségekkel járhatnak az átalakulások, s hogy hogyan lehetne úgy megváltoztatni a struktúrát, hogy valóban jobbá tegye a magyar zenei életet – minderről több zenekari vezető Fűke Géza, Herboldy Domonkos, Hollerung Gábor, Horváth Zsolt és Lendvai György mondta el a gondolatait. *(Réfi Zsuzsanna)*

25 éves az Óbudai Danubia Zenekar

Az Óbudai Danubia Zenekar ünnepi eseményre készül: napra pontosan 25 évvel az első koncertjük után újból a színpadra ülnek, hogy az elmúlt negyedszázad három karmesterével feleleveníthessék a múlt egy-egy meghatározó pillanatát. Ács Péter, a zenekar ügyvezetője nyilatkozott a múltjáról és a terveikről. *(Mechler Anna)*

Jubileumi szezon, ünnepi tervek

Ötvenöt esztendője hívták életre a Miskolci Szimfonikus Zenekart
1963. november 1-jén Mura Péter vezetésével jött létre hivatalosan is a Miskolci Szimfonikus Zenekar, és akadnak még, akik ma is a városban élnek az együttes egykori alapítói közül. A sokat megélt társulat a kezdetektől gyönyörködött a játékaival a helyi és a környékbeli publikumot. Erről októberben a rádióhallgatók is meggyőződhetnek, hiszen közvetítették ünnepi hangversenyüket, s a zenekar vezetői is megszólaltak abban a beszélgetésben, amely az együttes történetét elevenítette fel. De nemcsak ezen az egyetlen napon köszöntötték az évfordulót, a szezon minden hangversenyét igyekeznek különlegessé tenni. A múltjáról, az ünnepi évadról és a folytatásról Szász Pónuzs Krisztina, Sir László és Antal Mátyás beszélt. *(Réfi Zsuzsanna)*

MSO – PORTRÉ

Büszke vagyok a kollégáimra

Novák József klarinétművész-tanár, a Miskolci Szimfonikus Zenekar és a Miskolci Új Zenei Műhely alapító tagja szeptember végén ünnepelte 85. születésnapját. Ebből az alkalomból pályafutásáról kérdeztük. *(Kaizinger Rita)*

Két karmester – egy együttes

Gilbert Varga Bogányi Tiborral irányítja a Pannon Filharmonikusokat

Minőség, minőség, minőség – mindkettőjüknek ez a legfőbb célja. Ezért is jött létre – Magyarországon elsőként – az a különleges vezetői modell, mely szerint két vezető karmester – Gilbert Varga és Bogányi Tibor – áll a pécsi zenekar élén. A két eltérő habitusú maestro számos dologban gondolkodik hasonlóan, s remekül érti egymást. Mert ahogy ők is hangsúlyozzák, mindketten európaiak. Ezért is született meg a tandem, amellyel új korszak kezdődik a Pannon Filharmonikusok életében. A közös munkáról, a további tervekéről rendhagyó társulati ülésen és sajtótájékoztatóon számoltak be október végén a Kodály Központban. *(Réfi Zsuzsanna)*

KFD

Debrecen kultúrája Európa színpadán

Sikeres időszakot tudhat maga mögött a Kodály Filharmonikusok. A zenészek helyzete egyre stabilabb, a zenekar több külföldi meghívással is büszkélkedhet, a közönség száma egyre csak nő. Mindez egy dinamikus fejlődő városban, amelyre 2023-ban talán egész Európa szeme rászegeződik. Somogyi-Tóth Dániellel, a Kodály Filharmónia igazgató-művészeti vezetőjével turnékról, zenekar- és közönségépítésről, TAO-ról, és az Európa Kulturális Fővárosa pályázatról beszélgettünk. *(Varga-Tóth Rita)*

32

BFTZ

Küldetéstudat – százhatvanöt esztendője

A nyolcvanadik születésnapon az Aranykönyvükbe író Kodály Zoltán további nyolcvan esztendőt kívánt. Szerencsére még több lett belőle, hiszen novemberben már a 165. évfordulóját ünnepelheti a Budapesti Filharmóniai Társaság, az együttes, amely első hangversenyét 1853. november 20-án adta a Magyar Nemzeti Múzeum Dísztermében. A jubileum előtt a Zeneakadémián adott, ünnepi esttel tisztelegnek. A rendhagyó hangversenyéről, az együttes életében egy esztendője kezdődött új korszakról, az új arculatról, s új tagokról Tóth László elnökkel beszélgettünk, aki elmesélte azt is, milyen koncerteket terveznek a következő szezonban, s hogy bíznak abban, lesz még kétszáz éves jubileum is... *(Réfi Zsuzsanna)*

36

„Minden apró rezdülésre reagálnak”

Jövőre lesz fél évszázada, hogy az Operaház tagja, de szinte gyerekorától figyelemmel kísérte a zenekar koncertjeit. Az együttes ünnepi estjén Medveczky Ádám vezényli a magyar műsorrészt. A jubileum apropóján beszélgettünk a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekaráról, s arról, hogy az egyik legjelentősebb kitüntetésnek tartja azt az arany karmesteri pálcát, amelyet karmestersége negyvenedik évfordulójára a zenészekről kapott. *(Réfi Zsuzsanna)*

38

Maestro-mustra a MÁV Szimfonikusokkal

Második alkalommal rendezték meg, de már nemzetközileg is jelentős érdeklődést kiváltó versennyé vált a budapesti seregszemle. Megháromszorozódott a jelentkezők száma, öt kontinens harminchárom országából összesen háromszáznyolcvan jelentkezők. A Doráti Antal Karmesterverseny sokszínű repertoár ismeretét várja el az aspiránsoktól, s a legjobbjait idén Eötvös Péter workshopján is részt vehettek. A megmérettetésen a MÁV Szimfonikus Zenekar kíséri az ifjú maestrókat, s az együttes egyike a verseny rendezőinek. A Doráti úr elnevezett seregszemle ötlete egy olasz karmester fejből pattant ki négy esztendővel ezelőtt. M. Andrea Vitello a szorozat művészeti igazgatója, s nagy álma, hogy egyszer ez a verseny is olyan ismertté váljon, mint amilyen Varsóban a zongoristák Chopin-ről elnevezett megmérettetése. *(Réfi Zsuzsanna)*

36

KRITIKA

HANGVERSENY

A Győri Filharmonikus Zenekar, a Nemzeti Filharmonikusok, az Óbudai Danubia Zenekar, a Budafoki Dohnányi Zenekar, a MÁV Szimfonikus Zenekar és a Duna Szimfonikus Zenekar koncertjeiről. *(Csengery Kristóf, Fittler Katalin, Kaizinger Rita, Kovács Ilona)*

42

CD

A Győri Filharmonikus Zenekar jubileumi CD-felvételéről.

(Fittler Katalin)

52

KÖNYV

Finishing Touch – Dohnányi Ernő Változatok egy gyermekdalra (op. 25) című művének fakszimile kiadása

Rangos szakmai elismerésben részesült a 2018-as Szép Magyar Könyv versenyen az Országos Széchényi Könyvtár egyik kiadványa. A Nemzeti Kulturális Alap támogatásának köszönhetően a könyvtár Dohnányi-gyűjteményéből az egyik értékes darab – a Változatok egy gyermekdalra (op. 25) – kiadását érte az a megtiszteltetés, hogy Köztársasági elnöki különdíjat kapott a Fakszimile, reprint és adaptált kiadványok kategóriában. A díjat az Ünnepi Könyvhét nyitónapján, 2018. június 7-én, a Petőfi Irodalmi Múzeum Dísztermében adták át. *(Kovács Ilona)*

53

PRÓBAJÁTÉK

39, 58

A címlapon: Az Óbudai Danubia Zenekar
(Fotó: Valuska Gábor)

MEGSZŪNIK a kulturális TAO. A Kormányinfón Gulyás Gergely kiemelte: a kormány a TAO-támogatások rendszerét áttekintve úgy látta, hogy kulturális területen jelentős visszaélések voltak, ezért a rendszert át kell alakítani. A forrásokat a kormány a jövőben is biztosítja, de más formában.

AZ IN MEDIAS BRASS Junior Prima díjas rézfúvós kvintett ősszel ismét New Yorkban járt. Három nap alatt hat koncertet adtak a Juilliard Egyetemen, turnéjuk elsődleges célja a 20. századi és kortárs magyar rézfúvós kamarazene bemutatása volt.

85 ÉVES KORÁBAN ELHUNYT Montserrat Caballé világhírű spanyol operaénekesnő. A spanyol királyi ház Twitter-oldalán közzétett részvétnyilvánító üzenetében hangsúlyozta, hogy a lírai szoprán az opera nagyasszonya, az univerzális kultúra legendája volt, „a legjobb a legjobbak között”. A világhírű szopránt szülővárosában, Barcelonában helyezték végső nyugalomra.

ZAJOS SIKER kísérte a Magyar Állami Operaház amerikai bemutatkozásának előadásait. A társulat a New York OperaTúra keretében 2018. október 30. és november 11. között 8 estén 7 különböző programmal (operával, balettel és gálával) kápráztatta el a Lincoln Center David H. Koch Színházának közönségét, valamint egy zenekari hangversenyt is adott a Carnegie Hall nagytermében.

ERKEL FERENC halálának 125. évfordulója alkalmából tudományos ülészakot rendeznek. Erkel Ferenc karmesteri-zenekarvezetői öröksége és műveinek politikai reprezentációhoz való viszonya áll az Erkel velünk élő öröksége című konferencia középpontjában, amelyet a zeneszerző halálának 125. évfordulója alkalmából rendeztek november 19-én a Pesti Vigadóban. Az idei Erkel-emlékvé lehetőséget ad arra, hogy a még mindig nem eléggé elemzett zenei életmű mellett az életút más jelentős elemeit is vizsgálják.

ROLLA JÁNOS Kossuth-díjas hegedűművész, a Liszt Ferenc Kamarazenekar koncertmestere kapta a Pannonhalmi Főapátság, a Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt. és a Bábolna Nemzeti Ménesbirtok általa alapított Szent Márton-díjat. A 2001-ben alapított díjat olyan személyiségnek adományozzák Szent Márton napja alkalmából, aki az előző évben, években a legtöbbet tette a valamikori Pannónia területén lévő kulturális és turisztikai, valamint térségfejlesztő programok megvalósításáért, hozzájárulva ezzel a nemzeti örökség és a kulturális értékek megismertetéséhez és megőrzéséhez. Rolla János kapcsolata Pannonhalmával több évtizedes, és amikor a főapátság húsz évvel ezelőtt arról döntött, hogy megújítja és rendszeressé teszi Szent Márton társadalmi körű megünneplését, elindítottak egy ma is élő hagyományt egy hangversennyel.

KURTÁG GYÖRGY első operájának ősbemutatóját a Milánói Scala közönsége nyolc percig tapsolta – írta a Corriere della Sera olasz napilap. A Kossuth-díjas magyar zeneszerző Samuel Beckett 1957-ben Párizsban bemutatott A játszma vége című abszurd drámáját zenésítette meg. Magyarország képviseletében Orbán Viktor miniszterelnök is részt vett Kurtág György első operájának bemutatóján. A Corriere della Sera zenekritikusa mérföldkőnek nevezte a Kurtág-operát, megjegyezve, hogy az eddig rövidebb zeneműveket alkotó Kurtág nemcsak kísérletezett, hanem „igazi operát” alkotott.

NOVEMBER 30-án folytatódik a Pannon Filharmonikusok Pannon-bérletsorozata a Müpában. ATündérkert és katedrális című koncerten szólistaként Bogányi Gergely lép színpadra, a zenekart pedig testvére, a PFZ vezető karmestere, Bogányi Tibor dirigálja.

ZSÚFOLT NÉZŐTÉR ELŐTT születésnap gálakoncertet adott a hivatásossá válásának 50. évfordulóját ünneplő Győri Filharmonikus Zenekar. Borkai Zsolt, Győr polgármestere a zenekart a város kulturális életének egyik legfényesebb ékkövének nevezte. Mint mondta, a Győri Filharmonikus Zenekarról világsztárok beszélnek nagy elismeréssel, így aztán szerintem ezen a különleges estén az ünneplés mellett a tisztelet kifejezése is helyénvaló. Az 50 éves Győri Filharmonikus Zenekar az ünnepi évben díjat is alapított, mellyel azokat szeretnék elismerni, akik sokat tettek a zenekarért. Fűke Géza igazgató és Berkes Kálmán művészeti vezető az első alkalommal három díjat adott át. Ez esetben az elismerések nem személyeknek szóltak, hanem intézménynek, hivatalnak és vállalatnak: Győr városának, az Emberi Erőforrás Minisztériumának, és az Audi Hungária Zrt-nek.

800 MILLIÓ forintos állami támogatásból újult meg a Zeneakadémia történelmi orgonája. Kilenc éven át tartó munka és összefogás eredményeként október 22-én, az intézményalapító Liszt Ferenc születésnapján rendezett ünnepélyes koncerten szólalt meg újra a Zeneakadémia Nagytermében a magyar zenei élet egyik szimbóluma, a felújított Voit-orgona. Magyarország első hangversenytermi, az európai örökség védelme szempontjából is kiemelkedő jelentőségű orgonája évszázados hanyattatás után kapta vissza eredeti helyét.

Variációk egy témára

Előadó-művészeti törvényről, TAO-ról, Érdekegyeztető Tanácsról, Zeneművészeti Bizottságról

Éppen 10 éve, hogy az Országgyűlés elfogadta az Előadó-művészeti törvényt. Az első tíz év tapasztalatairól kérdeztük dr. Gyimes Lászlót, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének főtájkárát, a törvény egyik alkotóját és Kovács Gézáat a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének elnökét.

A törvény eddigi tapasztalatai

I *Hogyan értékeli az elmúlt tíz évet? Milyenek ítélik meg a törvény hatékonyságát, és mit változtatnának meg az eddigi tapasztalatok alapján?*

DR. GY. L.: Ez a törvény mindenképpen mérföldkönek számít a magyar előadó-művészet történetében, és a magyar előadóművészek életében, hiszen ezt megelőzően az előadó-művészetre vonatkozóan lényegében semmilyen szabályozás nem létezett. Hogy példát is említek, sem a zenekar, sem a színház jogi fogalma nem volt sehol definiálva. Ezen túlmenően pedig olyan kérdések sem voltak szabályozva, hogy hogyan épül fel egy finanszírozási rendszer, hogyan épül fel egy teljes előadó-művészeti rendszer, mi az Alaptörvényből levezethető kötelezettsége a magyar államnak. Az pedig, hogy ezeken túlmenően még sajátos munkajogi szabályok is megjelentek a törvényben, az nélkülözhetetlen volt, mert ezek hiánya miatt kínlódott mindig az ágazat az általános munkajogi szabályokkal, amelyek általában alkalmatlanok e különleges munkahelyek, előadó-művészeti műhelyek sajátos foglalkoztatási viszonyainak a szabályozására. Egyébként külföldön felismerték és elismerték ennek a törvénynek a jelentőségét, hiszen olyan kötelezettségeket rögzít, mint az állami felelősségvállalás, a finanszírozás, vagy a foglalkoztatási viszonyok kérdése, és ezért a törvény olyan ritka és egyedülálló nemzetközi visszhangot kapott, hogy a több mint hetven ország szakszervezeteit tömörítő nemzetközi szervezet, a Zenészek Nemzetközi Szövetsége javaslatára szakszervezetünk elnyerte az UNESCO hivatalos partnerszervezetének, a Nemzet-

közi Zenei Tanácsnak a „Zenei jogokért” elnevezésű díját. Ilyen kitüntetést az UNESCO és a Nemzetközi Zenei Tanács történetében muzsikusszakszervezet még soha nem kapott.

„Ez a törvény mindenképpen mérföldkönek számít a magyar előadó-művészet történetében...”

„A korábbi szabályozás az állami finanszírozás mértékét a fenntartói támogatáshoz igazította és így lényegében fele-fele arányban állapította meg.”

I *2011-ben a Kormány kezdeményezésére már egyszer módosították a törvényt. Ez a módosítás milyen változásokat hozott?*

DR. GY. L.: A 2011-es módosítás az állami finanszírozás rendszerét változtatta meg. Azt nem mondanám, hogy alapvetően alakította át, hanem más technikákat vezetett be, legalábbis az én olvasatomban. Egyébként sok tekintetben indokolható volt ez a módosítás. Az életben mindig újabb és újabb dolgok merülnek fel, és a jognak éppen ez az egyik feladata, hogy a szabályok megfelelő módosításával kövesse ezeket a változásokat.

I *Konkrétan hogyan változott meg a finanszírozási rendszer?*

DR. GY. L.: A módosítás többek között arra irányult, hogy a normativitás elvét, annak merevségét valamilyen mértékben oldja, más szempontok, például a minősítés, a szakmai minőségi szempontok beemelésével. Változott továbbá a döntéshozási mechanizmus előkészítése is. De ha az elmúlt hét évet nézzük, akkor azt mondanám, hogy ezek a módosítások alapvetően nem alakították át a korábbi rendszert. Természetesen mindig vannak sérelmek, amikor egy finanszírozási rendszer átalakításáról van szó. A színházi területen jelentkeztek inkább ilyenek, a zenekari területen nagyon nagy sérelmek emiatt talán kevésbé voltak. A zenekari területen megítélésem szerint a módosítás során azonban elkövettek egy hibát, amelynek a hatása a mai napig érződik.

■ *Mi volt ez az egyetlen hiba?*

DR. GY. L.: A korábbi szabályozás az állami finanszírozás mértékét a fenntartói támogatáshoz igazította és így lényegében fele-fele arányban állapította meg. Ennek az volt az előnye, hogy a fenntartóknak a keze meg volt kötve abban a tekintetben, hogy ha elkezdik csökkenteni az intézményi támogatást, akkor az állami támogatás is csökkenni fog, azaz érdekeltek voltak a támogatás növelésében. Az elmúlt évek azt igazolták, hogy a fenntartók a növekvő állami támogatás arányában kezdték a saját fenntartói hozzájárulásukat csökkenteni. Természetesen ez a folyamat is sokszínű volt, nem minden fenntartóra igaz ez a megállapítás, de elsősorban a vidéki, immár nemzeti minősítésű nagy szimfonikus zenekarokat érintette elsősorban hátrányosan.

Finanszírozás

■ *Mi az, amit a leginkább módosítanának a jelenlegi szabályozáson?*

DR. GY. L.: Véleményem szerint a finanszírozás tekintetében mindig lehet változtatni. Járatlan a jogban az, aki nem tudja, hogy egy jogszabály mindig politikai akaratot fejez ki, és nem egy merev, megváltoztathatatlanul kőbe vésett előírás. Az élet előbb-utóbb mindig kikényszeríti azt a módosítást, amire éppen szükség van. Az előadó-művészetnek a zenei területre vonatkozó finanszírozási rendszere ma is érvényes. A képlet az, hogy van egy fenntartó – ez lehet tulajdonos, költségvetési intézmény, alapítvány, részvénytársaság, bárki vagy bármi – és van maga az együttes. Ebbe a viszonyrendszerbe kell becsatornázni az állami támogatási rendszert, úgy hogy a pénz oda érkezzon, ahová szánták, vagyis az együtteshez. Ennek a módja természetesen eltérő lehet. A pénz minden egyes esetben más és más útvonalat járhat be. Például annak az állami finanszírozásnak, ami közvetlenül egy állami fenntartású együtteshez érkezik, nyílegyenes az útja, tehát nincs egy közbülső szereplő. Ha egy önkormányzati fenntartású zenekarról beszélünk, akkor az önkormányzathoz, mint fenntartóhoz érkezik az állami támogatás, és onnan megy tovább, tehát már három lépcsős a folyamat. Amennyiben pedig egy olyan együttesről van szó, amelybe például az önkormányzat még egy alapítványt, gazdasági társaságot is beiktat, akkor már négy szereplős lesz ez a képlet. Nem egyforma, de nagyon hasonló rendszert képviselnek azok a részben vidéki, részben budapesti szimfonikus zenekarok, amelyek önkormányzati fenntartásúak. Van egy másik elem is azonban, amit szintén figyelembe kell venni, vagyis,

*„Maga a (törvény) jogszabály
azt írja elő,
hogy munkaviszonyban,
vagy közalkalmazotti
jogviszonyban
kell foglalkoztatni a zenészeket.”*

dr. Gyimesi László

hogy az előadó-művészeti szervezetek, vagyis a zenekarok egy része intézményként működik, a másik része pedig gazdasági társaságként. Itt megint csak eltérőek a játékszabályok, de ez alapvetően nem befolyásolja a finanszírozásnak a költségvetés szintjéről érkező modelljét.

■ *A 2011-es módosítás értelmében ki vagy mi határozza meg a költségvetési finanszírozás mértékét?*

DR. GY. L.: Hogy mennyi pénz érkezik, arról gyakorlatilag a miniszter dönt és jogilag az aktuális évi költségvetési törvény határozza meg a támogatás mértékét, mégpedig előadó-művészeti együttesekre lebontva, a három művészeti ág szakmai bizottsága, jelen esetben a Zeneművészeti Bizottság javaslata alapján. Ezt a javaslatot a Nemzeti Előadó-művészeti Érdekegyeztető Tanács – amelynek jelenleg az elnöki tisztét töltöm be – véleményezi, és a miniszter a javaslat és a vélemény ismeretében dönt.

■ *Milyen szempontokat vesz figyelembe a Bizottság, illetve a Tanács a javaslat elkészítésekor és a véleményezéséskor?*

Kovács Géza

DR. GY. L.: Ez kizárólag a Zeneművészeti Bizottság kompetenciája. Az eddigi tapasztalat azt mutatta, hogy jól előkészítettek voltak a javaslatok. Ugyanis nyilvánvaló, hogy a szimfonikus zenekarok esetében a költségvetés oldaláról a legnagyobb kiadási tétel a munkabér és az ahhoz kapcsolódó járulékok. Ha tesszük, ha nem, beszélhetünk minőségről, értékekről és minden olyan dolgról, amely nem foglalható jogszabályba – egyébként az Alkotmánybíróság álláspontja szerint meg sem teheti –, és ennek a mérlegelésére és differenciálásra a bizottságnak mégis van lehetősége. A felosztási szabályzat keretei között meghatározhatja például, hogy milyen feladatokat értékel a finanszírozás mértékének megállapításakor. Ezt teszi ma a Bizottság. A szempontrendszerre ennek felel meg, amin természetesen mindig lehet finomítani.

Munkajogi vagy polgárjogi foglalkoztatás

I Fel lehet azt venni például a szempontok közé, hogy egyáltalán magának a finanszírozásnak – és nem a mértékének – feltétele legyen a bejelentett munkaviszony?

*„...a munkajogot,
mint valami negatív dolgot
felfogni a modern világban
eléggé anakronisztikus...”*

DR. GY. L.: A Zeneművészeti Bizottságnak valóban szakmai szempontok szerint, de a foglalkoztatási viszonyokat figyelembe véve kell javaslatot tenni a pénz elosztására. Maga a (törvény) jogszabály azt írja elő, hogy munkaviszonyban, vagy közalkalmazotti jogviszonyban kell foglalkoztatni a zenészeket. Ad absurdum a Zeneművészeti Bizottság akár olyan javaslatot is tehet, hogy semmilyen összeget ne fordítsanak a támogatásból munkabérekre. Azonban egy ilyen javaslat nem csupán foglalkoztatási, támogatási szempontból lenne helytelen, hanem szembe menne az általános foglalkoztatási politika célkitűzéseivel, nem beszélve a jogi, egzisztenciális következményekről. Viszont abban a Bizottságnak komoly mozgástere van, hogy például a kortárszene, az ifjúsági koncertek milyen arányban kapjanak támogatást.

I Amennyiben a jogszabály előírja a munkaviszonyban történő foglalkoztatást, akkor hogy jöhet szóba egyáltalán egy olyan tartalmú javaslat, ami mondjuk a munkaviszonyon kívüli foglalkoztatásra vonatkozik?

DR. GY. L.: Javaslatot bármire lehet tenni, még arra is, hogy olyan értelemben módosítsák a törvényt, hogy erre még utalás se történjen. Az már egy más kérdés, hogy miután itt költségvetési pénzről, vagyis közpénzről van szó, egy olyan politika mentén, amelyben központi kérdés a foglalkoztatás, a munkahelyteremtés, valamint központi kérdés az is, hogy az állami pénzek felhasználása mindig a legcélszerűbb útvonalat járja, abban bizony szempont az, hogy egy bizonyos foglalkozási csoportot, esetünkben a zenekari művészeket milyen módon foglalkoztatunk. Amennyiben az igazgató úgy dönt, hogy eltekint a munkaviszonyban való foglalkoztatástól, akkor azt úgy hívjuk, hogy magánzenekar, mert ebben az esetben a saját pénzét kockáztatja. Egy közpénzből támogatott együttes esetében azonban kötelező figyelembe venni, hogy milyen célra fordítunk közpénzt és annak felhasználását milyen kötelezettségek terhelik.

I Ezek szerint a jogszabály garantálja azt, hogy a muzsikuskokat szabályszerű munkaviszonyban foglalkoztassák?

DR. GY. L.: Természetesen a törvényben és annak végrehajtási rendeletében erre garanciák vannak. Maga a munkaviszonyban vagy nem munkaviszonyban történő foglalkoztatás kérdése egyébként túldimenzionált. A zenekaroknál a jelenlegi munkarend több évszázados hagyományok alapján alakult ki. A mai magyarországi munkarend, az nagyjából megegyezik az európai országokban szokásos munkarenddel. Külföldön ettől eltér néhány – kiváló – egyesületi, vagy gazdasági társasági

formában működő együttes, amely olyan önkormányzattal rendelkezik, amelyben a „tulajdonos” zenekari tagok a döntéshozók, emellett van kifejezetten magántulajdonú együttes, és gyakori az egy-egy produkcióra szerveződő társulat. Ezek a formációk atipikusak és így a zenészek foglalkoztatása is az.

Szerencsésnek éreztem magam, amikor a jogalkotás résztvevőjeként kitaposott utakat járhattam végig. Magam is meglepődtem, hogy mennyire kidolgozott, átlátható fejlődés eredménye ez a szisztéma. Maga a műfaj sem a revolúciók színtere. Föl lehetne ugyan borítani, de ha munkajogi tekintetben még egyszerűbben nézzük a jelenséget, akkor egy 70-90 tagú együtteshez csatlakozni, és lényegében egy életet feltenni arra, hogy ott fogja valaki eltölteni a karrierjét, vagy annak egy jelentős időszakát, ehhez jogilag nagyon biztonságos háttérrel kell teremteni. Ezt könnyen összekeverik az úgynevezett „betonozással” és a minőség hanyatlásával. Egyébként magát a munkajogot, mint valami negatív dolgot felfogni a modern világban eléggé anakronisztikus, mert a világ úgy van berendezve, hogy vannak, akik irányítják a dolgozókat, és vannak akik dolgoznak. A munkavégzés, legyen az bármilyen – ahol kreativitásra, gondolkodásra, együttműködésre, közös célokra és felelősségre van szükség – egyben hivatás is, csak a művészetben még olyan további különleges tehetségre és tudásra is szükség van, amely az általános munkavégzésben nem feltétlenül szükséges.

I Akkor miért csak nálunk tűnik ennyire ördögtől valónak a munkaviszonyban való foglalkoztatás kérdése?

K. G.: Németországban, Franciaországban, a skandináv országokban és még Nagy-Britannia nagyobb részén is, jószereivel ismeretlen a nem munkaviszonyban foglalkoztatott szimfonikus zenekari művész. Ahol különbség van, az a négy nagy londoni zenekar, ahol a zenekari tagok egy része részvényes a vállalkozásban, vagyis tulajdonos, és a tevékenységét nem hagyományos értelemben vett munkaviszonyban folytatja, hanem egy sajátos free-lance, vagyis szabadúszó viszonyban, szigorúan fizetve a járulékokat. Ebből másfél évtizeddel ezelőtt a brit parlamentig elérő vita kerekedett ki, és akkori kollégámat, a Brit Zenekari Szövetség igazgatóját a miniszterelnök egy küldöttség élén fogadta, és akkor állapodtak meg abban a rendszerben, amely munkajogi biztonságot nyújt a szabadúszó, free-lance muzsikusoknak is.

DR. GY. L.: A törvényt természetesen fel lehet lazítani. Ki lehet azt is jelenteni, hogy ne legyen munkaviszony. A kérdés csak az, hogy akkor ez milyen hatást eredményez? Kinél, hol, mit fog jelenteni? Mit jelent egy

olyan műfajnál, amelyik internacionális? Hogy néznek ki akkor a perspektívák?

I Magyarországon azonban évtizedek óta folyamatosan vannak arra vonatkozó törekvések egyes művészeti intézmények fenntartói, illetve munkáltatói részéről, hogy azt a bér- és járuléktömeget, amit a munkaviszonyban való foglalkoztatás miatt ki kellene fizetni, inkább másra fordítsák, és például új hangszereket vásároljanak abból, vagy neves külföldi vendégművészeket hívnak meg, a zenekari muzsikusokat pedig alkalmanként és vállalkozóként foglalkoztassák. Ennek a gyakorlatnak ráadásul még versenytorzító hatása is van, mert anyagiilag sokkal hátrányosabb helyzetbe hozza a jogkövető, vagyis a muzsikusokat szabályosan foglalkoztató együtteseket, illetve fenntartó-munkáltatóikat. Tehát a kérdés most nem annyira a fellazítás lehetőségére, mint inkább a szigorításra és a garanciákra irányul.

DR. GY. L.: Ha valaki megsérti a törvényt, akkor annak vannak következményei, szankciói. Tehát nem magának a törvénynek a feladata, annak betartatása.

I Rendben van. Akkor másképp fogalmazok: jutalmazzuk azt, aki megsérti a törvényt?

DR. GY. L.: Nyilvánvalóan nem.

Természetesen ez nem jelenti azt, hogy ilyen nem történik meg, és valószínűsíthetően nem a zenekari, sőt még csak nem is a művészeti terület az egyetlen az országban, ahol ilyesmi előfordul. Az atipikus foglalkoztatás azonban nemcsak nálunk, hanem európai szinten is nagy problémát jelent. Tizenegy országban, többek között a velünk szomszédos Ausztriában is sikerült rá megfelelő megoldást találni. Nálunk a problémát maga az atipikus helyzet okozza. Vagyis, ha a zenészeket nem munkaviszonyban, hanem vállalkozóként lehet foglalkoztatni, akkor a járulékokra fordítandó teljes összeget át lehet adni számukra, amivel a muzsikusok látszólag több pénzt kapnak. De hangsúlyozom, hogy csak látszólag. A munkáltatót ezzel szemben nem terheli számos olyan adminisztrációs és munkajogi kötelezettség, ami egyébként a nem polgári jogviszonyban munkajogilag terhelné.

I Magyarországon azonban hiányzik egy nagyon fontos adózási kategória az alapvetően szellemi foglalkozású csoportokra vonatkozóan, nevezetesen a szellemi szabadfoglalkozású vállalkozási forma, ami ugyan névleg nálunk is megvan, de korántsem olyan feltételekkel működik, mint a fejlettebb európai országokban.

DR. GY. L.: A szabadfoglalkozású kategória azért anynyi megkülönböztetést érdemel, hogy ez egy önként vállalt státusz, ami összefoglaló neve a különböző vál-

lalkozási formáknak. Ha elhagyjuk a szimfonikus zenekari élet területét és átlépünk bármelyik zenei területre, ott kizárólag ilyenekkel találkozunk, ami praktikusan is kezelhető megoldást jelentene a problémára. Az én ízlésem szerinti az osztrák példa, vagyis a munkaviszony jellegű foglalkoztatás. Ez tulajdonképpen a polgárjogi jellegű foglalkoztatás és a munkajogi foglalkoztatás egy ötvözete. Megjegyzem, hogy az Előadó-művészeti törvény készítése során mi végig arra törekedtünk, hogy létrejöjjön egy ilyen jellegű megoldás. Ami azonban nem jött létre, mert levették a napirendről. Egyébként érthetően, mert nagyon nem illett a hazai munkajogi rendszerbe, és azzal a veszéllyel járt, hogy láncreakciót indít el más területeken is.

I Mégis miért van nálunk lassan már évtizedek óta ádáz küzdelem annak érdekében, hogy a zenekari muzsikusok megtarthassák a munkaviszonyukat?

K. G.: Ha szabad még reflektálnom az előbb elhangzottakra, amire talán a főtitkár úr utalt, azok a munkaközvetítő cégek, amelyek az előadó-művészetben is képesek arra, hogy ne munkaviszony keretében kínáljanak munkaerőt az egész Európai Unió területén, amibe most a brexit egy kicsit bele fog szólni. Nagyon nagy piacról van ott ugyanis szó, és e pillanatban talán senki nem tudja megmondani, hogy mi lesz majd az európai előadó-művészettel a brexit után, nem beszélve harmadik országbeli művészekről. Mindenesetre az egész Európában általános, hogy munkaviszonyban foglalkoztatják a szimfonikus zenekari művészeket. A Szövetségünk megalakulásakor alapvetően azt tűzte ki célul, hogy munkáltatói oldalról képviselje a hivatásos szimfonikus zenekarokat. Az fel sem merült bennünk, hogy lehetnek olyan zenekarok, amelyeknél a hivatásos jelzővel nem jár együtt a világos és jogszerű foglalkoztatás. 2006-ig lehetőség volt arra – amennyiben ezt a muzsikus kérte –, hogy „számla” ellenében foglalkoztassák, ami számára nagyobb cash-flow-t jelentett, a munkáltató számára pedig semmilyen munkajogi következménnyel nem járt. 2006 óta a munkajogi jogszabályok úgy változtak, hogy ahol munkavégzésre irányuló tevékenység van, ott munkaviszonyt kell létesíteni. Amennyiben pedig a hatóságok rendezetlen munkaviszonyt tárnak fel, akkor ad absurdum a munkáltatói jog gyakorlója akár nyolc évig terjedő börtönbüntetéssel is sújtható. Nem állítom, hogy ezt a büntetési tételt valaha is kiróják, de a lehetősége megvan. Mindez azért nagyon fontos és különös, mert a Szövetség szigorúan ügyel arra, hogy tagjai között kizárólag jogszabályok szerint működő, azoknak megfelelő együttesek legyenek. Amennyiben lenne

olyan tagszervezetünk, amely nem felel meg a jogszabályi előírásoknak, abban a pillanatban a Szövetség egésze támadható lenne, és elveszíthetné azt a presztízsét, amit az elmúlt negyedszázad alatt elért. Következésképpen akkor, amikor kritika éri a Szövetséget, hogy nem támogat jogszerűtlenül működő együtteseket, akkor egyszerű önvédelemről van szó, illetve egy jogkövető magatartásról. Úgy gondolom, hogy semmilyen szektorban nem találunk olyan szakmai szervezetet, amely a jogszerűtlenséget támogatná. Az lehet, hogy javasolja a jogszabályok módosítását. Ezt tette a Szövetség hosszú éveken keresztül, amikor a Zeneművész Szakszervezet, pontosabban annak főtitkára kezdeményezésére, munkabizottságokat alakítva a készülő törvény minden egyes betűjét alaposan végiggondolva, heves vitákat folytatva alapvetően közösen hoztuk létre azt a törvényjavaslatot, amelyről akkor úgy gondoltuk, hogy megnyugtató megoldást nyújt a teljes előadó-művészetnek. Mi akkor a teljes zenekari és énekkari világban gondolkodtunk. Meggyőződésem, hogy semmi ördögtől való nincs ebben, hanem éppen ez az egyetlen megoldás, hogy jogkövető magatartással legyünk partnerei a kormányzati szerveknek, és mindazoknak, akikkel szemben képviselni tudjuk a szimfonikus zenekarok érdekeit.

„...az állam nyitott egy olyan fejezetet, ami ugyan pályázati támogatásokról szól, de minden megkötés nélkül bárki pályázhat rá.”

I Az egyre inkább elterjedő atipikus foglalkoztatási módok ismeretében nem gondolják, hogy esetleg eljárt az idő a törvény felett, és milyen változtatásokat javasolnának annak korszerűbbé tétele érdekében?

DR. GY. L.: Ilyenfajta szabadságot el tudnék képzelni a törvényben, különösen olyan foglalkozásoknál, ahol ez indokolt. Nem vagyok meggyőződve azonban arról, hogy egy szimfonikus zenekar esetében ez indokolt lenne, míg egy színész esetében egészen biztos vagyok benne, hogy igen.

Alanyi kör

I Nem lenne szerencsésebb külön törvényt alkotni a zeneművészetre, illetve a színház- és táncművészet számára?

DR. GY. L.: Szerintem nem lenne jó, mert az előadó-művészet önmagában véve is meglehetősen kis terület, hiszen még a művészetben belül is szétválasztottuk az alkotóművészetet és az előadó-művészetet. Ha ezt most még tovább szétletelnénk, akkor az erejét veszítené el a dolog. Az eltelt tíz év alatt, ha valaki kifogást akart keresni, akkor sok mindent találhatott az előadó-művészeti törvényben. De azt semmiképpen sem röhögte fel, hogy az érvényre jutásának az lenne a problémája, hogy

nem önállóan képviseli a zenei életet. Tárgyszerűen és külön fejezetekre bontva foglalkozik a zenei sajátosságokkal, tehát jogtechnikailag ebben semmi bonyolult nincs, és mindenképpen előnyösebb egy közös hajóban együtt evezni, már csak azért is, mert maga az előadó-művészet nem csak szimfonikus zenekarokból áll, és ne feledkezzünk el arról sem, hogy a zene életében a színház és a tánc is jelen van, illetve fordítva is. A probléma lényege nem itt van, hanem ott, hogy a szabályokat hogyan kell megalkotni. Én most válaszoltam arra, hogy egy osztrák megoldást szívesen látnék Magyarországon. Hogy milyen technikával, az már egy másik kérdés. Az mindig problémát okoz, ha valaki azt mondja, hogy ez úgy rossz, ahogy van. Önmagában nem elegendő a jogalkotáshoz, ha egy törvény minőségéről semmitmondó, általános véleményt alkotunk. A folytatás a lényeg, hogy akkor hogyan lehetne jó, vagy jobb.

I Esetleg érdemes lenne kisebb formációkra, mondjuk kvartettekre, kvintettekre vagy fúvósegyüttesekre is kiterjeszteni a törvényt?

DR. GY. L.: Ami az alanyi kör kiterjesztését tekinti, arra az Előadó-művészeti törvény a zenei együttesek tekintetében műfaji megkülönböztetés nélkül meglehetősen rigorózan tizenkét főben állapítja meg azt a határt, amelyről úgy rendelkezik, hogy finanszírozza. Ez lehet big band, lehet cigányzenekar, kamarakórus, vagy szimfonikus zenekar, lényeg, hogy tizenkét főtől felfelé. Ennél kisebb formációkra vonatkozóan az állam válasza 2008-ban az volt, hogy nem vállalja a finanszírozásukat, tekintve, hogy a normatív támogatás elemei hiányoznak. Ezeknek az együtteseknek, vagy akár szólistáknak nincs tulajdonosa, nincs fenntartója, nincs intézménye. Ezért az állam nyitott egy olyan fejezetet, ami ugyan pályázati támogatásokról szól, de minden megkötés nélkül bárki pályázhat rá. Emellett azt sem szabad elfelejteni, hogy a mindenkori miniszternek jogában áll úgy dönteni, hogy közszolgáltatási szerződést köt bárkivel, bármilyen célból. Jogi szempontból ennek nincs semmilyen akadálya.

A minőség meghatározása: kvantitatív és kvalitatív szempontok érvényre jutása

I Megfelelőnek tartják-e a szimfonikus zenekarok minősítési rendszerét, illetve milyen kategóriákat tartanának elfogadhatónak?

„...Sokkal jobban örülnék egy egzaktabb kategóriarendszernek, pontosabban egy olyan kategóriarendszernek, ami azt kéri számon az együttesektől, ami az állam részéről, mint finanszírozó részéről és a fenntartó részéről számon kérhető.”

DR. GY. L.: Ha már viszonylag kimerítően szóba került az Előadó-művészeti törvény, akik a jelenlegi textust olvassák, azok azt látják, hogy ott nincs nyoma az eredeti kategorizálásnak. Egy kritériumrendszer próbálta közelíteni a közelíthetetlen, vagyis a teljesítményt és a minőséget, amely kritériumrendszert nagyon sajnálunk, hogy megszűnt. A jelenlegi kategorizálásnak nyilvánvalóan egy olyan előzménye volt, amely inkább talán a színházi világ számára volt alkalmas. Köztudomású, hogy jelenleg a hat nagy vidéki zenekar nemzeti kategóriájú, a többiek pedig a kiemelt kategóriába tartoznak, illetve akik ide sem, azok számára hozták létre a pályázati kategóriát. Nem szült jó vért ez a kategorizálás. A mai napig vannak együttesek, amelyek joggal gondolják, úgy hogy méltánytalanság érte őket

akkor, amikor nem nemzeti, hanem csak kiemelt kategóriába, vagy nem kiemelt, hanem csak pályázati kategóriába kerültek. Számos érdemüket felsorolják, amelyekkel nagyon nehéz vitatkozni. Sokkal jobban örülnék egy ennél valamivel egzaktabb kategória rendszernek, pontosabban egy olyan kategóriarendszernek, ami azt kéri számon az együttesektől, ami az állam részéről, mint finanszírozó részéről és a fenntartó részéről számon kérhető. Ez a kategóriarendszer egyébként lehet nagyon színes is. Nyilvánvaló, hogy egy regionális együttesrel szemben a saját fenntartója egészen más feladatokat szab meg, mint egy félig-meddig országos hatáskörű zenekarral szemben. Ne feledjük azt sem, hogy vannak közvetlen állami fenntartású zenei intézmények, amelyek kívül esnek ezen a kategorizáláson, ami szintén egy követhető logika. A problémát a jelenlegi rendszerben ott látom, hogy a kategorizálás egyértelműen és világosan pénzzel jár együtt. Ez pedig onnantól kezdve, hogy az egyik együttes többet, a másik pedig kevesebbet kap a besorolása miatt, a sértettség, a harag és a legrosszabb értelemben vett lobbizás melegágya, ami egy idő után magát a rendszert is felemészti.

I Milyen minősítési rendszert látnának működőképesnek?

DR. GY. L.: A nemzetközi példák felelőletesen tudottan két dologra alkalmas, hogy egy állítást megerősítsenek, illetve cáfoljanak. Az mindenesetre bizonyos, hogy Nyugat-Európában egy világos, a miénknél átláthatóbb és meglehetősen jól működő rendszer határozza meg a finanszírozás mértékét. Viszont nagyon fontos elem, hogy például a skandináv országokban,

Németországban egyértelműen a közszolgálathoz kötik a támogatás mértékét. Finnországban a lakosságszámra kivetítve bontják le, hogy egy-egy állampolgár a befizetett adójából mennyivel járul hozzá a lahti, a tamperei vagy a helsinki szimfonikus zenekar működéséhez. Ez számomra nagyon rokonszenves, mert a jelenleginél egy a funkcióhoz, a tevékenységhez és – ha ki szabad ezt a szót mondani – a minőséghez kötött kategorizálást nagyobb örömmel fogadnék. Annál is inkább, mert ezek működő rendszerek. Németországban, ahol a Deutsche Theater und Bühnenverein 1846 óta működik és az összes német színházat, operaházat, zenekart és táncgyűttest tömöríti munkáltatói oldalról, valamint évtizedek óta megvan a szakszervezeti partnerei, tudtak egy olyan ágazati kollektív szerződést kötni, ami világhosszá teszi a finanszírozási, bérezési viszonyokat.

■ *A kvantitatív elemekről a nemzetközi példák kapcsán az előbb már szó esett, de milyen kvalitatív elemeket látnának szükségesnek a minőség garantálására, illetve a versenyt torzító tényezők kiszűrésére?*

DR. GY. L.: Természetesen a kvalitatív elemek jelentik a legingoványosabb területet. Nem gondolom, hogy bármely döntéshozó – akár kormányzati, akár önkormányzati – venné magának a bátorságot és felelősen ki merné mondani, hogy melyik zenekar a jobb, és melyik a rosszabb. Ilyen kategóriát nem hinném, hogy bármely jogszabályba be lehetne emelni. Ilyet egy magánalapítvány, vagy magánszereplő kimondhat, de közpénzzel gazdálkodó soha.

■ *A korábban említett Zeneművészeti Bizottság azonban egy világos minőségi kritériumrendszer birtokában a javaslattételkor elvileg kiszűrhetné a szubjektív elemeket, és akkor nem fordulhatna elő olyan eset, mint legutóbb, amikor a személyi összetételében megújult Zeneművészeti Bizottságnak a finanszírozásra vonatkozó javaslatát a Nemzeti Előadó-művészeti Érdekegyeztető Tanács egyhangúan elutasította.*

DR. GY. L.: 1992-ben elég fontos döntése volt az Alkotmánybíróságnak, amikor kimondta, hogy esztétikai és minőségi különbségek tekintetében semmilyen jogszabály alapján nem lehet eljárni. Ebben a véleménynyilvánítás és a teljes művészi szabadság eszméje nyilvánul meg, ami azt jelenti, hogy a jog normáival nem lehet esztétikai, művészi értékeket meghatározni. Ugyanakkor nem teljesen véletlen a minősítési eljárás, és a miniszter minősíti nemzetivé vagy kiemeltté az együtteseket. Ez tehát egy minőségi kategória is, azzal

együtt, hogy egyidejűleg feladat-ellátási kötelezettségeket is tartalmaz. A Zeneművészeti Bizottságnak azonban a normatív gondolkodásnak megfelelően kell felosztani a 100 százalékot – nem a pénzt, hanem a 100 százalékot –, és a munkának a második szakasza az, amikor megfontolhatja, hogy a 100 százalékon belül hagy-e egy bizonyos százalékot, amit az esetleges kiemelkedő teljesítmények külön elismerésére fordít. Amennyiben tehát a kérdés úgy merül fel, hogy a jelenlegi javaslattételi mechanizmusban van-e lehetősége a szakmai bizottságnak minőségi szempontok alapján javaslatot tenni, akkor a válasz igen. Az már egy másik probléma – és ez nem a Zeneművészeti Bizottság problémája –, hogy a miniszternek ezt az indoklást semmilyen körülmények között nem szabad elővennie, viszont a számot elfogadhatja.

■ *A javaslattevő bizottság tagjait milyen rendszer szerint jelölik ki?*

DR. GY. L.: Őket a miniszter nevezi ki.

■ *Véleménye szerint összeegyeztethető, hogy valaki tagja lehet a Zeneművészeti Bizottságnak, miközben maga is érdekelt egy érintett zenekar működtetésében?*

DR. GY. L.: Magyarországon a zenei élet meglehetősen kicsi és belterjes. Nem lehet egykönnyen olyan szakembereket találni, akik minden paraméternek megfelelnek. Belőlem legalábbis semmilyen ellenérzést nem vált ki az, ha valaki egyébként valahová tartozik, és biztos vagyok benne, hogy ebben a funkciójában felül tud emelkedni a saját érdekein.

■ *Amennyiben felül tud...*

DR. GY. L.: Ha nem tud, akkor az egy idő után kiderül...

■ *Jó, tegyük fel, hogy kiderül. Akkor ez mégis milyen következményekkel jár?*

DR. GY. L.: Kiderülni mindenképpen kiderül, és akkor a miniszter hatásköre, hogy levonja a megfelelő konzekvenciát. Ez része a miniszteri felelősségnek, mint ahogy a miniszter felelőssége a kinevezés is. Tudom, hogy a miniszteri felelősség nehezen értelmezhető, bár ettől még létező fogalom. A minősítés kérdéséhez egyébként még azt szeretném hozzátenni, hogy nagyon kevés szó esik a feladat-ellátási kötelezettségekről. Vagyis, hogy mennyire eltérő feladat-ellátási kötelezettségei vannak egy regionális zenekarnak, illetve egy fővárosi, de országos hatókörű zenekarnak, amely adott esetben szinte alig tartózkodik az országban. Ezzel arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy nem szerencsés ál-

landóan összehasonlítani olyan dolgokat, amelyeknél figyelmen kívül hagyjuk az alapfeltételeket.

K. G.: Ha például egy-egy vidéki zenekar az adott régióban teljesít, azt az égvilágon senki nem végzi el helyette. Senki nem fog helyettük iskolai tornatermekben koncertet adni, vidéki kultúrházakban hangversenyezni, senki nem fogja helyettük az edukációs munkát elvégezni, senki nem fogja adott esetben a színházi szolgáltatásokat abszolválni. Az egy egészen más dolog, ha egy nemzetközi hírnévre szert tett fővárosi zenekar ellátogat ugyanennek a zenekarnak a koncerttermébe, akkor az nyilvánvalóan nagy ünnep, de másnap ugyanúgy elkezdődik egy nap, és ugyanúgy azt a 60-80, nem egy esetben 100 koncertet teljesítenie kell annak a zenekarnak. Következésképpen az adott régióban az a zenekar a legjobb. Mert ő viszi a hátán az adott régió zenei művelődését. Amennyiben abba a tévedésbe esnénk, hogy hány külföldi fellépése volt egy adott zenekarnak, akkor nyomozásba kellene kezdenünk, és ez már a TAO kérdését is felveti, amit egyáltalán nem szeretnék megkerülni.

■ És mi a helyzet a külföldi turnékkal, mint a minőség megítélésének kvalitatív lehetőségével?

K. G.: Egy időben valóban mérce volt zenekarok, és részben kórusok számára is, hogy hány külföldi fellépésük volt, függetlenül azok helyszínétől, minőségétől és legfőképpen annak financiaális háttérétől. A szakmában mindenki tudja, hányféleképp lehet manapság külföldön turnézni: lehet teljesen üzleti alapon, vagyis az összes felmerülő költség megtérül az út során, esetleg még tisztos haszonra is szert tesz az együttes. Van, hogy ha nem is térül meg minden költség, de nincs komoly ráfizetés. Aztán lehet úgy is turnézni, hogy szinte minden költséget az együttes áll, csak azért, hogy így igazolja – főleg itthon – nemzetközi elismertségét. Ilyenkor nyilvánvalóan magyar közpénz szponzorálja nagylelkűen távoli, vagy közeli országok koncertjegyeit. Végül lehet kulturális diplomáciai küldetést teljesíteni, de azt a fenntartóval, helyi, vagy állami szervekkel történő együttműködés határozza meg. Ilyenkor ráadásul nem

kérhető számon az adott zenekaron az, hogy miért költ közpénzt. Egyébként pedig az esetek többségében nagy valószínűséggel nem is a saját zsebéből kell finanszírozni ezeket a fellépéseket. Tehát ezek egyike megbízható mérce manapság.

Egyéb források

■ Arról már szó esett, hogy a feladatellátás kvantitatív módon azért valamennyire latba esik a finanszírozás megállapításánál, illetve érintettük a normatív finanszírozás kérését is. Az előbb utalást tett a TAO-ra, aminek a kivezetése azonban nagyon nagy érvágást jelent a zenekarok működésében, bármennyire kevés csordogált is ebből a pénzből a területre. Pótolni tudja-e ezt valamilyen más forrás?

DR. GY. L.: Amikor előkészítettük az Előadó-művészeti törvényt, annak szerves része volt a TAO, ami csak utólag kapta ezt az elnevezést, mert a Társasági adótörvénybe került bele. A logikája az egésznek az volt, hogy kiváltásáért az addigi szponzorációs szerződéseket, amelyek

esetében gyakran nyílt titok volt, hogy a támogatási összeg bizonyos százalékát vissza kellett osztani a szponzoráló cég képviselőjének. Vagyis mindaz, amit most a TAO-n elméletileg számon kérnek, az a szponzorálásban már benne volt, csak sokkal kiszolgáltatottabb módon. A TAO-nál az volt az óriási ötlet, hogy úgy tette érdekeltté a gazdasági társaságokat a szponzorálásban, hogy azt a pénzt, amit egyébként az állami költségvetésbe társasági adóként be kellett volna fizetni, azt a kultúra, illetve a sport támogatására fordíthassák. Plakát, vagy kihelyezett logó ugyan nem járt ezzel, de a cégek így is nagyon jól jártak, hiszen mindezt az adózás előtti bevételükből tudják levonni, tehát nyereségük is kelet-

kezik, ezen felül még az a jó érzés is megvan, hogy nem ismeretlen célra fordították a pénzt, hanem látják, hogy hogyan hasznosul. Nem mellesleg, nagyon nehéz volt az Európai Unió felé igazolni ennek a támogatásnak a közhasznúságát annak érdekében, hogy az Unió kiengedje a közösségi versenypolitika és a közös adófilozófia keretei közül. A TAO további

pozitív hozadéka volt még, amivel mi jogalkotóként előzetesen nem számoltunk, hogy beindított egy olyan fo-

*„Lehet úgy is turnézni,
hogy szinte minden költséget
az együttes áll, csak azért,
hogy így igazolja – főleg itthon –
nemzetközi elismertségét.
Ilyenkor nyilvánvalóan
magyar közpénz szponzorálja
nagylelkűen távoli,
vagy közeli országok
koncertjegyeit.”*

*„...szükség lett volna
egy állami felügyeleti
rendszerre,
amelyet a mai napig
nem hoztak létre.”*

lyamatot, hogy a támogatottakat elkezdte arra ösztönözni, hogy minél több jegybevételt termeljenek. Ez a lehető legegészségesebb verseny, hiszen mi értelme van bármilyen kulturális vagy sporteseményt rendezni, ha arra nincs érdeklődő. Tehát magát az alapcéljuttalmazta a rendszer, ráadásul úgy, hogy emiatt nem kellett különösebben elköteleződni semmilyen cég, vagy márkánév irányába. Végül pedig ezzel a gesztussal az állam a filmművészet után az előadó-művészet mellé is letette a garast. Az első évben, 2009-ben még csak 600 millió forint TAO-t tudtak begyűjteni az erre jogosult szervezetek, miközben ez az összeg a tavalyi évben már 35 milliárd forintba emelkedett. Mindehhez azonban szükség lett volna egy állami felügyeleti rendszerre, amelyet a mai napig nem hoztak létre. Az én tudomásom szerint – és még nem találkoztam senkivel a szakmában, akinek lett volna erről információja – soha senki ellen nem indult egyetlen eljárás, sőt, még csak vizsgálat sem, a TAO-val való visszaélésekre vonatkozóan, miközben évek óta cikkek százaai jelennek meg visszaélésekről, családokról. Cinikusan erre azt lehetne mondani, hogy ha eltörlik a TAO-t, akkor az ezzel kapcsolatos visszaélések is egy csapásra megszűnnek. Egyet azonban nem lehet tagadni. Bármennyi pénzhez is jutottak valakik szabálytalanul, akkor is horribilis pénzt hozott be a teljes előadó-művészeti területre. Olyan összeget, amit előtte soha. Ha a teljes állami finanszírozási rendszert és az Operaházat leszámítjuk belőle, akkor lényegében a fele a TAO-nak. A szimfonikus zenekarok közül azok a zenekarok, amelyek rugalmasabbak, meg vállalkozó szelleműek, élelmesebbek voltak, elkezdték szervezni a nagy létszámú közönség előtt, többnyire sportcsarnokokban, stadionokban rendezett, szimfonikus zenével színesített rockkoncerteket, ami egyáltalán nem baj, hiszen a közönség egy jelentős része itt találkozhatott először szimfonikus zenekarral. Itt tehát egy rendkívül furcsa ellentmondás húzódik meg. Vannak ugyanis olyan együttesek, amelyek munkajogi tekintetben nem tartják be a jogszabályokat, ezeknek semmilyen kellemetlenségük nincs, és vannak együttesek, amelyek maradéktalanul betartják a jogszabályokat, csak nagyobb bevételre tesznek szert, mint amennyire egy komolyzenei koncerten szert tenni illik, ezért őket megbüntetjük és elveszük tőlük ezt a pénzt. Mert ez az eljárás most ezt is jelenti.

*„Vannak olyan együttesek,
amelyek munkajogi tekintetben
nem tartják be a jogszabályokat,
ezeknek semmilyen
kellemetlenségük nincs,
és vannak együttesek, amelyek
maradéktalanul betartják
a jogszabályokat, csak nagyobb
bevételre tesznek szert,
mint amennyire egy komolyzenei
koncerten szert tenni illik,
ezért őket megbüntetjük
és elveszük tőlük ezt a pénzt.”*

I Tulajdonképpen innen kezdtük a beszélgetést. Vagyis, hogy akik szabálykövető magatartást tanúsítanak, azok gyakran rosszabbul járnak, mint akik nem.

K. G.: Ne rejsük véka alá, hogy ez az interjú talán nem jött volna létre, hogy ha a megbízhatóság unalmában csordogálna a magyar szimfonikus zenekari élet, és minden a megszokott mederben egy schaffhauseni óramű pontosságával haladna. De ami az elmúlt hónapokban a szimfonikus zenekarokat érintően történt, az nagyon felkorbácsolta az indulatokat. Július elején hét zenekart, illetve zenekart és énekkart működtető szervezetnél kezdett meg a KEHI egy nagyon-nagyon mélyreható vizsgálatot. Nem tudjuk milyen céllal, nem tudjuk milyen koncepciótól vezérelve, és nem tudjuk most, beszélgetésünk idején, november közepén, hogy milyen premisszákat után, milyen konklúziókra jutott ez a vizsgálat.

Öt ÁSz-vizsgálat során szerzett tapasztalataim alapján mondhatom, hogy ilyen mélyreható állami hatósági vizsgálat még nem volt. Továbbra sem tudjuk, hogy mire jutnak ezek a vizsgálatok, és legfőképp azt sem, hogy a jelentéseket, a jogszabálynak megfelelően minden érintett előzetes véleményezésre meg fogja-e kapni, mielőtt a megrendelő asztalára kerülne. Teljesen érthető módon ez már önmagában izgalmat keltett. Nem tudjuk, hogy miképpen érinti majd a zenekari és a zenei előadó-művészeti világot egy előttünk még ismeretlen kormányzati koncepció. A másik ilyen faktor az valóban a TAO megszüntetése volt. Őszinte meglepetésünkre, mert szeptemberben

végül mi is részt vehettünk több fordulón keresztül annak a törvénymódosító javaslatnak az előzetes vitájában, személyesen és írásban, amelyet a Magyar Teátrum Társaság kezdeményezett a TAO-törvény jóindulatú módosításával kapcsolatban. Nagyon jó gondolatok fogalmazódtak meg itt annak érdekében, hogy sikerüljön távol tartani azokat a szerencselovagokat, akik visszaélnék a jogszabály adta lehetőségekkel, hogy valóban csak az arra érdemes helyekre csordogáljon a pénz. Most azonban, amikor beszélgetünk, az Országgyűlés a Kormány javaslatára nagy valószínűséggel megszavazza a TAO kivezetését. Egyidejűleg hírek keringenek arról, hogy vannak zenekarok, amelyek valóban megengedhetik maguknak azt, hogy ne a jogszabályoknak megfelelően működjenek, és nagyon jelentős számok forognak arról összegről, amely állítólag egy terve-

zett kormányzati döntésben szerepel egy kiemelt zenekarra vonatkozóan. Az olyan igazgató kollégák részéről, akik a híresztelésekben szereplő összeg harmadából jogszerűen működtetik pótolhatatlan zenekaraikat, jogosak az indulatok. Ugyanakkor sem kormányzati források, sem mások nem tudták megerősíteni, sem cáfolni az efféle híreket. Következésképpen a Zenekari Szövetség tagjai nagyon aggódnak, hogy valami olyasmi történik, ami a már meglévő, sokrétű méltánytalanságot tovább fokozza, és ezzel a hazai szimfonikus zenekarok zöme, amely valóban olyan küldetést teljesít, amelyet más helyette nem lát el, még rosszabb helyzetbe kerül, és olyan demoralizáló döntéseket kell elszüntetnie, amelyek előkészítésében a Szövetség szívesen részt venne, illetve részt vett volna, ám eddig mindössze egy alkalommal részesültünk abban a szerencsében, hogy a kultúráért felelős államtitkár elfogadta a meghívásunkat, meghallgatta a Szövetség tagjainak a véleményét, illetve álláspontját, és ő maga kezdeményezett később egy olyan konzultációt, ahol az előadó-művészetben TAO-forrásokat felhasználó intézmények, társaságok vezetőivel folytatott további megbeszélést. Ám a zenei intézmények átlátható, világosabb és méltányosabb finanszírozásának kialakítására vonatkozóan nem tudunk, arról, hogy bármilyen döntés is folyamatban lenne. Társadalmi státuszunknál fogva pedig nem tehetünk mást, mint amit eddig is tettünk, hogy felajánljuk együttműködésünket, információinkat, adatbázisunkat, tapasztalatainkat, a kormányzatnak, és várjuk, hogy bevonjanak bennünket a minket érintő döntések előkészítésébe. Az elmúlt hetek eseményei kevésbé bizta-

*„...vannak zenekarok,
amelyek valóban megengedhetik
maguknak azt,
hogy ne a jogszabályoknak
megfelelően működjenek,
és nagyon jelentős számok forognak
arról összegről, amelyek állítólag egy
tervezett kormányzati döntésben
szerepelnek egy kiemelt zenekarra
vonatkozóan. Az olyan igazgató
kollégák részéről, akik
a híresztelésekben szereplő összeg
harmadából jogszerűen
működtetik pótolhatatlan zenekaraikat,
jogosak az indulatok.”*

*„...az a tény, hogy a Nemzeti
Érdekegyeztető Tanács
történetében először fordult elő,
hogy mindenki
– bármilyen háttérrel
működjön is
az előadó-művészet terén –,
egyhangúan elutasította
a Zeneművészeti Bizottság
javaslatát a pénzek
elosztására vonatkozóan,
már önmagában jelzésértékű.”*

tóak számunkra. Tehát maga az a tény, hogy a Nemzeti Érdekegyeztető Tanács történetében először fordult elő, hogy mindenki – bármilyen háttérrel működjön is az előadó-művészet terén –, egyhangúan elutasította a Zeneművészeti Bizottság javaslatát a pénzek elosztására vonatkozóan, már önmagában jelzésértékű.

DR. GY. L.: Az, hogy ilyen nem fordult elő korábban, az szerintem kisebb jelentőségű, mint az a körülmény, hogy itt egy, a törvény alapján létrehozott 24 tagú testületről van szó, és ebből 19-en voltak jelen a szavazásnál. A zenészek nem domináns létszámban fordulnak itt elő, hanem összesen négy művészeti ágat képviselő tekintélyes személyekből áll ez a testület. Általában az a közmegegyezés, hogy az egyik terület nem nagyon avatkozik bele a másik ügyeibe, de amennyiben vita keletkezik, akkor igen. Ebben az esetben egyetlen szavazat sem szólt a javaslat mellett, tekintve hogy annyira hibás volt. Ugyanis a javaslattevő nem gondolta végig annak következményeit, ráadásul olyan kisebb együtteseket hozott volna előnyös helyzetbe, ahol nincs is munkavállalói létszám.

K. G.: Azért volt megdöbbenő ez a Nemzeti Érdekegyeztető Tanács ülés, mert korábban mindig az ellenkezője fordult elő, vagyis hogy a néhai Devich János elnökölte bizottság valamennyi javaslatát ellenszavazat nélkül fogadta el a testület. Ebből is látszik, hogy milyen nagy a felelősség, és milyen nagy körültekintést és felkészültséget igényel egy ilyen szakmai bizottság munkájában részt venni, és ott javaslatokat megfogalmazni.

Kaizinger Rita

Disszonancia a zenei közéletben

Kérdések és válaszok a TAO megszüntetése, az aránytalan állami támogatások és a Zeneművészeti Bizottság kapcsán

Jelentős, messzire ható eseményekben gazdag ősz köszöntött a szimfonikus zenekarokra, hiszen egy évtized után megszüntetik, vagy jobb esetben átalakítják a TAO-rendszert, a Zeneművészeti Bizottságba új tagokat neveztek ki, s a szakmai berkekben arról keringenek a hírek, hogy az egyik együttes kiemelt, milliárdos nagyságrendű állami támogatásban részesülhet. Hogy az új helyzetek hogyan hatnak a magyar szimfonikus zenekarok mindennapjaira, milyen veszélyekkel és nyereségekkel járhatnak az átalakulások, s hogy hogyan lehetne úgy megváltoztatni a struktúrát, hogy valóban jobbá tegye a magyar zenei életet – minderről több zenekari vezető, Fűke Géza, Herboly Domonkos, Hollerung Gábor, Horváth Zsolt és Lendvai György mondta el a gondolatait.

Abban többen egyetértenek, a változások lehetőséget teremthetnek arra, hogy a szakma egésze is véleményt alkothasson, és a döntéshozók elé tárja, milyen támogatási rendszert tartana a legőstönzőbbnek. Egységes a vélekedés a téren, hogy a TAO-ból származó pénz az eltelt évtized alatt fontos, s máshonnan nem pótolható részévé vált a büdzséjüknek. Komoly bajban lennének, ha ezek a tíz, illetve százmilliók hiányoznának a költségvetésükből. Mindannyian úgy gondolják, a nagy kérdés az, mekkora lesz valójában az az összeg, ami a zenei területen marad, ki és milyen szempontrendszer alapján dönt majd erről, s persze mindezért mit kell az együttesnek teljesítenie. Hiszen az minden zenekarra igaz – alapításától kezdve – hogy közfeladatot lát el...

A Zeneművészeti Bizottság kapcsán – amely az eddigi információk alapján Rácz Zoltán elnöklésével kezdte munkáját, alelnöke Medveczky Ádám, tagja Keller András lett, Herboly Domonkos pedig megalakulása óta vesz részt a testület munkájában – azzal mindenki egyetértett, hogy a tanácsadó testült tagjainak kiválasztása a miniszter joga, de egyben felelőssége is. Annál inkább hiányolták két új tag esetében a teljes szakmára való objektív rálátást, éppúgy, mint a jelenlétet az együttesek eseményein, ami az alapját jelentheti a hozzáértő és pártatlan bírálatnak. Volt, aki aggályosnak érezte, hogy két tag esetén az összeférhetetlenség is fennáll bizonyos döntések esetén.

Emellett – a zenészek között terjedő hírek szerint – kiugróan magas állami támogatásban részesülhet a Concerto Budapest. Volt, aki felvetette, miért éppen erre a társulatra esne a választás, s azt többen említették, érdemes volna azt is megvizsgálni, mindez hogyan hatna a többi együttesre, valamint a hazai zenei élet egészére. Hiszen – már csak fenntartásukat tekintve is – nagyon sokfélék az együttesek, s arra az egyszerű kérdésre, hogy mennyibe kerül egy zenekar, számos különböző válasz adható. Ezért is tartják lényegesnek, hogy szülessen egy átfogó koncepció arról, mit vár el a kulturális kormány-

zat a zenekaroktól, s maguk az együttesek is álljanak elő egy egységes vélekedéssel arról, ők hogyan látják a helyüket és a szerepüket a művészeti életben, mindehhez mekkora támogatásra van szükség. Hiszen, ahogy említették, így akár megszülethet a művész életpálya-modell is... A változások, átalakulások akár egy új kezdetet is jelenthetnek, kiegyensúlyozottabb viszonyokkal és teljesítmény-orientáltabb elosztási rendszerrel.

***

Kiemelt állami támogatás – egyetlen együttesnek?

„Nem hiszem, hogy az lenne a célja a minisztériumnak, hogy a szakadékokat mélyítse”

Fűke Géza, a Győri Filharmonikus Zenekar igazgatója

„Idézhetnék egy klasszikust... a híreket akkor veszem komolyan, amikor megjelennek a Közlönyben... Innen még nem értesültünk arról, hogy extra támogatást kapna valamely zenekar. Mindig örülök, ha plusz pénz érkezik az ágazatunkba, de azt vallom, hogy az ilyen többlet-támogatásoknál nagyon körültekintő döntésekre van szükség. A szektorunkat érintő plusz pénzek beáramlását nem mindig kíséri koncepció, s a koncepciótlanul beérkező támogatásoknak akár negatív hatása is lehet... Érkezett már korábban is jelentős mértékű plusz forrás a zenekarok világába, az akkor a finanszírozási különbségeket még nagyobbá tette, még szélesebbre nyílt ama bizonyos olló.

Minden korábbi forrásbővülésnél indokolt és egyúttal megnyugtatóbb lett volna, ha világos elképzelés is társul az összegekhez. A különböző mértékű és sokszor igazságtalan támogatások a szféra „összefésületlenségére”, egészségének hiányára és az egyéni érdekek felelőtlen tolokodására mutatnak vissza. Úgy vélem, a mit és miért a

Füke Géza

mostani helyzetben sem megkerülhető szempont, nem szerencsés, ha a kordé megelőzi a szamarat. Először kell egy közösen megalkotott feladatmeghatározás, melyhez azután hozzá lehet rendelni a financiaális háttérrel. A mi felettébb szubjektív szakmánkban vannak nagyon objektív mutatók, melyeket ilyenkor elő kell venni, s ha valaki a pénzt megfelelően és igazságosan akarja elosztani, akkor ezeket a méréseket érdemes figyelembe venni.

A körültekintést szeretném látni minden esetben. Nem tudom elképzelni, hogy a minisztériumnak az lenne a szándéka, hogy a meglévő szakadékokat még tovább mélyítse. Ezzel több művészi alkotóközösség több évtizedes fáradozását, odaadó művészetét, hivatástudatukat tené zárójelbe. Nem látom, és nem is tudom elképzelni, hogy ez megtörténhet.

Hozzá kell tegyem, én idealista vagyok, nem hiszek a pénz mindenek feletti hatalmában, úgy vélem, egy jó szakmai műhelyt talán még magasabb bérért sem hagynak ott az igazi muzsikások, a hivatásukban örömeiket lelő igazi művészek...

Megismétlem, megsüvegezendő, hogy plusz pénz érkezik a szektorba, egyúttal biztos vagyok benne, hogy ilyen nagyságrendű összeggel lehet úgy gazdálkodni, hogy minden zenekar jól járjon."

*

„Az állam tudja-e, hogy milyen következményekkel járna, ha egy zenekar kiemelése okán megint hasonló történe?”

Herboly Domonkos, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekar és Kottatár főigazgatója

„Tények és adatok nem állnak rendelkezésemre, én is csak a sajtóból tájékozódok, hallom a híreket, olvasom az újságcikkeket. Idősebb kollégáim szerint egy-két évtizeddel ezelőtt – amikor én még gyerek voltam – történt egy hasonló eset: jelentős tőkéből Magyarországon létrejött egy zenekar, ahol a fizetések, vagy legalábbis a zenész kollégák által megkereshető jövedelmek jóval magasabban lettek, mint a többi zenekarnál, más volt persze a foglalkoztatási forma is. Úgy tűnik, akkor a szakma sokkolódott, ez a jelenség átszervezte a zenekarok személyi állományát. A kérdés az, hogy az állam tudja-e, hogy milyen következményekkel járna, ha egy zenekar kiemelése okán megint hasonló történe? A Nemzeti Filharmonikusoknál régóta nincs lehetőségünk alapbéremelésre, ha valamelyik zenekar rá tudna ígérni a mi bérszínvonalunkra, könnyen előállhatna az a helyzet, hogy kulcspozícióban lévő kollégákat elveszítünk. Ez már jelentős érvágás lenne.”

*

„Eredendően az tud jobb teljesítményt nyújtani, akinek több pénze van”

Hollerung Gábor, a Budafoki Dohnányi Zenekar ügyvezető zeneigazgatója

„Egy zenekar már korábban is felbukkant egy tetemes finanszírozási többlettel, s óriási felfordulást okozott a magyar zenei életben. A BFZ a 90-es évekből alapításakor ugyanis úgy épített fel egy együttest, hogy ehhez a magyar élvonalból gyűjtötte össze a muzsikásokat. Ez iszonyatos mélyrepülést jelentett nem csak a top-zenekaroknak, de például az akkoriban alakuló BDZ-nek is, majdnem befejeztük a pályafutásunkat, hiszen a zenekar meghatározó magjának egyharmada távozott a jobb bérért és egy magasabb presztízisért.

Ám ez a rendszerváltás utáni időszakban történt, ami a magyar zenei élet sok szempontból nyíló korszaka volt, és azt sem hallgathatjuk el, hogy a BFZ sok szempontból húzó erőt is jelentett a többi zenekar számára a következő két évtizedben, és emellett forrástöbbletet is generált a zenekari területen. Ma azonban egy bezáruló korszakot élünk meg, megcsontosodott struktúrákkal, rendkívül kis mozgástérrel, és a zenekari élet szereplői egy ehhez hasonló mechanizmust lényegesen nehezebben tudnának kiheverni, mint 25 éve.

A mostani helyzetben a versenyhátrány mellett szót kell ejteni a magyar zenekari élet legérzékenyebb pontjáról, az utánpótlás kérdéséről. Egyrészt mert beszűkül a zenei pályát választók száma, másrészt szomorú kimondani, de vagy a szükséges tehetség, vagy a megfelelő képzés hiányában a legmagasabb képzettséggel kikerülő fiatalok is – legalábbis azon részük, akik nem a külföldi munkavállalást választják – lényegében nem ültethetők be egy összeszokott, nagy terhelésű szimfonikus zenekar-

Horváth Zsolt

ba. Így, ha egy társulattól akár pár ember elszereződik máshová, az nem pótolható...

A Concerto eddigi működése és jelenlegi szándékai fel-erősítettek a magyar zenei életben számos diszfunkciót. Meglepve tapasztaltam, hogy a Concerto létszáma az elmúlt hónapban a honlapjuk alapján mintha a kétszeresére emelkedett volna. Még inkább meglep, hogy az állományban lévő muzsikusaimat is látom ott a soraikban, valószínűleg így lehet ezzel a többi zenekarvezető is. Ez két kérdést vet fel: vajon szakmai szempontból kívánatos-e az, hogy muzsikusként több zenekar állományában legyenek párhuzamosan, vajon hogyan értékelhető az, hogy egy zenekar éveken keresztül játszik olyan produkciókat, melyek nem hozhatóak létre vendégmuzsikusként, adott esetben vendégállomány nélkül? Ezt jómagam nagyon átéltem jó tíz évvel ezelőtt, amikor be kellett látnom, hogy a túlélés egyetlen reális és tisztességes feltétele, ha a BDZ megteremti azt az állományt, ami főállásban lefedi lényegében a zenekari repertoár döntő többségét. Küzdelmes tíz év alatt értük el ezt a célt. Keller hatalmas támogatásért azzal kampányol, hogy ez teszi majd lehetővé, hogy a muzsikusként állásban foglalkoztassa. Mindazonáltal látni kell, hogy a Concertonak az a törekvése, hogy annyi pénzt kapjon, amiből egyébként 3-4 jelenleg is működő együttes élete is megoldható lenne, olyan együtteseké, amelyek állásban foglalkoztatják 60-80-100 muzsikusként, és az elmúlt évek alatt egyetlenegyszer sem halmoztak fel többszázmillió forintos hiányt. Úgy tűnik, hogy a kormányzat részéről ez másodszor is bocsánatos bűnnek tekinthető.

Természetesen egyetértünk abban Keller Andrásval, hogy a mai zenekarok között vannak minőségbeli kü-

lönbségek, erről lehetne és kellene is beszélni, de csak akkor, ha van egy világos képünk a magyar zenei élet jövőjéről, ha legalább egy bizonyos mértékig konszenzusosan tudjuk megfogalmazni a mennyiségi és minőségi követelmények kritériumait. Keller egy általa meghatározott minőségre hivatkozva kér újra jelentős támogatást. Azt elfelejti, hogy eredendően az tud jobb teljesítményt nyújtani, akinek több pénze van: magasabb jövedelmet tud kínálni, vonzó hírnevű vendégművészeket tud meghívni. Emellett, ahogy interjújában mondta, a Concertót többkörös hátránnyal indult együttesnek tekinti. Nos, mi a Budafoki Dohnányi Zenekar, szívesen beavatjuk őt egy valóban többkörös hátrány történetébe és jelenébe.

Vajon tisztában vannak-e a döntéshozók azzal, hogy mekkora ára lehet egy zenekar ilyen mértékű megerősítésének, ami egyúttal a többi zenekar meggyengítésével jár?

Keller Andrásnak a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége tárgyiaszerű állásfoglalására adott érzelmi válaszában megjelent egy fontos gondolat, melyre örömmel reagálok: valóban értelme volna a párbeszédnek. Egymás értékeinek ismeretével és tiszteletével a magyar zenekari élet valamennyi szereplője bizonyosan örömmel áll ennek elébe. A zenekari nyilatkozatot jegyző zenekari muzsikusként szívesen látnak minket a koncertjeinken, ahogy mi is szívesen invitáljuk Keller András a mi koncertjeinkre, hiszen vele mi még pl. sosem találkoztunk az előadásainkon.

*

„Egy egészséges társadalomban meg lehet változtatni a status quót”

Horváth Zsolt, a Pannon Filharmonikus Zenekar igazgatója

„Fontos leszögezni, hogy egyelőre még csak felröppenő híreket hallani erről a kiemelt támogatásról. Sokat foglalkoztam a témával, nagyon különböző megközelítéseim születtek, végül letisztult bennem a 15 éve folytatott munkából eredő vélemény. Ez pedig az, hogy a változástól nem félni kell, hanem megragadni a benne rejlő lehetőségeket. A Pannon Filharmonikusok rendelkezett egy pozícióval, mint minden más szereplője a hazai zenei életnek, de azon volt, hogy ezen változtasson. Sok évvel ezelőtt elhatároztuk, hogy rengeteg innovációval, munkával, stratégiával egészen más minőségű együttest hozunk létre, s bízunk abban, hogy a szakmai megújulás elvezet oda, hogy megváltozik a pozíciónk, és regionális zenekarból országos hatáskörű, reprezentatív nagyzenekarrá válunk. Hiszek abban, hogy egy egészséges társadalomban meg lehet változtatni a status quót. Amit akkor elkezdünk, azt a szakma és a kritika szerint is bevégeztük, azonban a magyar állam még „nem ütötte rá a pecsétet”, a pozícióváltás állami regisztrációja egyelőre nem történt meg...

Az elmúlt évtizedekben az építkező zenekarok történeteiben közös szálnak tűnik, hogy az mindenhol „alulról

(belülről) fakadó igény” volt, melynek alapját hol a szakmai énkép újradefiniálása, hol a megmaradás kényszere mozgatta. Egyetlen példára sem emlékszem azonban, ahol a fenntartó/ tulajdonos az előadó-művészeti törvénnyel támogatva tudatosan ösztönözte volna a zenekarának a megújítását, annak hátterét is biztosítva. Most arról szólnak a hírek, hogy a kulturális kormányzat kinyitja ezt a felületet, s valamilyen elvek mentén újra kívánja gondolni a szimfonikus zenekarok társadalmi-művészeti szerepét, világossá téve, hogy kitől milyen szerepet vár el. Én ezt rendkívüli módon üdvözölöm. Hiszem, hogy ez csak a terület valós teljesítményére épülhet, s ha így van, akkor ebből az is következik, hogy a PFZ működése is optimum pontban rögzülhet. (Mellékszál, de egyéérték Keller Andrással abban, hogy ez a pozíció 1,5 milliárd Ft körüli büdzsét jelent.) Kérdésként merül fel azonban, hogy az egyes szereplőknél milyen valós teljesítmény, milyen primer művészeti tartalom, valós közszolgáltatási szerepvállalás, társadalmi beágyazottság, jogszerű működés van, ami a kivívni kívánt szerepkört, és ezzel járó támogatási volument igazolja? Amikor ugyanis egy zenekarról beszélünk, akkor nemcsak arról van szó, hogy mit hallani a társulattól egy hangversenyen. Természetesen ez jelenti az együttes lényegét, de mivel egy közfeladatot ellátó művészeti vállalkozásról van szó, fontos, hogy mit és hogyan csinál, melyek a kulturális attribútumai, s milyen közszolgáltatási tartalommal bír. A zenekari élet kapcsán kérdés, hogy azok a pozíciók, amelyeket az egyes együttesek elfoglalnak, reálisak-e vagy csak a hagyománynak köszönhetőek. Úgy vélem, vannak, akiknek előrébb, s vannak, akiknek hátrább kellene lépniük...

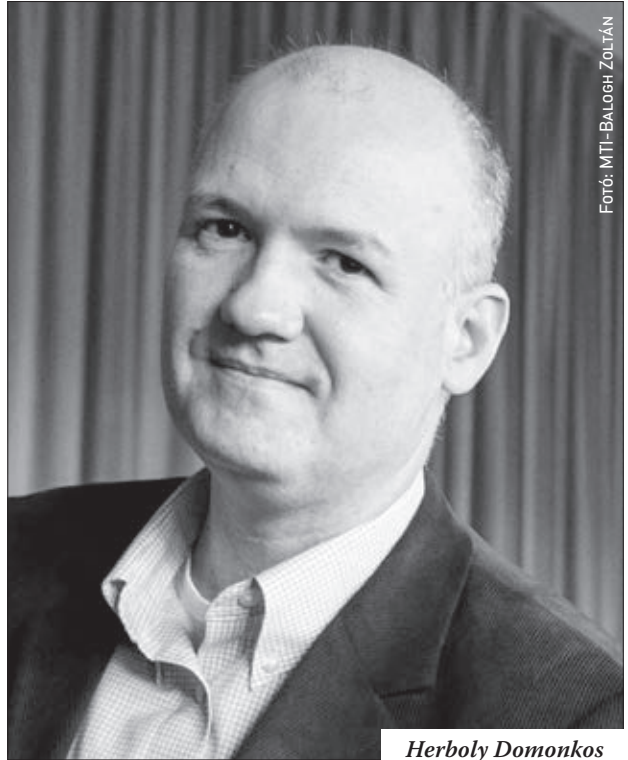
Ha a kulturális kormányzat megteszi, hogy nem ígéretre ad támogatást, hanem tárgyilagos, reális és pragmatikus mérlegelése történik annak, hogy az egyes együtteseknek mi a valós pozíciójuk, melyek azok a kompetenciák, amelyek jellemzik őket, s valóban képesek-e a vázolt víziójukat megvalósítani, azt nagyon helyesnek tartom. Igenis vannak olyan paraméterek, amelyek alapján egy szimfonikus zenekar, mint közszolgáltatást végző, kulturális vállalat átvilágítható, és létezik módszer, amellyel a művészeti program és produktum minőségében minősíthető. Ezért remélem, hogy amikor a szaktárca dönt a szervezetekről, akkor alapos lesz, és áttekinti például azokat az adatokat, amelyek megtalálhatóak a zenekari szövetségnél, személyesen is meggyőződik az adott együttes szakmai színvonaláról és művészeti céljairól.”

*

„Az önjelölt ítések szava szubjektív és hiteltelen.”

Lendvai György, a MÁV Szimfonikus Zenekar ügyvezető igazgatója

„A Concerto Budapest tervezett nagyarányú támogatása kapcsán nem az az első kérdés, hogy mi lesz ennek a hatása, hanem az, hogy milyen kritériumrendszer, milyen

Fotó: MTI-BALOGH ZOLTÁN

Herboldy Domonkos

mérőszámok alapján dől el az, hogy a zenekarok közül az egyik egyszer csak kirívóan nagymértékű állami támogatást kaphat.

A Concerto Budapest kiváló zenekar, vezetője Keller András nagyszerű muzsikuss, ez vitathatatlan, magam rendszeresen járok a koncertjeikre. (Mindazonáltal szívesen láttam volna András életrajzában azt a listát, amely felsorolja, hogy a világ nagy zenekarai közül melyek hívták meg őt vendégkarmesternek. Vagy mely fesztiválok, esetleg operaházak. Ez ugyanis az egyik legfontosabb fokmérője egy karmesteri életpályának.) De járok a többi zenekar koncertjeire is, amelyek szintén kiválóak.

Sok együttesrel lehetne példálózni, de én a MÁV Zenekart ismerem a legjobban.

Mi is dolgozunk hasonló világnagyságokkal. Csak azért nem adják egymásnak a kilincset, mert nincs rá anyagi forrásunk. Egyébként szívesen dolgoznának velünk, és évekre előre megvannak az erre vonatkozó terveink. Nekünk is van egy művészeti vezetőnk, akinek nemzetközi hírneve és tekintélye megkérdőjelezhetetlen. Mi is innovatívak vagyunk. Hiánypótló karmesterkurzust tartunk minden évben a világ leghíresebb karmester tanárával, Jorma Panulával. Karmesterversenyt szerveztünk, amelyre a világ minden tájáról jelentkeztek a résztvevők, összesen 385-en. A versenyhez Vásáry Tamás, Eötvös Péter és Csaba Péter adta a nevét. Évente több tucat kortárs művet mutatunk be. Ifjúsági sorozataink méltán vívták ki az országos ismertséget. Nálunk is kialakult egy alkotó közösség. És még sorolhatnám...

Ki méri azt meg és dönti el, hogy ez mennyivel kevésbé

értékes, mint amit egy másik zenekar végez? Nagyon nem lenne szerencsés, ha bármelyik zenekar vezetője hozná meg ezt a döntést. Lehet, hogy szakmailag jó ítéletet tudna hozni, de érintettsége miatt teljesen hiteltelen lenne.

Létre kell hozni egy kritériumrendszert, aminek alapján meg lehet határozni azt, hogy az együttesek milyen kulturális értéket teremtenek, amiben benne vannak a mennyiségi és a minőségi mutatók egyaránt. Azt hiszem, erre minden zenekarvezető nyitott. Nagyon örülök annak, hogy Andrásnak van erre konkrét elképzelése. Nagyon szeretném megismerni, és jó lenne, ha közösen meg tudnánk vitatni. Amíg ilyen rendszer nincs, addig az önjelölt ítések szava szubjektív és hiteltelen.”

***

Megszűnik az előadó-művészeti szervezetek TAO-ja – van-e kidolgozott koncepció a kieső – a fenntartók, valamint az együttesek költségvetésébe már beépített – összegek pótlására?

„Ösztönző hatása volt, megmozgatta a fantáziánkat”

Fűke Géza

„Ismét egy olyan dologról beszélünk, amelyről még nem láttam határozatot... Az azonban biztos, hogy az elmúlt tíz évben a kulturális TAO-ból befolyó összeg nagyon sok zenekar költségvetésének vált szerves részévé. Mi szinte a teljes TAO-bevételt a muzsikusaink bérrendezésére fordítottuk. Várható volt, hogy a jogalkotó előbb-utóbb hozzá fog nyúlni ehhez a rendszerhez, mert az nagyon sok visszaélésre adott lehetőséget. Nem magával a TAO-val van gond, hanem a jogi környezettel és az ellenőrzéssel. Ha valakinek van hozzá egy kicsit szeme, az rápillantva a művészeti együttesek jegybevételeinek listájára azonnal látja, hogy ki csal, ki az aki használja (a jogalkotó eredeti szándékával ellentétes módon) a kiskapukat, és ki az, aki becsületes munkával él a törvény adta lehetőséggel. Szabályozással és határozott szankciókkal orvosolni lehetett volna a visszaéléseket is.

A teljes kivezetésével azért nem értek egyet, mert ösztönző rendszernek tartottam, arra készítette a kulturális intézményvezetőket, hogy olyan bérletstruktúrákat, programokat állítsanak össze, olyan szólistákat hívjanak meg, akikkel lehet a bevételeinket növelni. Ha ezt kivesszük a mindennapjainkból, akkor hajlamossá válhatunk némi hátradólásra. Azt a leegyszerűsítést, hogy a mennyiség a minőség rovására megy, nem feltétlenül tartom igaznak. Több pénz csak akkor lehet elkérni egy produkcióért, ha az magas szakmai színvonalon valósul meg. Nemzetközi szinten elismert szólistával, karmesterrel csak akkor lehet együttműködni, ha a szakmai színvonal garantált.

A tisztességes jegybevétel alapuló TAO lehívási lehetőségeket sok munkával ugyan, de lehetett teljesíteni. A

nagy nemzeti intézmények magas jegybevételei után az állami cégek TAO-átengedése számomra logikusnak tűnt. Én személy szerint örültem, amikor TAO-ért rohagálhattam, mert olyan társadalmi-gazdasági kapcsolatot tudtam felépíteni, kialakítani, melyek a zenekar társadalmi beágyazottságát, népszerűségét nagymértékben segítették.

Ha a TAO-támogatási rendszer megszűnik, remélhetően a pénz a kulturális területen maradhat, és meg tud születni az a felosztási rendszer, mely igazságos lesz, és Magyarország nemzeti kultúráját, hazánk kulturális felemelkedését szolgálhatja.”

*

„Úgy teremtünk értéket, hogy ahhoz a bevételeinkből teremtjük meg a fedezetet.”

Hollerung Gábor

„Ha az a szándék, hogy a TAO-ra rakódott diszfunkciókat megszüntessék, az mindenképpen üdvözlendő, hiszen a TAO célja kezdettől az volt, hogy a közfeladatot ellátó szervezetek számára nyújtson támogatást. Aztán egyrészt mindenféle, színháznak látszó intézmények is részesei lettek a rendszernek, másrészt olyan nagyságú TAO-k és ehhez kapcsolódó jutalékok keletkeztek, amelyek finoman szólva sem hihetőek, sem elfogadhatóak nem voltak.

Egy alkalommal Vidnyánszky Attila mellett ültem egy konferencián, s ő világosan kifejtette, számára a jegybevétel iránti kötelezettség minőségromláshoz vezet. Ha a közönséget kiszolgáljuk, ha arra törekszünk, hogy több belépőt vásároljanak, az hígabb produkciókat eredményez... Ezzel nem feltétlenül értek egyet. Egy előadó-művészeti szervezet célja, hogy olyan produkciókat hozzon létre, melyek széles rétegek érdeklődésére tarthatnak számot. Én nem hiszek az üres házak előtt tartott, bármilyen magas művészi igényű előadásokban. A közönség tanításában, az ismeretterjesztésben hiszek. És abban, hogyha a közönséget megszólítjuk egy igényes előadással, ami számára befogadható, akkor abból a publikum és a zenekar is profitál.

Mi pl. az Arénában többségében saját produkciót mutatunk be, és ezek bevételeiből és az ehhez kapcsolódó TAO-ból tudtuk finanszírozni a zenekar közfeladatainak ellátását.

A TAO megszüntetése kapcsán a legfontosabb és megkerülhetetlen kérdéssel kell szembenézni, hogy a zenekaroknak illogikusan sokfajta a finanszírozásuk, és emiatt hihetetlen különbségek alakultak ki. A BDZ 1993-ban vált hivatásos társulattá, s még most, a 25. évfordulóján sem tudja összevetni magát a többiekkel, még mindig körülbelül a felét kapja annak, mint a hozzá hasonló létszámú zenekarok, miközben 100 embert foglalkoztat, és nem is a legalacsonyabb bérért. Lehet, hogy 100 rendezvényünkben 6-8 alkalommal crossover kerül műsorra, a

többi estén hagyományos értelemben vett értéket produkálunk, köztük számos nagy szcenikus produkciót a Müpában, hazai és nemzetközi rangú vendégművészek közreműködésével hagyományos hangversenyeink vannak, jelentősen foglalkozunk az ifjúság zenei nevelésével, pedagógiai programunk van: a Dohnányi Akadémia, lényegében a zenekar finanszírozza az Énekel az ország programot, amely újabban már határon túli és magyarországi énekeseket egyesít egy produkcióban. Miután az állami támogatásunk a bérre sem elegendő, a több mint 90 klasszikus zenei programunk fedezetét a jegybevételekből és a Tao-ból teremtettük elő. Úgy teremtünk értéket, hogy ahhoz a bevételeinkből teremtjük meg a fedezetet.

Látni kell, hogy a zenei területen sokféle finanszírozás létezik – az önkormányzati zenekarok mellett van közvetlen állami, magánalapítványi fenntartású vagy állami tulajdonú részvénytársaság által fenntartott zenekar is. Mindez még a szocializmus öröksége, ahol a virágözék minden virág elvet követtek... Valóban ideje hát átgondolni, hogy az állami finanszírozás mechanizmusai-ban hogyan lehet rendet rakni. Arról nem is beszélve, hogy az önkormányzatok ma már egyre kevésbé tudják fenntartani az együttéseiket, ami rákényszerül, csökkenti az általa nyújtott büdzsét. Mindez együttesen igazságtalanságot, esetlegességet teremt.

Ezért is lenne fontos, hogy a zenei területen keletkezett TAO-ból származó összegeket továbbra is a zenei terület kapja, hiszen ebből a pénzből rendet lehetne teremteni mindabban, ami az utóbbi harminc évben szétszúszott, és rendezni az értelmetlenül, esetlegesség alapján született költségvetéseket. Fontos leszögezni, hogy a TAO jövőbeni elosztása töredékében lehet projekt alapú, hiszen a zenekarok többsége elsősorban a működéséhez használta fel. Ha pedig netán 10 milliárd forint többlet jutna a területre, akkor abból már el lehetne érni, hogy legyen, aki húsz év múlva is játszik a koncerteken, és legyen, aki meghallgassa. Ha rendet akarunk tenni, mindezt végig kell gondolnunk, különben elherdálunk valamit...

*

„Átrendeződést hoz a koprodukciós partnerek világában”

Horváth Zsolt

„Egyetértek azzal, s nagyon helyesnek tartom, hogy a TAO minden egyes forintja valóban a művészetet szolgálja. Ha ezzel a lépéssel ez megteremthető, azt üdvözölöm. Azt tartom problémának, hogy minderre csak a bevezetést követő tizedik évben kerül sor...”

Fontos értéknek tekintem, hogy egy szimfonikus zenekar képes-e kapcsolatokat kialakítani, nemcsak a közönséggel, a fenntartóval, a kultúrpolitikával, hanem a gazdasági környezetével is. A TAO eddig erre sarkallta az együttéseket, s a kapcsolatokból minden zenekar profitált. Ez most elveszni látszik, hiszen nincs ilyen ösztönző, és a gazdasági élet korábbi szponzorációs logikája, vala-

Lendvai György

mint a mecénatúra az elmúlt tíz évben gyakorlatilag megszűnt. Abban bízom, hogy a korábbi TAO pénz a rendszerben marad, sarkalatos kérdés azonban, hogy ki és mi alapján osztja majd szét. És itt nemcsak a stratégiai célok várnak tisztázásra, de 30 milliárd forint esetleges pályázati kezelésénél a módszertan kiforratlansága is évadokat nehezíthet meg. Sok felvetésre szeretnék megnyugtató választ kapni, és minderről a kormánzatnak a fenntartókkal is kommunikálnia kell... Tarlós főpolgármester úr véleményén túl nem találkoztam önkormányzati állásponttal, miközben a gazdasági társaságként működő zenekarok készítik a 2019-es üzleti tervüket, az önkormányzatok év elején döntenek a támogatásaikról úgy, hogy nincsenek tisztában ezzel az átalakulással, és nem tudják felmérni ennek a következményeit. Ez a változás sok mindent érint, az évadszerkesztéstől a saját bevétel lehetőségéig, s nem utolsó sorban jelentős átrendeződést hoz a koprodukciós partnerek világában...”

*

„A TAO a gagyi felé tereli az előadókat”

Lendvai György

„Az eddigi TAO rendszernek három rákfenéje volt:

Az egyik, hogy rengeteg olyan rendezvényszervező cég kapott jogosultságot a TAO befogadására, amely nem előadó-művészeti szervezet, nem a kultúrával foglalkozik, hanem silány showműsorok, netán fiktív koncertek után igényelte ezt a támogatást.

A második, hogy a TAO rendszer a gagyi felé tereli az

FOTÓ: MONOKI ÁRTILLA

Hollerung Gábor

előadókat, hiszen ezzel lehet nagy nézőszámot és jegybevételt elérni.

A harmadik pedig az, hogy a rendszerbe beáramlottak a közvetítők, egyre magasabb közvetítői díjjal. (Nálunk a rekord felajánlás 55% volt.)

Úgy gondolom, hogy egyik problémát sem lehet megoldani a TAO rendszer megreformálásával. Ezért örülök annak, hogy november 13-án megszületett a döntés a kulturális TAO kivezetéséről. A jelek szerint a szektorba eddig befolyt TAO összege (még nem tudni, melyik lesz a bázisév) elkülönítve az EMMI-hez folya be, s kerülne szétosztásra aszerint, hogy melyik szervezet milyen közfeladatot lát el, milyen kulturális értéket teremt. Ezzel visszakanyarodtunk a minősítés problémájához. Amennyiben lesz egy ilyen rendszer, egyszerű lesz a TAO nyomán keletkezett pluszpénz elosztása, ha nem lesz, akkor folyik tovább az egyéni partizánharc és a marakodás. Tiszta viszonyokat kéne végre teremteni.”

***

Új tagok a Zeneművészeti Bizottságban

„A kreativitást, az ötletelést hiányolom a Zeneművészeti Bizottság munkájából”

Fűke Géza

„A miniszternek szíve joga azt felkérni a tanácsadó testületébe, akit akar, mindenkit megillett a megelőlegezett bizalom, s majd az elvégzett munka után lehet esetleg a tevékenységükkel kapcsolatosan észrevételeket tenni.

Ha a Zeneművészeti Bizottság jól artikulálná magát, nagyon sok előremutató, a szektorban fellelhető problémára megoldást jelentő javaslatot tehetne le az asztalra. Én ezt a fajta kreativitást, a magunkról való ötletelést hiányoltam a ZeBi eddigi munkájából. A támogatás felosztására tett javaslatok is sokszor érthetetlenek voltak számomra...

Nagyon remélem, hogy az új bizottság mielőbb megismeri az ágazatunk teljes vertikumát örömeinkkel, bánatainkkal, adottságainkkal, környezetünkkel, terveinkkel, céljainkkal, dicsőségeinkkel és kínjainkkal együtt. Ismerve a grémium összetételét, úgy vélem, többségében kreatív emberek ülnek ott, s kíváncsian várom, hogy hogyan és mikor tűrik fel az ingujjaikat a magyarországi szimfonikus zenekarok felvirágoztatása érdekében.

Ebből egyenesen következik az is, hogy ha én Zeneművészeti Bizottsági tag lennék, akkor az összes társulatot időről időre végiglátogatnám, hogy megismerve az együttesek körülményeit, napi problémáit, szakmai nivóját, megfelelő javaslatokat tudjak tenni a miniszternek. Ilyet korábban nem tapasztaltam... Ha valaki ugyanis elfogad egy ilyen felkérést, erre is időt kell szakítania. Nehezen tudom elképzelni, hogy ezen átfogó ismeret nélkül megalapozott döntéshozatal születhessen.”

*

„Az új bizottsági tagok máshogy gondolkodnak és éreznek, mint az előzőek”

Herboly Domonkos

Tagja voltam az előző Zeneművészeti Bizottságnak, az a munka lezárult, az ott végzett munkám alól a miniszter felmentett. Ugyanakkor az újba is kaptam meghívást – ez nagy megtiszteltetés számomra -, de ez így nem folytatása valaminek, hanem egy új munka kezdete. Ami nem változott: ugyanúgy igyekszem a legjobb tudásom szerint támogatni a döntéshozókat. Úgy látom, hogy az új bizottsági tagok máshogy gondolkodnak és éreznek, mint az előzőek, de ez talán természetes is. Azt hiszem – ez persze nem bizottsági, hanem a saját álláspontom – még keresi a hangját, keresi az útját az új tanácsadó testület. A kérdés az, milyen alapelvek mentén fog tudni működni az új grémium. Ezt a jövő eseményei mutatják majd meg.

*

„Két fő ugyanahhoz az intézményhez köthető”

Hollerung Gábor

„Én eleve aggályosnak ítélem, hogy az állami finanszírozásban közvetlenül érdekelt előadó-művészeti szervezetek képviselői legyenek tagjai a bizottságnak, ráadásul a jelenlegi négytagú bizottságban két fő ugyanahhoz az intézményhez köthető.”

*

„Régóta várom, hogy bevezetésre kerüljön a művészeti és közszolgálati tartalom minőségének a mérése”

Horváth Zsolt

„A Zeneművészeti Bizottság a miniszter tanácsadó testülete, természetes tehát, hogy a tagjait a miniszter maga válogatja. A személyek megítélése tehát nem dolgom, míg azt problémának tartom, ha a testület a szakmával kevés kommunikációt folytat. Egy szakmához tartozunk a bizottsági tagokkal akkor is, ha formális szakmai szervezeteknek – mint amilyen a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége is – esetleg ők nem tagjai. Sajnálom, hogy nincs olyan nyílt párbeszéd és bizalom a zenei ágazatban, amelynek köszönhetően egymástól értesülnénk például az új tagok kinevezéséről, és nem a Magyar Közlöny aktuális számából. Közösén alakítjuk a magyar zeneművészet jövőjét, és meggyőződésem, hogy ennek az alapja a párbeszéd. Ezt a formális szervezetek tagjaira, és az azoktól távol maradókra egyaránt igaznak gondolom.

Kíváncsian várom, lesz-e egyeztetés arról, hogy milyen szakmai és minőségi szempontokat alkalmaznak majd a támogatások felosztásánál. Bízom benne, hogy a rendelkezésre álló keretösszeg elosztása során önmagukra is érvényesnek tartják a hatályos törvényeket, és az azokban szereplő elvárásokat. Ilyen például a Művészeti Törvény beszámolójában nem véletlenül lekérdőzött tény, hogy „Mi a zenekar vezetőjének vezetői pályázatában rögzített, a művészeti tevékenységgel összefüggő vállalásainak teljesülése.” Hasonlóképpen a számszerűsíthető közszolgálati tartalmak teljesülése és a törvényes működési keretek betartása is fontos, ugyanakkor régóta várom, hogy bevezetésre kerüljön a művészeti és közszolgálati tartalom minőségének a mérése, és a zenekarok hosszútávú nemzeti stratégiai szerepének tisztázása.”

*

„Amint működik egy ilyen minősítő rendszer, könnyű dolga lesz a Zeneművészeti Bizottságnak”

Lendvai György

„Abban a pillanatban pedig, amint működik egy minősítő rendszer, könnyű dolga lesz a Zeneművészeti Bizottságnak, és alapesetben lényegtelen, hogy kik a tagjai.”

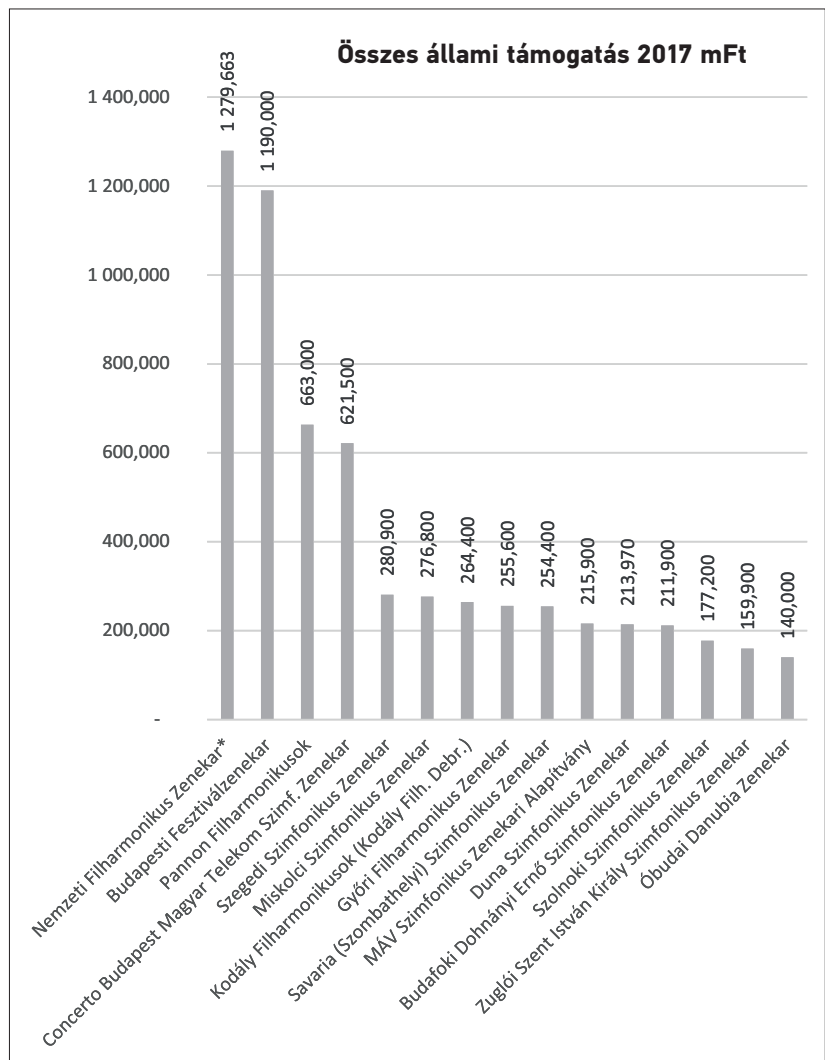
(Réfi Zsuzsanna)

A kiegyensúlyozott tájékoztatást szem előtt tartva, szerettünk volna interjút készíteni a Zeneművészeti Bizottság új tagjaival is. Rácz Zoltán és Keller András legnagyobb sajnálatunkra erre nem volt hajlandó.

Ezekre a kérdésekre vártunk volna válaszokat:

- Önt nemrégiben megválasztották az Előadó-művészeti Bizottság egyik tagjának. Milyen megfontolásból vállalta a feladatot, és milyen tervei, elképzelései vannak?
- Hogyan képzei a magyarországi szimfonikus zenekarok finansziális helyzetének javítását? Ön szerint milyen tennivalók vannak e tekintetben?
- Mi a véleménye a TAO-támogatás megszűnéséről, és ön szerint mivel lehetne pótolni a kieső támogatásokat?
- Saját zenekara, a Concerto Budapest tekintetében milyen fejlesztéseket képzel el a kiszámítható és megnövekedett finanszírozásnak köszönhetően?

(A szerk.)

* A teljes állami támogatás 2/3-a, amely a zenekarra jutó becsült érték

25 éves az Óbudai Danubia Zenekar

Az Óbudai Danubia Zenekar ünnepi eseményre készül: napra pontosan 25 évvel az első koncertjük után újból a színpadra ülnek, hogy az elmúlt negyedszázad három karmesterével feleleveníthessék a múlt egy-egy meghatározó pillanatát. Ács Péter, a zenekar ügyvezetője nyilatkozott a múltáról és a terveikről.

■ *Milyen esemény jelenti a Danubia Zenekar megalakulását?*

– 1993. december 30-án volt az első koncertünk az Óbudai Társaskörben. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy egészen pontosan 25 évvel később, 2018. december 30-án adhatjuk a jubileumi hangversenyünket a Zeneakadémián. Az előzmények az együttes alapító karmesteréhez, Héja Domonkoshoz kötődnek, aki 1993-ban végzett a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában. Ekkorra már eldől, hogy karmester szakra fog jelentkezni az Akadémiára. Az érettségi idején, 1993. áprilisában kapott egy megkeresést a Danubia bál kapcsán; a szervezők szerették volna, ha muzsikál egy fiatalokból álló kis csapat. A bál volt a névadónk, és decemberben már Danubia Zenekarként léptünk fel.

■ *Egyértelmű volt az áprilisi koncert után, hogy ez a csapat együtt fog maradni?*

– Nem, egyáltalán nem! Akkor Kelemen Barnabás volt a koncertmesterünk, aki azóta eléggé más területen mozog – de huszonöt évvel ezelőtt teljesen más volt körülöttünk minden, és könnyebb volt egy zenekart létrehozni, mint ma lenne. Gondoljunk csak bele: nem volt mobiltelefon, nem voltak online felületek; ha valamit megbeszélünk, akkor azon már nem lehetett módosítani. Mivel nem volt könnyű bárkit utolérni, csak a megbeszélétekre hagyatkozhattunk. Talán ezért van így, de a kezdetektől fogva nagy volt a kohéziós erő. Ugyanakkor a pénznek sem volt akkora jelentősége az első években, hiszen a zenekar tagjainak többsége zeneakadémista volt, ösztöndíjat kaptunk, így nem a zenekar jelentette a megélhetési forrásunkat. Azt gondolom, egy zenekarnak együtt maradnia akkor sokkal egyszerűbb volt, mint most.

■ *Hány taggal indult el a Danubia?*

– Ez akkoriban egy bővített Mozart-zenekar volt, 40-43 taggal. Először Straussokat játszottak, az ennek megfelelő hangszerekkel. Az első otthonuk az Óbudai Társaskör volt, oda nem is fért volna el egy nagyméretű szimfonikus zenekar.

■ *A decemberi koncertet hamar újabb felkérések követték?*

– A báli bemutatkozás után nagy lökést adott a decemberi fellépés, amit valóban újabb program követett

tavasszal. De ne felejtjük el, hogy ott állt a zenekar mögött Merényi Judit, a Társaskör igazgatója, illetve a Liszt Ferenc Kamarazenekar, ami ugyanúgy egykorú zeneakadémistákból alakult, mint a Danubia. Ők saját tapasztalatból ismerték a zenekar-alapítás minden szépségét és nehézségét. Ilyen háttérrel, tulajdonképpen mentori támogatással sokkal könnyebb volt elkezdni, mintha enélkül kellett volna. Az elején persze egy nagyon munkás időszakunk volt; fel kellett építeni valamit, amit közösen tudunk folytatni. Ekkoriban nem volt olyan egyszerű kiegészítőként bekerülni a nagyzenekarokba, mint manapság; emiatt jobban meg is becsülte mindenki, hogy játszhat a zenekarban, gyakorlatot szerezhethet. Most kevesebb a muzsikos, és sokféle produkció fut – könnyebb feladatot találni. Ennek az is oka lehet, hogy az elmúlt 25 évben a családok a gyerekeiket nem a zenei terület felé irányították. Mára a szakközépiskolák is átalakultak szakgimnáziumokká a megváltozott igények mentén. Annyira megváltoztak azóta a körülmények, hogy ma már nem állnék bele ebbe a feladatba.

■ *Mióta dolgozik az együttesel?*

– 1999 óta végzem az irodai munkát, de már előtte is

Fotó: VALUSKA GÁBOR

játszottam velük. Gábor Tamás timpanista, aki a zenekart alapította Héja Domonkossal, általános iskolában az osztálytársam volt. Én az Operában bőgöztem ebben az időben, Tamás hívására csatlakoztam hozzájuk.

■ *Mennyire változott meg a zenekar helyzete, amikor a tagok lediplomáztak?*

– Egy ideig jól működött a kohéziós erő, és az akkor még létező Pannon GSM komolyan mögénk állt. Az első lemezünket is az ő támogatásukkal adtuk ki. A zenekar élete felpezsdült; 1998-ban Domonkos megnyerte a karmesterversenyt. A legtöbbször 1999-ben vagy 2000-ben diplomáztak, a zenekar pedig elnyerte a Nemzeti Ifjúsági Zenekar címet, aminek révén anyagi támogatást szereztünk. Azonban a politikai változások, a 2002-es kormányváltás nehezebb időköt hoztak; 2004-ben az addigi 50-60 millió forintos támogatásunk 15 millióra olvadt. Ez mindannyiunk életében krízist jelentett. Nem akarok mindent a politikára fogni, de úgy érzem, a szocialista politikusok nem érezték meg akkor azt az erőt, ami a zenekarban volt. Az első Orbán-kormány idején mi igyekeztünk szerepet vállalni az országos feladatokban, így jutottunk el 2000-ben a Vatikánba is. Az új kormányzat azonban nem állt mögénk; az egyetlen eredményünk az volt, hogy kaptunk egy próbatermet, ami végül a Dohnányi Zenekaré lett. Én úgy érzem, a lehetőségeinket akkor nagyon megnyirbálták. Ez az időszak elmúlt; az ilyen hullámvölgyek alkalmat adnak arra, hogy az elszántságunk megerősödjön, és még összetartóbbá váljunk.

■ *Meddig tartott ez a nehéz időszak?*

– Tulajdonképpen egészen 2007-ig; ekkor találtunk rá – pontosabban: vissza – Óbudára. Domonkos ekkoriban már nem csak velünk dolgozott, hanem Chemnitzben is vezényelt. Nem volt megfelelő fenntartónk, a fi-

nanszírozási szabályok szinte éves gyakorisággal változtak. Közben rájöttünk, hogy az együttműködést működtető alapítványt nem lehet közhasznúvá tenni, ezért új szervezetet hoztunk létre. De ezzel sem volt szerencsénk: a közhasznú egyesületi formával az önkormányzatoknak nehézségei voltak, így nem akarták azt támogatni. Mivel ez egy civil szervezetet jelent, egészen másféle felelősségvállalást feltételez, mint amit az önkormányzatok megszoktak és elvártak. Végül két ember támogatása lendített át bennünket a válságon: az óbudai polgármester, Bús Balázs, és a már említett Merényi Judit kalauzoltak vissza minket Óbudára. 2007-ben már itt működünk, de mindez 2010 utánra forrt ki.

■ *Héja Domonkos a megváltozott körülmények mellett meddig maradt a zenekarral?*

– Végig velünk volt, de 2010-től már sokasodtak a nehézségek. Amikor az Akadémia épületét elkezdték felújítani, akkor sok zenekar koncerthelyszín nélkül maradt. A nagyzenekarok bekerültek a Müpába, a kiszenekarok a színházak irányába fordultak. Mi a Nemzeti Színházba vittük át a bérletes hangversenyeinket. Próbáltunk az új helyszínhez alkalmazkodni, az abban rejlő lehetőségeket kiaknázni. Például előadtuk egy skandináv szerző Jeanne d'Arc-filmjének komplett 50 perces kísérőzenéjét, amihez a filmet is levetítettük. A másik helyszínünk a Thália Színház volt; ekkoriban már lényegében Silló István volt az első karmesterünk. Domonkos ugyan jelen volt a háttérben, de Németországban élt.

■ *Mi volt a zenekar történetének a következő forduló-pontja?*

– A 2013-as évi operaházi feladatok. Az Erkel Színház próbaüzeme februártól júniusig tartott, és itt mi 52 előadást játszottunk. Ez rengeteg feladatot rótt ránk az

előadásokhoz kapcsolódó próbákkal, nagyon széles színházi repertoárt kellett megtanulnunk; operákat is, baletteket is. Akkoriban felmerült, hogy akár lehetnének az Erkel Színház zenekara is, hiszen ott adott az infrastruktúra, részünkről a zenészek – ez végül nem valósult meg, pedig jó együttműködés alakult ki köztünk. Én személy szerint egyáltalán nem bánom, mert az árokban játszani teljesen más, mint a hangversenyteremben; bizonyos értelemben a színház olyan, mint egy üzem az állandó feladatokkal és a rengeteg próbával. Közben Domonkos és az Operaház kapcsolata is más irányt vett, nekünk pedig nagyon hiányzott, hogy napi szinten velünk legyen valaki, aki művészeti oldalról összefogja a társaságot.

■ Silló István nem látta el ezt a feladatkört?

– Ő közben a Győri Nemzeti Színházhoz került státuszba, amit teljesen megértettünk, hiszen a színház az ő igazi szerelme. Elkezdtünk állandó karmestert keresni. Hámori Mátéval az Operában talákoztunk. Pröhle Gergely, aki felügyelőbizottsági tagunk volt, nagyon támogatta, hogy vegyük fel Mátéval a munkakapcsolatot. 2013-ban a felkérésünkre ígert mondot, ősszel megérezte, és jól felforgatott mindent. Tele volt ötletekkel, ambíciókkal, és nagyon jó irányba indította el a zenekart. Akkor még a Nemzeti Színházzal is szoros kapcsolatban voltunk, de azt be kellett látnunk, hogy az oda járó közönség nem azonos a hangverseny-látogatókkal.

■ Hol adtak koncerteket, amikor lazulni kezdett a kapcsolat a Színházzal?

– A közben újra megnyílt Zeneakadémián, a BMC-ben, illetve ahol lehetőségünk nyílt. Az ifjúsági koncertekkel a tornatermekbe is elmentünk. A három részből álló innovatív BMC-s zeneszerző portréink azóta dupla előadásokkal mennek. A BMC-ben nagyon jó a technikai háttér, és az akusztika is. A 2013-as évben sok minden átalakult, változott az előadó-művészeti törvény, és többek között ekkor indult be komolyan a TAO támogatások megszerzése és az ebből megvalósuló koncertek kisebbfajta „dömpingje”. Ebben az évben tudtuk alkalmazásba venni a zenészeinket is. Jó pillanat volt az újrazkezdéshez, az elmúlt öt év ezt igazolja.

■ Hogyan fogják megünnepelni a 25 éves jubileumot?

– Nem töltjük az egész évadot ünnepléssel, bár az évad nagy koncertjeiben megjelenik egy-egy, számunkra a 25 év alatt emblematikussá vált zenemű. Mátéval folyamatosan keressük az új lehetőségeket, ám nem úgy, hogy közben feladjuk a régebbi projekteket. Az ifjúsági koncertek változatlanul nagyon fontosak nekünk, ezekre az alkalmakra mindig viszünk valami különlegességet. A mai fiatalok nyelvén próbáljuk elérni az érintetteket, mert azt tapasztaljuk, hogy ha nem keressük meg a kapcsolódási felületet, nem érdeklí őket a mondandónk. A zenekar tagjainak általános iskolás korú gyermekei

vannak; igyekszünk a velük kapcsolatos tudást lefordítani a zene nyelvére. Idén nagyon sok ilyen hangversenyünk lesz, és a BMC is új lehetőségeket teremt az ifjúsági előadásainknak. A BMC-ben az idei koncertek kapcsán a zenekari tagok, mint „zeneautomaták” már a hangverseny előtt mutatnak néhány dolgot a hangszeren, és utána a gyerekek a földre rakott párnákon testközelből láthatják a zenélést. Máté jól tud a gyerekek nyelvén; partnerként kezeli őket, és ők ezt megérik. Ilyen dolgokra gondolok, amikor azt mondom: megmarad a régi, és próbálunk hozni mellé valami újat. Több projekt helyszín kérdése, mert nehéz alkalmas termet találni. A bejáratott helyszínek sokszor foglaltak, mert sok zenekar keresi a szereplési lehetőséget, ezért mi is keressük az alternatívákat.

■ A decemberi, születésnap koncerten mi lesz a program?

– Hámori Máté lesz aznap az első dirigens, Kelemen Barnabással a Saint-Saëns: Hegedűversenyt adják elő. Ez egykori koncertmesterünk kérése volt. Utána Silló István vezényel egy Gershwin-művet. Mivel ő remek zongorista, erős a kötődése Gershwinhez; most az Egy amerikai Párizsban lesz a műsoron. Nagyon szeretjük, ahogy ő ezekhez a zenékhez hozzááll. A hivatalos programot Muszorgszkij: Egy kiállítás képei című műve zárja Héja Domonkos vezényletével. Hogy ezen túl készül-e majd valaki valamilyen meglepetéssel, azt még nem tudom.

■ Milyen tervekkel vágnak neki a következő 25 évnek?

– Sok nagyszabású tervünk van, de most az egyik legfontosabb kérdés számunkra az otthonunk, a próbaterem állapota. Hamarosan Óbudára költöznek az irodák, így végre az együttes fizikai közelségében leszünk. A próbaterem épületének az átalakítása is nagyon időszerű. A forrást erre még nem találjuk, mivel az uniós pályázatok köréből általában kiesünk. Ugyanakkor van egy nagy tetőtérünk, és ezt a 190 négyzetmétert egy komoly átalakítással nagyon jól ki lehetne használni. Ha beépítenénk az egész telket, még további termeink lehetnének. Szerencsére a zenekar telephelyét hivatalosan 25 éven keresztül térítésmentesen használhatjuk, erről szerződést írtunk alá az Önkormányzattal. A klímát is önkormányzati támogatásból készítettük el. A termünk valaha színházi próbaterem volt, amit nagyon lelakott stádiumában örököltünk meg. Az akkor ideiglenesen itt működő társulatok csak használták az ablakos moziépületet, felújítások nem történtek. Most, hogy új légtechnika van benne, már jobban érezzük magunkat, ez nagy könnyebbség. Az nagyon érezhető, hogy 15 éven keresztül nem volt karbantartva, de a fejlesztések végre elindultak. Mire a 30. jubileumunkat ünnepeljük, bízom benne, hogy a tetőtér már az otthonunk része lesz!

Mechler Anna

Jubileumi szezon, ünnepi tervek

Ötvenöt esztendeje hívták életre a Miskolci Szimfonikus Zenekart

1963. november 1-jén Mura Péter vezetésével jött létre hivatalosan is a Miskolci Szimfonikus Zenekar, és akadnak még, akik ma is a városban élnek az együttes egykori alapítói közül. A sokat megélt társulat a kezdetektől gyönyörködtette játékaival a helyi és a környékbeli publikumot. Erről októberben a rádióhallgatók is meggyőződhetnek, hiszen közvetítették ünnepi hangversenyüket, s a zenekar vezetői is megszólaltak abban a beszélgetésben, amely az együttes történetét elevenítette fel. De nemcsak ezen az egyetlen napon köszöntötték az évfordulót, a szezon minden hangversenyét igyekeznek különlegessé tenni. A múlttól, az ünnepi évadról és a folytatásról Szászné Pónuzs Krisztina, Sir László és Antal Mátyás beszélt.

Több mint negyedszázadon keresztül, 1981-től egészen 2007-ig volt a zenekar igazgatója Sir László, aki ünnepi köszöntőjében azt idézte fel, hogy hány világhírű művész, köztük kiváló magyar előadók léptek fel szívesen a társulattal, s hogy a zenekar hogyan javított következetesen a városról kialakított, sokszor előítéletes képen. Hozzáfűzve azt is, hogy mennyire hűséges a társulat, hiszen az eddigi ötvenöt esztendő alatt három karmester állt az élén – Mura Péter huszonegy, Kovács László harminc, Gál Tamás pedig négy éven keresztül, s művészetük nyomot hagyott a város zenei életén. A közönség pedig mindvégig hűséges társa volt az együttesnek, igényességgel, szerető kritikával, elismerő ünnepléssel adott mindig ösztönzést.

„A zenekaron nem fog az idő. Mint a muzeális, különleges boroknak, egyre nő az értéke, érlelődik tudása, nemesedik hangzásvilága. Folyamatosan képes a megújulásra. Öröm látni az együttesben feltűnő fiatal arcokat, a sokféle új kezdeményezést, azt a törekvést, hogy a zene-

kar megfeleljen a 21. század követelményeinek, ne csak követője, hanem kezdeményezője legyen új előadási módoknak, műfaji kísérleteknek, a közönséggel való újfajta kapcsolatok építésének.”

Az egykori igazgató azzal zárja mondandóját, hogy a publikum szeresse azzal a társulattal, hogy a koncertjeiken megtöltik a termet, mert megérdemlik, ahogy a közönség is.

A Miskolci Szimfonikus Zenekar ügyvezetője, Szászné Pónuzs Krisztina örömmel számol be arról, hogy az ünnepi koncertjüket a Bartók Rádió is közvetítette, s a Muzsikáló délutánnak ugyancsak az együttes adott otthont.

„Bár tudom, ez nem olyan kerek születésnap, mint mondjuk egy 75 vagy 100 éves évforduló, de nagyon lényeges, hogy megemlékezzünk róla. Fontos, hogy a tagjaink, a közönségünk, a fenntartóink is lássák, milyen szép és gazdag története van ennek az együttesnek. Ezért is örülök, hogy Győr után hozzánk is kitelepült a Bartók Rádió Muzsikáló Délután című műsora. Így nagy nyilvánosságot kapott a születésnap, a zenekarhoz kapcsolódó művészek, partnerek is megszólaltak a műsorokban, s a társulat is látja, az újságokban, a közösségi médiában, reflektorfénybe kerül a Miskolci Szimfonikus Zenekar. Hiszen azért szép együtt ez a két ötös is.”

Elmeséli azt is, hogy az ünnepi hangversenyt követően a nyugdíjas tagokkal, törzsközönséggel beszélgetve mindenkinek az volt a véleménye, hogy a jubileumi koncert különösen emelkedett hangulatra sikeredett, méltó volt az évfordulóhoz.

De nem csak egyetlen este ünnepelnek, arra törekszenek, hogy az egész évadban különleges előadásokkal várják az érdeklődőket.

„Már elindultak a bérletsorozataink, s minden hangversenyt igyekszünk ünnepivé tenni. Sok ifjú dirigens érkezik az együtteshez, többen jönnek az MTVA karmesterversenyének legjobbjai közül. Nagy szerepet szánunk nekik, s úgy vélem, a társulatlak is jól tesz, ha új tehetségekkel dolgozhatnak együtt. A fiatal maestrók változatosságot hoznak, s ez szintén segít abban, hogy a közönség és a muzsikuskok új élményeket kapjanak.”

Arra a felvetésre, hogy az utóbbi öt évben milyen komoly építómunkára volt szükség, azt mondja, azért is fontos az ünneplés, hiszen a társulat felállt abból a nehez sziituációból, s mostanra visszanyerte a régi fényét.

„Mára már jobb pozícióba kerültünk, mint amilyenben korábban voltunk. Ebben a zenészek mellett nagy szerepet játszik az az igazán ütőképes adminisztrációs csapat, amellyel sikerült körbe bástyáznom magam. Kiváló munkát végez az együttes és az irodai kollégák is. Úgy vélem, erre az évadra ért be az eddigi munkánk eredménye. Amikor átvettem az együttes vezetését, akkor is akadt egy-egy külföldi megkeresés, de most már ezek a felkérések állandóvá váltak. Nagyon fontos a társulat életében, hogy különleges helyszínekre juthatunk el, s hogy a hazai közönség mellett például a Théâtre des Champs Elysées publikuma tapsol a Miskolci Szimfonikus Zenekarnak. Azt hiszem, ugyanilyen izgalmas lesz a januári ravennai fellépésünk, vagy a következő szezonra tervezett erdélyi turné. Mindig próbálunk e téren is előrelépni. A fővárosi érdeklődők is találkozhatnak velünk, hiszen – ahogy ezt az elmúlt években megszokhatták – rendszeresen muzsikálunk Budapesten. Fontosnak tartjuk, hogy az ottani közönség is megtapasztalja, nincs

nagy különbség a fővárosi és a vidéki együttesek teljesítménye között. Ezért is lényeges, hogy időről időre megjelenjünk Budapesten. A tavalyi évben bevált helyszínünké vált az Olasz Intézet, ott adunk ismét két hangversenyt, egyet ősszel, egyet tavasszal. Emellett a Filharmónia

Negyvennégy évnyi múlt, ötvenhat közös koncert Antal Mátyás a miskolci újrázásról, születésnapról, tervekről

Nyáron lett a társulat új művészeti vezetője Antal Mátyás, aki sok-sok év után tért vissza a miskolci együtteshez, annak idején ugyanis ennél a zenekarnál indult az aktív karmesteri pályája. Negyvennégy éve, 1974-ben lett második karmestere, és több esztendőn keresztül dolgozott velük. Az azóta eltelt évtizedek alatt eddig ötvenhat hangversenyt irányította a társulatot. A jubileum kapcsán az eddigi tapasztalatairól, s a további terveiről beszélgettünk.

┃ *Ünnepi évadra érkezett...*

– Azért nekem is van az együttesel már némi történelmem, hiszen negyvennégy évvel ezelőtt, Mura Péter meghívására – aki látott Budapesten egy kortárs koncertet vezényelni – érkeztem a zenekarhoz második karmesternek. Itt indult az aktív dirigensi pályám. Négy-öt évet dolgoztunk együtt, s aztán a későbbi esztendőkhöz során is többször találkoztam velük. Összeszámoltuk, hogy a mostani hivatalba lépésemig összesen ötvenhat koncertet vezényelhettem a társulatot. Számos hangversenyüket is hallhattam, hiszen gyakran léptek fel a Nemzeti Énekkarral, sok estét én magam dirigáltam. Miskolcra rendszeresen eljöttem, s talán éppen amiatt, hogy olyan fiatalon ismerkedtem meg velük, mindig is a szívügyem volt az együttes sorsa. Ez az együttes nagyon jól formálható, remekül mozgatható társulat, pontosan azt a kitűnő színvonalat produkálja, ami a nemzeti zenekarok sajátja.

Most, amikor elkezdtük a közös munkát, ugyanezt tapasztaltam. Adtam már velük kastélykoncertet, templomi hangversenyt, s irányítottam a dél-francia turnét. A próbákon, az előadásokon is az volt a benyomásom, hogy élvezetes feladat ezzel az együttesel intenzíven dolgozni, s azt hiszem, ez mindent elmond... Egyébként a jubileumról november közepén egy társulati ülésen is megemlékezünk, egy belső, múltidéző ünnepséget tartunk.

┃ *Hogy látja, mi az, amiben változást szeretne elérni?*

– A korábbi évtizedekben a miskolci együttesnek erős aktivitása és rangja volt a téren, hogy játssza a mindenkori kortárs zenét. Ma a szimfonikus zenekarok alig adnak elő ilyen műveket, pedig ez mindenkinek a kötelessége volna. A következő szezonban a Pesti Vigadóban Bozay Attila 85.,

Mesélő muzsika sorozatában szerepelünk. Vár ránk jövő ősszel egy izgalmas feladat is, a Pesti Vigadóban adunk egy kortárs, különleges koncertet.

Hangsúlyoznom kell, hogy bár nagyon kevesen vannak az irodai kollégáim, kiváló munkát végeznek. Ezt talán az is jelzi, hogy nagymértékben, több mint harminc százalékkal nőtt az eladott jegyek, bérletek száma. Ismerve az országos helyzetet, ezt jelentős eredménynek tartom. Több iskolával sikerült jó kapcsolatot kialakítanunk, s azt tapasztaljuk, hogy sok fiatal újra és újra jönni szeretne az előadásainkra. Van olyan közösség, ahol szinte harc folyik a jegyeinkért. Ha pedig azt látják a kollégáim, hogy valamely sorozat nem működik, akkor kitalálnak rá más struktúrát, és máris telt házassá teszik a programot. Mindig akad új ötlet és megtalálják a megfelelő utakat. „

Arra a kérdésre pedig, hogy lesz-e hetvenötödik születésnap, azt válaszolja:

„Remélem, hogy húsz év múlva is működik majd az együttes, hiszen egy ekkora városnak szüksége van zenekarra, és a közönség is igényli a jelenlétét. Attól lesz elérhető egy közeg, hogy abban akad kulturális kínálat is. Inkább attól tartok, hogy a technikai fejlődés, az elektro-

nikus lét eluralkodik, s a most megfigyelhető, rohamos fejlődés veszélyezteti a mi műfajunkat, a műdolgok elveszik az élő előadások helyét...

Mindenesetre most örülök annak, hogy az új korszakot ilyen remek vezető karmesterrel kezdjük, mint Antal Mátyás. Nagyon jó vele együtt dolgozni, támaszt nyújt szakmailag és emberileg egyaránt. Úgy látom, a közönség is örömmel fogadta. A zenészek is elfogadják, tisztelik, szakmai pluszt is kapnak a vele folytatott műhelymunkában. Nyugodtan ülnek be a koncertekre, s még olyan stresszes helyzetekben is, mint például egy hangverseny alatti rádiófelvétel, tudnak felszabadultan mosolyogni a pódiumon. Számomra pedig az a legfontosabb, hogy a muzsikaink jól érezzék magukat.

Úgy látom, most a zenekarnál minden rendben, így csak olyan 'egyéb' dolgokkal kell foglalkoznom, mint például a támogatásszerzés... Ez örök küzdelem, bár azt kell mondjam, ebben az évadban még mecénásból is több jutott, mint korábban. Bizom benne, hogy a büdzsé tekintetében legalább a mostani helyzet megmarad. Mert igaz, sakkozni kell a támogatásokkal, nincsenek azonban kifizetetlen számláink, így azt mondom, csak a jelenleginél ne legyen rosszabb... „

R. Zs.

Durkó Zsolt 80. születésnapja előtt tisztelgünk egy hangversennyel. Jelentkeztem a minifesztiválra is a zenekarral, s nagyon sok kortárs zeneszerző megkeresett, hogy szeretné, ha előadnánk a műveit. Közéjük tartozik például Dragony Tímea vagy Madarász Iván. Nagyon fontosnak tartom, hogy ilyen kompozíciókat rendszeresen műsorra tűzzünk, mert a kortárs zene mindig nagyon jó mentális tréninget is jelent. Ebből az is mindig kiderül, hogy hol tart ma a világ a zeneszerzés terén, technikailag, játékmódok tekintetében. Korábban, Kovács László irányítása alatt azért gyakran játszottak kortárs műveket a miskolciak, de persze méricskélni kell, hogy mi az a mennyiség, melyek azok a darabok, amelyeket még az itteni publikum szívesen hallgat. Szintén keveset játszanak a szimfonikusok barokk műveket, pedig azokból a kompozíciókból is rengeteg lehet tanulni, ezért ezekből ugyancsak műsorra tűzünk néhány alkotást.

■ Folytatódnak a közös fellépések a kórusokkal is?

– Természetesen, hiszen szerepelünk majd a Nemzeti Énekkarral, s a Cantemus Vegyeskar ugyancsak rendszeres partnerünk. Számomra mindig izgalmasak az oratóriumok, de ugyanennyire élvezem a szimfonikus repertoárt is. Sajnos Magyarországon mindenkit szeretnek beskatulyázni, így jártam én is, pedig szeretek mindenféleképpen dirigálni. 14 éves koromban eljegyeztem magam a zenekari hangzással, s bár azóta már eltelt hat évtized, ennek ellenére ez a szerelem azóta is tart. Vallom, hogy a szimfonikus zenekar az európai civilizáció legcsodálatosabb akusztikai találmánya.

■ Hogy érzi magát Miskolcon?

– Remek hangulatban próbálunk, s egyelőre a visszajelzések is jók. Miskolcon gyakran tartunk ötórás próbát, de még ennek a végén sem elkeseredett arccal kelnek fel a zenészek. Még annak ellenére sem, hogy az alacsony fizetések miatt szinte az összes tagnak másod- és harmadállása van... Ahogy élvezem a zenekarral a munkát, az adminisztrációs stábról is azt kell mondjam, ilyen összeszedett, a saját feladatával pontosan tisztában lévő csapattal még sehol sem találkoztam. Senkivel sem beszélünk el egymás mellett, mindenkinek rengeteg az ötlete, s ez nekem nagyon tetszik. A zenekari munkáról pedig még azt mondhatom el, hogy nagyon sokan úgy gondolják, az igazi rendet, fegyelmet csak egyfajta félelemkeltéssel lehet elérni, a rettegés és a respektus azonban egymásnak teljesen ellentmondó dolog. A tiszteletet csak színvonalas munkával lehet elérni, én így gondolom. Korlátozott számú koncertet vállaltam erre a szezonra, éppen azért, hogy minél több kitűnő vendégkarmester jöhessen, mert ez az együttesnek és a közönségnek is nagy öröm. Szükség van a sokféle színre, stílusra, a különböző tehetségekre, akár az idei vagy a következő szezont nézem. Így jön hozzánk jövőre Kovács János, Carlo Montanaro, Sándor Szabolcs, Farkas Róbert, s három fiatal, Bécsben élő tenorral is koncertezünk majd, de Horti Lilla, Ábrahám Márta, Boldoczki Gábor szintén zenél velünk, akárcsak a Four Fathers. Amikor nem én dirigálok a koncertet, akkor is mindig jelen leszek, belenézek az itt folyó munkába. A különlegesebb programoknál pedig szívesen vállaltam a betanító karmester szerepét. Számomra ez élvezet, s örülök, hogyha ez által is látom, hogyan halad a munka. Az együttes ötvenhetedik születésnapját pedig, ami az én 75. évfordulóm lesz, biztosan a miskolciakkal ünneplem.

Büszke vagyok a kollégáimra

Novák József klarinétművész-tanár, a Miskolci Szimfonikus Zenekar és a Miskolci Új Zenei Műhely alapító tagja szeptember végén ünnepelte 85. születésnapját. Ebből az alkalomból pályafutásáról kérdeztük.

■ *Hogyan lett önből klarinétos?*

– Ez nagyon különös történet. 1952-ben Diósgyőrben érettségiztem, és mivel jó tanuló voltam, a gimnázium továbbtanulásra javasolt a Budapesti Tudományegyetem Lenin Intézetébe. Akkoriban az nem úgy volt, hogy az ember maga választotta meg, hogy melyik egyetemen szeretne tanulni, hanem az iskola ajánlotta meg a felsőoktatási helyeket. Tőlem viszont mi sem állt távolabb, mint a politika. Szülőhelyemen, a Diósgyőr melletti Pereces Bányatelepen volt egy bányász zenekar, ahol én már elég komolyan klarinétoztam. Saját magamtól megtanultam a Peregri verbunkot, és elmentem Budapestre, a Zeneművészeti Főiskolára felvételizni. Vácz Károly klarinétművész meghallgatott, és nagyon tehetségesnek talált, de az elméleti tárgyakból óriási hiányosságaim voltak, így nem tudott felvenni. Én pedig megsértődtem. A jeles érettségimmal elmentem Lyukórányára dolgozni, irodai munkára. Egészen addig, amíg tudomásomra nem jutott, hogy a Debreceni Hivatásos Fúvószeneke klarinét próbajátékot tart. 1952-ben ez nagyon nagy szó volt, hogy egy fúvószene-

ke próbajátékot hirdessen. Elmentem próbát játszani, és megfeleltem. Ezzel párhuzamosan beiratkoztam a Debreceni Zeneművészeti Szakiskolába is. Akkor foglalkoztam velem életemben először klarinéttanár, de szerencsémre olyan, aki az egész életemet meghatározta. Vécsei Istvánnak hívták és a Magyar Állami Operaház Zenekarának volt a klarinétművésze. Mindenki csak Vipinek szólította, mert eredetileg Wippenhauser volt a neve. Fantasztikus mester volt, megtanított a klarinétjáték alapvető fortélyaira. 1954-ben a Debreceni Fúvószeneke sajnós megszűnt, így visszamentem Miskolcra dolgozni.

1957. január 3-án azonban adódott egy álláslehetőség a Miskolci Nemzeti Színház zenekaránál, ahova engem felvettek. Közben a Miskolci Zeneművészeti Szakiskolában fejeztem be a klarinéttanulmányaimat.

■ *A Miskolci Színház zenekara lett aztán a magja Miskolci Szimfonikus Zenekarnak?*

– 1963-ban függetlenítették a színházi zenekartól. Ekkor lett önálló hangversenyzenekar. Mura Péter nagyon sokat tett azért, hogy Miskolcon önálló szimfonikus zenekar létesüljön. Elment a különböző szervekhez, vezetőkhöz, megfelelő anyagi háttérrel biztosított a szimfonikus zenekar működéséhez. Akkor szerződött hozzánk nagyon sok, tehetséges fiatal muzsikussal, és nyugodtan kijelenthetem, hogy a 70-es, 80-as, 90-es években a Miskolci Szimfonikus Zenekar az ország egyik legjobb zenekara volt. Kiváló karmesterekkel dolgozhattunk együtt.

■ *Én leginkább Mura Péterre emlékszem abból az időből Miskolccal kapcsolatban...*

– Mura Péter volt a vezető karmester, de megfordultak nálunk az ország legkiválóbb karmesterei, Komor Vilmos, Erdélyi Miklós, Oberfrank Géza, Borbély Gyula, Sándor János, Vaszy Viktor, Lukács Ervin, aki Miskolcon kezdte opera-karmesteri pályafutását, és vezető karmester is volt, vagy Kovács János, aki nagyszerű barátom. Mindössze néhány nevet említettem csak meg azok közül a kiváló karmesterek közül, akikkel rendszeresen alkalmam volt játszani, nem említve most a sok kitűnő külföldi vendégkarmestert, akik sűrűn megfordultak a zenekarnál.

■ *Ha jól tudom ön mutatta be Sárközi István klarinétversenyét...*

– 1964-ben rendeztek Budapesten egy Nemzetközi Fafúvós Versenyt. Ennek a döntőjére Sárközi István versenyművet komponált Klarinét-szimfónia címmel, amelynek az ősbemutatójára – talán éppen Mura Péteren keresztül – engem kért fel. Így 1964 áprilisában én játszottam el először ezt a művet, amit utána még többször nagy sikerrel adtam elő, többek között 1982-ben Rigában, az ottani nagyszerű filharmonikus zenekarral, a Magyar Zene a Szovjetunióban rendezvényt sorozat keretében. Az akkori küldöttség tagjai között volt Sárközi István mellett Petrovics Emil zeneszerző is, Kiss Gyula zongoraművész volt a másik szólista, a karmesterek közül pedig Sándor János és Mura Péter, akikre emlékszem, de elkísért bennünket ifj. Bartók Béla is. Számomra ez nagyon nagy elismerés volt, hiszen nincs róla tudomásom, hogy valaha is vidéki szimfonikus zenekari művész, ráadásul fúvós hangszeres, részt vett volna ilyen delegációban. Lehel György vezényletével is eljátszhattam ezt a versenyművet, ráadásul két alkalommal is. Lehel Györggyel többször felléptem szólistaként, ami nagyon nagy megtiszteltetés volt számomra, hogy egy ilyen kiváló karmesterrel játszhattam, mint szólista.

■ *Önt Miskolc város zenei díjával, a Reményi Ede Zenei Díjjal is kitüntették...*

– Ugyanebben az évben, 1982-ben kaptam meg a Reményi Ede Zenei Díjat a Sárközi versenymű előadásáért. Sárközi Pistával sokat beszélgettünk. A műnek két változata van, egy nagyzenekari és egy kamarazenekari. Kikérte a véleményemet, hogy szerintem melyik változatot kellene inkább propagálni. Én a kamarazenekari változatot javasoltam. Szerintem méltatlanul feledték el ezt a darabot.

■ *Ön nem csak a Miskolci Szimfonikus Zenekar, hanem a Miskolci Új Zenei Műhely megalapításában is részt vett...*

– Pályafutásom egyik legszebb időszaka, amit a Miskolci Új Zenei Műhely tagjaként töltöttem. 1976-ban Selmeczi György irányításával jött létre az együttes, amely azután sorra mutatta be a kortárs zene legfontosabb alkotásait.

■ *Emellett a tanítás is jelentős részét alkotta a pályafutásának...*

– Világ életemben nagyon szerettem volna tanítani. Nekem megadatott, hogy a hangszeres oktatás teljes vertikumban hosszú időt tölthettem. Mintegy zárójelben említem meg, hogy mennyire szerencsés lenne, ha a frissen végzett művész-tanárok csak egyetlen egy évet tanítanának zeneiskolában, és megtapasztalnák a tanításnak ezt a nagyon nehéz, de nagyon fontos szakaszát. Rendkívül fontos ugyanis, hogy egy, a hangszerrel még csak ismerkedő növendék miként kapja meg azt a támaszt, ami a hangszerhez való egész viszonyát később meghatározza. A klarinétjátékban például rendkívül

fontos a szájtartás, csak sajnos nagyon kevesen vannak, akik ezt helyesen tudják megtanítani. Tulajdonképpen azt hiányolom a mai tanításban, hogy nincs idő arra, hogy alaposan elmélyítsük a dolgokat. Nagyon sok a zeneiskola, ami természetesen nem baj, mert mindenkit zenére kellene először oktatni. Viszont ez a minőség romlásához vezet, mert nincs elég jó tanár. Már sok kollégámmal beszéltem erről, többek között nagyszerű barátommal, Kovács Béla klarinétművésszel, hogy jó lenne visszahozni a szakfelügyeleti rendszert. Ugyanis ez nem teljesen úgy működik, mint az általános iskola. Itt a növendék csak hetenként kétszer találkozik a tanárral, és közben nagyon sok rossz dolog is beidegződhet. Egy rátermett szakfelügyelő jelentősen hozzájárulhat a színvonal emelkedéséhez.

■ *Kik voltak a tanítványai?*

– Elsősorban a fiamat, Andrást említeném, aki most a Magyar Állami Operaház zenekarának a tagja. De növendémem volt Szepesi Jancsi is a Rádiózenekar első klarinétosa, vagy Szitka Rudi a Fesztiválzenekar művésze. Nagyon jó a kapcsolatom Szatmári Zsolttal, a Nemzeti Filharmonikusok klarinétművészeivel, akit szintén tanítottam. Nagyon büszke vagyok a kollégáimra, a volt tanítványaimra, mert mindegyikük nagyon szép pályát futott be.

■ *Valamennyi egykori tanítványa, akivel csak beszéltem, mind hangsúlyozta, hogy mennyire fontos önnek a hangszín, illetve a hangképzés...*

– Valóban. Rendkívül fontosnak tartom. Mindig elmondom, hogy már a zeneiskolában is kell tanítani, illetve fel kell hívni a figyelmet a szép klarinét hangzásra, vagyis a magvas, tartalmas, gömbölyű, könnyen megszólaló hangra. Egyébként mindig a hangra kell összpontosítani, akármilyen hangszerről legyen is szó. Mert amikor az ember igényessé válik azzal szemben, amit játszik, akkor már zenéről beszélünk.

Ugyanakkor legalább ilyen fontos a kéz helyzete is, a helyes, könnyed kéztartás a hangszer megszólaltatásakor. Egy-egy koncertközvetítés során a kéztartásuk alapján is felismerem a volt növendékeimet, még ha nem is mutatja a kamera az arcukat. Aztán itt van például a nád kérdése, ami egész életemen át elkísér. Én készítem a nádat, és bár sok mindent tudok róla, de nyugodtan kijelenthetem, hogy szinte semmit. Megfejtethetlen titok a nád. Nagyon-nagyon sok minden kell hozzá. Elsősorban türelem, és hallatlan nagy gyakorlat a szaktudás mellett.

■ *Említette, hogy a teljes vertikumban volt alkalma tanítani. Melyik korosztály volt a legkedvesebb az Ön számára?*

– A zeneiskolás. A kisgyerekek igényelték a legtöbb törődést. A tanárképzős tanítványaimnak is mindig elmondtam, hogy bár vannak kevésbé tehetséges gyere-

kek is, egyetlen növendék se menjen el egyik óráról sem úgy, hogy ne kapjon valamit zeneileg. Nagyon fontos például az előjátás. Sokan vannak, akik nem kedvelik a Balassa Klarinétiskolát. Egy szóval sem állítom, hogy ne lenne sokkal jobb a Kovács Béla által írt Klarinétiskola. A Balassa klarinétiskola azonban úgy van megszerkesztve, hogy kétszólamú. Az egyik szólamot a növendék játssza, a másikat a tanár. Ez azért fontos, mert ebben a korban, de még szakiskolában is a gyerekek sok tekintetben imitálják a tanárt, és így alkalmuk van ellesni a helyes kéztartást, imitálni a staccato-játékot, igazodni a hangszínhez. Véleményem szerint ezt a klarinétiskolát is fontos lenne használni a Kovács-féle klarinétiskola mellett.

■ *Úgy tudom, nagyon jó barátságban van Kovács Béla Kossuth-díjas klarinétművésszel.*

– Nagyon nagy ajándéka az életnek, hogy a barátaim között tudhatom őt. A XX. század kiemelkedő muzsikusan tartom. Nem csak fantasztikus zenész, hanem nagyszerű előadóművész is. És kiváló barát.

Játszottunk együtt Miskolcon, Mihály András vezényletével egy Stamitz versenyművet két klarinétra. Béla komponált kettőnk számára egy kadenciát az I. tételhez, ami fantasztikusan szép volt. Nagyon nagy élmény volt vele játszani.

■ *Egy gazdag életpálya tapasztalatával a háta mögött, milyen tanulságot adna át legszívesebben a fiatalabb muzsikusközösségeknek?*

– Talán soha nem volt nagyobb szükség Haydnra, Mozarra, Beethovenre, Schubertre, Bartókra, mint ebben a nagyon eldurvult, nyers világban. Ma valahogy értelmetlenül eluralkodott a pénz hatalma, mintha ez lenne az egyedüli központi szellem, amelyik irányítja a művészetet is. Ha valaki csak naponta 10 percet foglalkozik a szerzők közül bármelyikkel – de megnevezhetnék más zeneszerzőket is – biztos, hogy megváltozik belülről. Soha nem kellett még ennyire Mozart, akinek a zenéjét végtelenül tisztetem. Szerencsére többször eljátszhattam a klarinétversenyét, ezt a számomra megfejthetetlen csodát. (Kaizinger Rita)

Két karmester – egy együttes

Gilbert Varga Bogányi Tiborral irányítja a Pannon Filharmonikusokat

Minőség, minőség, minőség – mindkettőjüknek ez a legfőbb célja. Ezért is jött létre – Magyarországon elsőként – az a különleges vezetői modell, mely szerint két vezető karmester – Gilbert Varga és Bogányi Tibor – áll a pécsi zenekar élén. A két eltérő habitusú maestro számos dologban gondolkodik hasonlóan, s remekül érti egymást. Mert ahogy ők is hangsúlyozzák, mindketten európaiak. Ezért is születhetett meg a tandem, amellyel új korszak kezdődik a Pannon Filharmonikusok életében. A közös munkáról, a további tervekről rendhagyó társulati ülésen és sajtótájékoztatón számoltak be október végén a Kodály Központban.

Az új korszakot Bogányi Tibor vezényletével Dohnányi fizs-moll szvitjének hangjai köszöntötték, a különleges akusztikájú, pécsi hangversenyteremben. Horváth Zsolt igazgató ismét hangsúlyozta, hogy a Pannon Filharmonikusok 2003 óta milyen egyedülálló fejlődési pályát járt be a magyar művészeti életben. Az eltelt másfél évtized alatt ugyanis minden törekvésük arra szolgált, hogy emeljék az együttes színvonalát. Tizenöt esztendő alatt számos fontos korszak volt a társulat szakmai fejlődésében, s ez a mostani együttműködés szintén új perspektívát tár az együttes elé. Kiemelte, hogy mennyire egyedülálló szituáció a hazai zenei életben, hogy két művészeti vezető együttműködve, egymásban megbízva áll egyetlen zenekar élén. Az igazgató arról is beszélt, mennyire hálás Bogányi Tibornak, hogy mindebben partner volt, s így a szakmai innováció terén a Pannon ismét példát

mutathat. Megköszönte azt is, hogy ezt az elképzelést Pécs városa ugyancsak támogatta.

Dr. Páva Zsolt polgármester hozzátette, Gilbert Varga elismert személyiség, a pályája garanciát jelent arra, hogy még magasabb szintre jut vezetésével a társulat. Ő is felidézte, hogy az együttes közel két évtizeddel ezelőtt kezdett egy új vállalásba, hogy az ország vezető együttesei közé lép, és ezt sikerült is teljesíteni. Nagy öröm számukra, hogy olyan brand született Pécsen, ami nem létezett korábban, és ez a mostani, új modell is ezt erősíti. Hozzátette, abban, hogy az új felállás létrejöhetett, a zenészek is jelentős szerepet játszottak, így az itt dolgozók bérét is igyekeznek emelni, erre 2019-ben kerülhet sor.

Bogányi Tibor arról beszélt, hogy úgy véli, a közös munka akkor tud továbbfejlődni, ha létrejön az új mo-

dell, ugyanis a partner maestro még egy csavart hozzá tud adni az együttzenéléshez. *„Boldog vagyok, hogy Magyarországon először mutathatunk abban példát, hogy két vezető karmester irányítja egy zenekar következő három évadát. Ez a példa nem ismeretlen a nyugati zenekari kultúrában, Gilbert Varga a PFZ-hez való szerződése egy lépést jelent előre a nemzetköziség útján.”*

Horváth Zsolt elmondta, tizenhat év alatt ez a negyedik alkalom, amikor a társulat kezdeményezésére és támogatása mellett szerződtenek új vezetőt. S át is adta a szót Morvay Ágnesnek, a Művészeti Tanács elnökének, aki felidézte, 2010-ben játszottak először Gilbert Vargával, s már akkor érezték, hogy az ő irányításával milyen komoly szakmai előrelépést tehet a társulat.

Gilbert Varga elsőként arról beszél, hogy ezen a társulati ülésen, amikor először hallotta a zenekart játszani Bogányi Tibor vezényletével, érezte igazán úgy, hogy jól döntött, amikor vállalta a pécsi felkérést. Kiemelte, hogy azokat a vágyakat kell megszólaltatniuk, amelyeket a zeneszerző beleírt a művébe. Nagyszerű zenekar-

ral és nagyszerű teremmel, s egy olyan társkarmesterrel, mint Bogányi Tibor, nincsenek korlátok. Az előttük álló, közös munkához türelem, kitartás kell, de nagyon messzire juttathatják az együttest. Elmondta még, hogy szeretné, ha a három év alatt elérné, hogy a nevét Varga Gilbertként írják le, ahogy ez Magyarországon szokás.

Horváth Zsolt újságírói kérdésre kifejtette, hogy a Gilbert Varga és a Bogányi Tibor által dirigált koncertek a műsorterv mintegy 70 százalékát fedik le, de emellett továbbra is dolgoznak majd elismert vendégkarmesterekkel.

Zárásként elmondta, a magyar művészeti élet status quoját újragondolják, azon dolgoznak, hogy összegezzék a legtöbb tudást, s a váltás megtörténjen, a Pannon pozíciót váltson. Azt az eredményt, hogy a fővároson kívül is létre jött egy olyan társulat, ami a kulturális élet meghatározó művészeti együttese, ugyanis rögzíteni, stabilizálni kell.

R. Zs.

Debrecen kultúrája Európa színpadán

„Hatalmas lehetőség van a birtokunkban, hogy a jövő debreceni zenekarát a lehető legmagasabb szinteken helyezzük el az európai térképen”

Sikeres időszakot tudhat maga mögött a Kodály Filharmonikusok. A zenészek helyzete egyre stabilabb, a zenekar több külföldi meghívással is büszkélkedhet, a közönség száma egyre csak nő. Mindez egy dinamikusan fejlődő városban, amelyre 2023-ban talán egész Európa szeme rászegeződik. Somogyi-Tóth Dániellel, a Kodály Filharmonia igazgató-művészeti vezetőjével turnékról, zenekar- és közönségépítésről, TAO-ról, és az Európa Kulturális Fővárosa pályázatról beszélgettünk.

■ *A Kodály Filharmonikusok október végén érkezett vissza olaszországi turnéjáról. Milyen élményekkel tértek haza?*

– A Kodály Filharmonikusok egy közel évszázados múltú zenekar, 1923-ban alapította a MÁV debreceni állomásfőnöksége. Ilyen hosszú idő alatt természetes, hogy rengeteg turnén szerepelt már. A középkorú régi tagoktól tudom én is, hogy a '90-es években például nagyon sok turné volt egészen a 2000-es évek elejéig, amikor rengeteg változás következett be a zenekar életében. Az érkezésem előtti években szintén sokat turnézott a zenekar, de ilyenkor mindig egy külső, jellemzően popzenei, kereskedelmi szuperprodukció, kíséretét látta el. A mostani, olaszországi utazásról azonban azt lehet elmondani, hogy a zenekart önmagáért kérték fel erre a hosszú és egy egész nyugat-európai országot felölelő turnéra, valamint állták annak minden költségét és tiszteletdíját. A Kodály Filharmonikusok tehát azért utazott el, mert az együttes maga volt a Produkció számos nagyváros bérleti sorozatában, olyan rangos helyszíneken, mint a milánói Verdi Konzervatórium vagy Bariban a Teatro Petruzzelli. Schubert, Schumann és Mendelssohn műveit játszottuk remek helyszíneken és szólistákkal. Mindenképpen mérföldkő a zenekar újkori életében, hogy a helyét kereskedelmileg megálló turnén vettünk részt, amelynek szakmai sikerét az is jelzi, hogy visszahívtak minket 2020-ra, Beethovent, Kodályt és Bartókot játszani. Véleményem szerint nagyon fontos lépés ez a most zajló zenekarépítésben, hiszen azáltal, hogy felvettük Kodály nevét a kórus mellett, egyrészt hatalmas felelősség van rajtunk, másrészt egy hatalmas lehetőség is van a birtokunkban, hogy a jövő debreceni zenekarát a lehető legmagasabb szinteken helyezzük el az európai térképen.

■ *A Kodály Filharmonikusok a Csokonai Színház zenés feladatait is ellátja. Az olasz turnét hogy sikerült összehangolni a színházi tevékenységgel?*

– A Csokonai Színház operajátszása sajnos – vagy a zenekar leterheltsége szempontjából kevésbé sajnos – nem

olyan intenzitású, hogy ezt ne lehetne összeegyeztetni. A színházi időszak nekünk most novemberben indul, majd decemberben és januárban jön az újabb nagyobb opera-időszak. Ha már a színházról beszélünk, akkor hadd büszkélkedjek azzal, hogy a Kodály Filharmonikusok egyben az ország leghatékonyabb zenekara is abból a szempontból, hogy a legkisebb létszámmal képes ellátni a második legnagyobb magyar város teljes koncertéletének, valamint az operai működésének alapját. Nem két zenekarunk van erre a két funkcióra, nem is egy 110 fős, hanem egy viszonylag kis létszámú, 80 fő alatti együttes.

■ *Beszéljünk egy kicsit a zenekar jelenlegi helyzetéről. Második vezetői ciklusa lassan félidejéhez érkezik: hogyan alakult a tervezett zenekarépítés?*

– Igazság szerint azt el kell mondanom, hogy az utóbbi év kivételével a munka csak állandó küzdelem volt a létfenntartásért. Nem nagyon lehet zenekarépítésnek tekinteni, amikor 100.000 forintos fizetésből élő zenészek megtartásáért kell küzdeni. Így nem lehet igazi műhelymunkát végezni, csak folyamatosan harcolni azért, hogy a mutatószámokat hozzuk, elég koncertünk legyen – állandó mennyiségi kényszerben kell mozogni az előadó-művészeti törvénynek megfelelően. Ameddig az állam nem adta meg a tavaly megadott érezhető támogatását, és amíg az önkormányzat ezzel párhuzamosan először nem vette el azt a többletet, amit az állam adott (illetve igen, de csak most az év végén nyúlt a pénzünkhez), addig sajnos minden arról szólt, hogy a zenekar létét megtartsuk. Ebben most történt egy elmozdulás, amit sok minden jelez: akár az, hogy ki tudtuk venni a részünket az Orosz Zenei Fesztivál megvalósításában (komoly szakmai sikert aratva a Zeneakadémián), akár az, hogy a zenekarnak végre lett egy kifejezetten marketing ügyeket kezelő szakembere. De mindenekelőtt az, hogy a zenészeink most kezdenek anyagilag javuló helyzetbe kerülni. Semmiképpen nem mondom azt, hogy ideális helyzetbe, de egy értelmezhető helyzetbe. A zenekarépítés humán oldalára azonban rendkívül büszke vagyok. Az elmúlt években általam fölvetett zenészek –

jellemzően fiatalok – szinte mindegyikénél nagyon jó döntést hoztunk – ahol nem, azt pedig korigáltuk. Az elmúlt években a zenekar állománya olyan kiváló művészekkel bővült, akikről azt gondolom, bízhatunk benne, hogy Debrecenben képzelik el a jövőjüket. Rendkívül fontos dolog, hogy az együttes közösségek is nagyon sokat erősödött, még úgy is – és erre különösen büszke vagyok –, hogy az adok-kapok viszony anyagilag semmiképpen nem állta meg a helyét.

■ *A zenészek anyagi helyzetének rendezésére korábban megterveztek egy spielpénz-rendszert is. Ebben sikerült eredményeket elérni?*

– Sikerült. A spielpénz-rendszer most van bevezetés alatt, visszamenőlegesen. Ezt a korábbi, ad hoc jutalmakhoz képest a dolgozóink sokkal tervezhetőbb módon kapják, ami számos dolgot jelent. Többek között azt, hogy egy turné sok koncertje nem csak a napidíjban fog megjelenni. Olyan extra juttatás ez, amelynek köszönhetően, azt gondolom, versenyképesek lettünk a pedagógus-bértáblával, ami nekünk a nagy kihívónk volt a bérezésben. A pedagóguspálya anyagilag már nem konkurencia. A nyugalom és a kiszámíthatóság szempontjából persze az. De a presztízse a zenekari munkának nagyobb, és abban is biztos vagyok, hogy ez a presztízsz az utóbbi időben folyamatosan nő.

■ *Korábban egy zenekar anyagi helyzetének tervezésekor lehetett számolni a TAO-pénzekkel is. Viszonylag friss hír, hogy a kormány megszünteti a kultur-TAO-t és valami mást léptet a helyébe. Erről hogyan vélekedik?*

– Én nagyon örülök neki. Rengeteg szélhámossal harcoltam, akik azért kerestek meg, hogy a TAO-val ügyeskedjenek – én pedig ebbe soha nem mentem bele. Nagyon régen itt lett volna az ideje, hogy ebbe a pohárba tiszta víz legyen öntve. A TAO-ra egy egész iparág épült, jobb nem belegondolni, hogy mennyi pénz tűnt el a rendszerből. De emellett, amiről kevés szó esik, az az, hogy kinevelt olyan zenei csökevényeket, művészileg értelmezhetetlen produktumokat, amelyek sehogy nem tudták volna egyébként megállni a helyüket, az egészet csak a TAO motiválta. Ezek a magukat hegedűművészek vagy zongoraművészek nevező jelenségek teljesen eltorzították a szélesebben értelmezett néprétegek szemében azt, hogy mi valójában a komolyzene. Mert nagyon sok ember számára a komolyzene egyet jelent az ilyen produktumokkal, előadókkal, ezek a giccsek pedig a TAO nélkül sokkal kevésbé életképesek. Így tehát a helyzet nemcsak a pénzek eltűnését eredményezte a rendszerből, de szemléletbeli torzulást is okozott a nagyközönség szintjén. Reméljük, hogy ebben is változás következik.

■ Szerencsére a debreceni zenekar publikumát ez a veszély nem fenyegeti. Milyen a Kodály Filharmonikusok közönsége? Van utánpótlás?

– Abszolút azt látom, hogy van. Én az egész közönség-kérdést, hogy milyen tragikus a helyzet, mindig egy kicsit másképp szoktam látni. Emlékszem, 20-25 éve a Zeneakadémián játszottunk még a konzervatórium zenekarával, ahol én csebalóztam, és tanáraink arról beszéltek, mennyire nincs közönség, akik pedig vannak, már milyen idősök, és később semmi nem lesz. Most, ha csak Budapestet nézzük, hogy mennyi játszóhelyen mennyi kulturális program, vagy akár csak mennyi zenekar van, azt látjuk, hogy ezek az előadások rendszeresen teltházások. Mi Debrecenben az elmúlt hét év alatt, amióta odakerültem, megnyolcszoroztuk a bérletesek számát. Nálunk tehát egyáltalán nem újdonság, hanem teljesen természetes dolog, hogy a koncertjeinkre minden jegy elkel. Sőt, a marketing feladatok is változtak: nem a bérleteknek, hanem a további koncerteknek kell marketinget csinálni. Most az általános imázsépítés a feladat. De a közönség-növekedés folyamatos. Ebből is látszik, hogy teljesen indokolt és számokkal is kellően alátámasztható igény, hogy a város és vezetése hangversenytermet szeretne. Jelenleg a Kölcsey Központban koncertezünk, ami kompromisszum. A terem kérdése azért is egyre időszerűbb, mert a konferencia-turizmus is nagyon dinamikusan növekszik Debrecenben, és ahhoz is kell a hely. Előbb-utóbb ez a funkció is ki fog szorulni onnan. Nagyon reméljük, hogy a városvezetésnek tényleg az az álma, sőt, annál több: koncepciója, hogy a városnak legyen egy kiváló koncertterme. Minden közönségigény ezt támasztja alá.

■ Elképzelhető, hogy a Bartók-terem ismét régi fényében várja majd a nagyérdemű közönséget? Vagy a város egy új koncertterem megépítését tervezi?

– Jelen esetben egy új koncertteremről van szó. A Bartók-terem kérdése rendkívül nehéz ügy. Ez a terem egy nagyon patinás helyszín, az Aranybika szálloda bálterme, nem kifejezetten hangversenyeknek épült. Valószínűleg egy nagy felújítással, ahogy a Zeneakadémia esetében is látjuk, régi értékeit megőrizve, kiváló új helyszínt lehetne belőle csinálni, azonban nem felel meg minden korszerű igénynek, és valószínűleg a befogadóképessége sem lenne elég nagy. Ezért számos kompromisszumot okozna, ha az lenne a város koncertterme az elkövetkezendő 100 évre, hiszen a mai klasszikus zenei szcéna sokkal professzionálisabb hangversenyteremmel igényel annál, mint amit egy felújított Bartók-terem tudna adni. Emellett a Bartók-terem az Aranybika-komplexumhoz tartozik. Ez a tömb egy vállalkozó kezelése alatt áll, aki nem nyitott az olyan nagy formátumú fejlesztésekre, amelyek szükségesek lennének ahhoz, hogy ne csak a Bartók-terem kapjon új funkciót, hanem Debrecen egyik legemblematisabb épülete, az Aranybika és annak teljes komplexuma is újra méltó helyet foglaljon el a város életében. Nagyon remélem, hogy az egész Aranybika-tömb sorsa belátható időn belül rendeződhet, és akkor a terem visszakaphatná koncertterem-funkcióját is. De ez a kérdés nem a városi akaraton múlik és a megoldása sem csak a város és a kulturális vezetés kezében van.

■ Van azonban számos más, már megvalósult, illetve tervezett fejlesztés, annál is inkább, mivel Debrecen is pályázik az Európa Kulturális Fővárosa 2023 címre. Ebben a pályázatban pedig Önnek nagy szerepe van...

– Ez azért túlzás, mert ugyan én vagyok a pályázat-írást koordináló cég ügyvezetője, mégis egy kiváló csapattal dolgozunk együtt, főtanácsadóval, operatív vezetővel. Bár már inkább csak múlt időben beszélhetek, mert éppen ma reggel adtuk be az EMMI államtitkársá-

gán az elkészült pályázati anyagot, Veszprémmel és Győrrel együtt. Megtisztelő számomra, hogy ebben a folyamatban részt vehettem, valamint hogy ennek zenei aspektusait kiemelten tudtam kezelni. Hatalmas munka van benne, és úgy vélem, nagyon-nagyon erős pályázatot nyújtottunk be. Debrecen földrajzi adottságai eleve predestinálják egy ilyen jellegű központi szerepre: a határon átnyúlás lehetősége, a rendkívül erős, régióra gyakorolt közvetlen hatása – főleg a jövőben, elég csak a BMW beruházásra gondolunk. A város elképesztően dinamikus fejlődésben van, és hatalmas lendületet tudna neki adni, ha esetleg megkapja ezt a címet is. Veszprém és Győr csodálatos városok, csodálatos értékekkel: nagyon erős ellenfeleink. De azt gondolom, hogy bárki fog nyerni, ezzel a pályázattal már mindenkinek nyert. Megírásával a kultúra olyan szinten lett a stratégiai gondolkodás része, hogy annak megszületett eredményeit, tanúságait és jövőbeni terveit nem veheti el senki. Bár 2010-ben Pécs nyerte a címet, Debrecen is pályázott, és az akkori pályázat tartalmának a nagy részét megvalósította, ami azt mutatja, hogy mennyire megbízható és alapos város. Ez a projekt pedig azért csodálatos leginkább, mert arra serkenti a pályázó városokat, hogy újragondolják a kulturális működési rendszereiket.

■ *Milyen szerep jutna a debreceni zenekarnak Európa Kulturális Fővárosában?*

– A Kodály Filharmonikusok abban az évben lesz 100 éves. Ehhez kapcsolódóan természetesen tervezünk egy nagyon nagy nyitást, rendkívül komoly európai együttműködéssel. Ez egyrészt tiszteleg majd a zenekar 100 éve előtt, másrészt látható módon kiviszi Debrecen kultúráját Európa színpadára, valamint olyan művészeket hoz Debrecenbe, akikről korábban álmodni sem merhettünk volna.

■ *A közeljövőre nézve milyen tervei vannak a zenekarnak? Mivel készülnek az ünnepek idejére, illetve az évad további részére?*

– Ebben az évben még sok feladat áll előttünk. Karácsony körül lesz egy több mint kéthetes kínai turné Kovács László vezető karmester úrral. December 31-én pedig a Kodály Filharmonikusok Genfben, a Victoria Hallban fog szilveszteri koncertet játszani egy kiváló taiwani-amerikai karmesterrel.

■ *Feltételezem, hogy az itthoni közönség sem marad ki a zenei élményből. Számukra mit tartogat még ez az évad?*

– Azt hiszem, hogy tényleg nagyon gazdag és sokszínű koncertműsorokat tudunk összeállítani. Nyilván mindenki erre törekszik, de van, aki jobban specializálódik valamire. Nekünk Debrecenben, egyedüli zenekarként, biztosítanunk kell egy „alapellátást” a közönségünknek: olyan műveket is kell játszani, amelyeket

mindenkinek ismerni kell. Ezekhez kell hozzácsépeznünk a különlegességeket. Élmények tekintetében a zenekar előtt álló feladatok tényleg nem hagynak kívánivalót maguk után: Bartók Kékszakállúját ugyanúgy fogjuk játszani, mint a Walkür első felvonását, Holst Bolygók c. művét, a Páva-variációkat vagy a Fantasztikus Szimfóniát. Annak is rendkívül örülünk, hogy a Filharmónia Magyarországgal is nagyon jó az együttműködésünk. Ők olyan kiváló produkciókkal színesítik a rendszert, mint a Fesztiválzenekar kamaraestje. Annak pedig személyesen külön örülök, hogy miután tavaly játszottam és vezényeltem Beethoven C-dúr zongoraversenyét, most Bach V. Brandenburgi versenyét fogom játszani kiváló zenekari szólistáinkkal, kollégáimmal együtt.

■ *A debreceni publikum tehát nem panaszkodhat. A közönség-kérdőív létezik még?*

– Persze.

■ *Előfordul, hogy a kérdőíven keresztül kérnek műsor-számot?*

– Igen. A műsor összeállításakor összegyűjtöm a kollégáim, a művészeti tanács – és rajtuk keresztül az egész zenekar –, valamint a közönség elképzeléseit, és nagyon örülök, hogy ezeknek a kéréseknek időről-időre eleget lehet tenni. Úgy vélem, ez is az oka annak, hogy ezeket a műsorokat a zenekar és a közönség is magáénak érzi.

■ *A Kodály Filharmonikusok azonban nem csak koncerttermekben muzsikál, hiszen számos különleges helyszínen is szerepeltek már...*

– Igen, ez sokszor előfordult. A zenekar játszott már az Állatkertben, de a Budapesti Tavasz Fesztivál és a Café Budapest keretein belül hangversenytermet csináltunk a Ferihegyi Repülőtér 1-es termináljának utascarnokából is. Folyamatosan járunk zenélni kistelepülések iskoláiba, tornatermeibe, de abban a történelmi pillanatban is, amikor az első WizzAir járat leszállt Debrecenben, az egész zenekar fogadta a repülőtéren egy hatásos köszöntővel (bár ebben természetesen az én repülés iránt örülem is szerepet játszott). Nagyon szeretjük, ha olyan helyre vihetjük el a zenét, ahol mindenki meglepődik rajta, tavaly például félmillió nézettségű flashmobot forgattunk a helyi plázában. Ezekkel általában mindig nagy sikert szoktunk aratni.

■ *A lendületesen fejlődő civis városnak tehát lendületesen fejlődő, sokoldalú zenekara van. Első vezetői ciklusa után azt nyilatkozta, hogy „Nulláról az egyre léptünk, remélem, most tudunk tovább lépni”. Sikert ez megvalósítani?*

– Mindenképpen, éppen most lépünk az egyről a ketőre.

Varga-Tóth Rita

Küldetéstudat – százhatvanöt esztendeje

Tóth László dicső múltjáról, s biztató, új utakat mutató jövőről

A nyolcvanadik születésnapon az Aranykönyvükbe író Kodály Zoltán további nyolcvan esztendőt kívánt. Szerencsére még több lett belőle, hiszen novemberben már a 165. évfordulóját ünnepelheti a Budapesti Filharmóniai Társaság, az együttes, amely első hangversenyét 1853. november 20-án adta a Magyar Nemzeti Múzeum Dísztermében. A jubileum előtt a Zeneakadémián adott, ünnepi esttel tisztelegnek. A rendhagyó hangversenyről, az együttes életében egy esztendeje kezdődött új korszakról, az új arculatról, s új tagokról Tóth László elnökkel beszélgettünk, aki elmesélte azt is, milyen koncerteket terveznek a következő szezonban, s hogy bíznak abban, lesz még kétszáz éves jubileum is...

■ *Tavaly novemberben új korszak kezdődött a BFT életében, hiszen teljesen önállóvá váltak.*

– Hosszú évek óta egyértelmű volt, hogy az Operaház és a BFT egyre nehezebben találja a közös pontot. Az idők során egyre nőtt a távolság... Talán több téves döntés is vezetett oda, hogy tavaly novemberben néhány hét leforgása alatt el kellett hagynunk a Jókai utcát, ahol a zenekari próbaterem található, és ahol az irodánk, kottatárunk volt. Igyekeztünk erényt kovácsolni ebből a nem könnyű helyzetből, így például szorosabb együttműködést alakítottunk ki a Zenetudományi Intézettel. Ők szisztematikusan feldolgozzák a korabeli leveleinket, kortörténeti dokumentumainkat, segítenek abban, hogy ezek időtállóvá váljanak, emellett jegyzéket készítenek, s kutathatóvá teszik a múltunkat. A kottatárunk is biztonságos helyre került. Lett saját jegyértékesítési rendszerünk, találtunk irodát, s elkezdtünk úgy működni, mint egy rendes kulturális egyesület. Ebben a nehéz helyzetben a szakma támogatása rengeteget jelentett számunkra, nagyon sok helyről kaptunk segítséget, más zenekaroktól, de zenészekről, s még magánemberektől is. Úgy vélem, a hazai zenei élet tisztában van azzal, hogy a Filharmóniai Társaság mennyire meghatározó volt a múltban, s a mai, igazán gazdag szimfonikus zenekari kultúra mennyiben köszönhető a BFT-nak. Azt éreztük, úgy bánnak velünk, akár egy dédpapával, akivel kedvesen törődnek, és nem rakják ki az udvarra...

■ *Akkor hogyan tovább?*

– Most főként projekteknél gondolkodunk. A kialakult helyzet ellenére is megmaradt a kilencvenfős tagságunk.. Elsősorban kamarazenei produkciókat tűzünk műsorra. Fontosnak tartjuk, hogy tagjaink megvalósíthassák az álmaikat, ezért azt kértük a muzsikusainktól, találják ki, milyen műveket szeretnének előadni, kikkel zenélnének szívesen, s mi menedzsmentként megadjuk a háttérrel a marketingtől a jegyeladásig, minden részleteiben. Úgy látjuk, ez tetszik a tagjainknak. Az idei szezonban már 25 kamarazenei hangversenyre készülünk..

■ *Másfél évvel ezelőtt, megválasztását követően beszélgettünk, akkor 40 millió forintos állami támogatásról is szót ejthettünk. Megmaradt továbbra is ez a büdzsé?*

– Nem, az zenekari támogatás volt, idén már nem kerültünk bele ebbe a körbe. De sokat pályáztunk, és szinte mindenhol nyerünk. Még sosem sikerült korábban ennyi támogatást szerezniünk. Természetesen a kamarazenei produkciók mellett lényeges az is, hogy nagyzenekari estet is adjunk, ilyen a jubileumi hangversenyünk november 26-án, a Zeneakadémián. Mesterhármassal készülünk, hiszen a szólista Várdai István lesz, s az estet két kiváló dirigens irányítja. Az elmúlt évtizedek meghatározó alakja Medveczky Ádám, aki a magyar műsorát vezényli az estnek, mellette pedig az ifjú, de már nemzetközi hírnévre szert tett Madaras Gergely lép pódiumra. Így múltidézésről és jövőbe tekintésről is szól ez az est.

■ *Megszületett az új arculat is, s az ezzel díszített szóróanyagokon, valamint a honlapon martonvásári koncerteket talállok...*

– És még sok minden mást is! Az alapbázisunk az Óbudai Társaskör, ahol évente nyolc-tíz hangversenyt adunk, s egyre többször lépünk fel a Zenetudományi Intézet Dísztermében is. Korábban említettem, hogy projekteknél gondolkodunk. Ez azt jelenti, hogy keressük azokat az együttműködési lehetőségeket, ahol tudunk segíteni a magyar kultúrának. Nyáron például a Szokolay Alapítvány zeneszerző pályázatát hirdetett gyerekek számára, s a mi zenészeink játszották fel videóra a legjobb tíz művet. Így a fiatalok fantasztikus kamaraművei méltó módon lettek megörökítve, és az internetes szavazás során több, mint 6000-en nézték meg ezeket a felvételeket. Nagyon jó kompozíciók születtek, örülünk, hogy ebben részt vehettünk, ilyen kezdeményezéseket keresünk.

A másik projektünk Martonvásáron indult októberben. Hamarosan nyitja kapuit az Agroverzum Tudományos Élményközpont, ahol az agrártudományok mellett ismét fontos szerepet kap majd a zene. A Brunsvik-kastélyban minden hónapban egy tematikus hétvégén jele-

nünk meg a kamarazenei sorozatunkkal, amelyet szeretnénk jövőre kiterjeszteni. Emellett egy ifjúsági programot is útnak kívánunk indítani, ennek keretében gimnáziumokban muzsikálunk majd. Ezek lehetnek a Filharmóniai Társaság számára a kitörési pontok.

A BFT alapfilozófiáját folyamatosan kerestük az utóbbi években. Azt gondolom, azért maradt fent ennyi ideig ez a kezdeményezés, mert az együttes küldetéstudattal indult az útjára. Ha ezt megőrizzük, akkor van jövőnk. A korábbi elnök-karnagyok mindig megkeresték, mi az, amire az adott korszakban igény van. Mi is mindig azon gondolkodtunk az elmúlt időszakban, hogy ha ma élne Erkel Ferenc, mit csinálna. Így keressük azokat a kapukat, amelyek jövőt nyitnak a számunkra.

■ Százharminc évig az Operaház volt az otthonuk. Hogyan fogadták a zenészek a mostani helyzetet?

– Volt némi elkeseredés, de azt érzem, hogy mindenki nagyon elszánt. Egy ilyen egyesületet csak egyszer lehet megszüntetni, és ennek még nincs itt az ideje. Nagy örömünkre pedig többen is jelentkeztek, hogy szeretnének a Budapesti Filharmóniai Társasághoz csatlakozni, így most is lettek új tagjaink. Jelenleg a kamarazenéé a főszerep, de az a tervünk, hogy minden évben legalább egy nagyzenekari koncertet is adunk.

■ Gondolom, most nem időszerű, hogy új elnök-karnagyot válasszanak?

– Így van, ez most semmiképpen sem aktuális kérdés. De azt kell mondjam, azért az eltelt 165 évben akadtak már korábban is hullámvölgyek, volt olyan időszak, amikor egyetlen koncertet sem tartottunk. Viszont sosem adták fel elődeink. Keresni kell az utakat, amelyek az átmeneti helyzetben is megoldást jelentenek. Eközben persze arról se feledkezzünk el, hogy a világ is megváltozott, amit minden zenekar, kulturális szereplő érez, így mindenkinek új kihívásokkal kell szembenéz-

nie. A mai generációnak is más a viszonya a kultúrával, s ebben a helyzetben kell megtalálnunk a kapaszkodókat.

■ Korábban több CD-t is kiadott a zenekar, tervezik ennek folytatását?

– Ez most elmarad. Viszont a jubileumi koncertet élőben, a Facebookon közvetítjük, rögzítjük, így később lehetőség lesz majd arra, hogy akár lemezként kiadjuk. A tavalyi teltházás koncertünket is adtuk élőben a Facebookon és közel 1700-an néztek bele az adásba. Most nem nagyzenekarként akarunk jelen lenni, hanem azt tartjuk a legfontosabbnak, hogy izgalmas, újszerű együttműködésekben vegyünk részt, hogy a BFT jelen legyen a hazai kulturális életben, és hogy megmutassuk, egy 165 éves társulat is képes a fiatalos gondolkodásra, a megújulásra, képes alkalmazkodni az adott korhoz. Hogy megmaradjon a mag, amiből újra kisarjadhat egy több száz éves tölgy.

■ Amikor elnöknek választották, számos terve volt. Ebben a nem könnyű helyzetben ezekből mit sikerült megvalósítania?

– A Facebook követőink száma többszörösére nőtt. Mindig érdemes nézni minket, mert kis videókat készítettünk, beszélgetünk zeneszerzőkkel, a művészeinkkel. Tetszést aratott az új arculatunk, s a honlapunk is egyre látogatottabb. Ketten visszük az ügyeket, az elnöki teendőket én látom el, s mellettem még Tamás Dóra menedzser vesz részt a mindennapi munkában. Már másfél évvel ezelőtt is nagyon hittem a függetlenedésben. Sokszor hangoztattam, hogy a saját lábunkra kell állni. Mindent, amit másfél éve terveztünk, megvalósítottunk, csak közben elvesztettük az anyaintézményünket, ezért egy újfajta építkezést kellett folytatnunk.

■ Melyek a következő időszakra szóló elképzelések?

– Fenn kell tartanunk a nevet, s el kell érniünk, hogy a BFT a szakmán kívül is minél ismertebbé váljon, hogy megkerülhetetlen résztvevője legyen a zenei életnek. Azt, ami 165 évvel ezelőtt elindult, mi filharmóniai mozgalomnak nevezzük, hisz jogilag csak 1867-ben alakult meg a Társaság. Az akkori induláshoz Erkel Ferenc mellett kellett elszánt, kiváló muzsikusok is, gondoljunk csak a két fuvolistára, Doppler Ferencre, és Károlyra, vagy Hubay Jenő édesapjára Hubert Károlyra, vagy Ridley-Kohne Dávidra. A múltunkat meghatározó karmesterek mellett sokszor elfelejtkezünk a zenekari muzsikusokról. Mi ezeket a kiváló zenekari művészeket szeretnénk reflektorfénybe állítani ebben az ünnepi évadban, olyan személyiségeket, történeteket keresünk, amelyeknek érdemes emléket állítani. Ezért minden koncerten lesz narráció, mindig beszélünk a művekről, beavatjuk a nézőket a kullisszatitkokba. Szélesítjük a kereteket, s igyekszünk egy régi nevet újraéleszteni. Csodálatos volna, ha a BFT időtlen történetté válna. Bízunk benne, hogy egyszer lesz majd 200. születésnap is!

R. Zs.

„Minden apró rezdülésre reagálnak”

Medveczky Ádám temérdek koncerten dirigálta a BFTZ-t

Jövőre lesz fél évszázada, hogy az Operaház tagja, de szinte gyerekkorától figyelemmel kísérte a zenekar koncertjeit. Az együttes ünnepi estjén Medveczky Ádám vezényli a magyar műsorrészt. A jubileum apropóján beszélgettünk a Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekaráról, s arról, hogy az egyik legjelentősebb kitüntetésnek tartja azt az arany karmesteri pálcát, amelyet karmestersége negyvenedik évfordulójára a zenészektől kapott.

■ *Már gyerekként megismerhette az együttest.*

– Így igaz, hiszen a negyvenes évek végén rendszeresen jártam az Operaházba, édesanyámat kísértem el, aki a dalszínház korrepetitora volt. Szórakozásnak számított számomra az operaeladás, a hangverseny, s ámulтан figyeltem, ahogy Ferencsik járt-kelt a büfében. Aztán mindez nyert egy belső aranyfedezetet, amikor kamaszkoromban elkezdtem zenét tanulni. Így tulajdonképpen már hét évtizede járok az Ybl-palotába.

■ *Jövőre pedig az ötvenéves tagságát ünnepelheti...*

– Nekem ez az otthonom, s ezt nem másítja meg senki és semmi. Már korrepetitorként kapcsolatba kerültem az együttesel, s aztán dirigensként is azt mondhatom, hogy csodálatos hangversenyeken vezényeltem a társulatot. Sosem választottam külön, hogy ez most operai együttes vagy a BFTZ, hiszen ugyanazok a kiváló zenészek néztek rám. Ugyanúgy intettem be, akár a ze-

nekari árokban álltam vagy a pódiumon. Sok különleges előadásom volt velük, az egyik legemlékezetesebb az a két lemezfelvétel, amit akkor készíthettem el, amikor második díjat nyertem az MTV Karmesterversenyén. A Torockó téren dolgoztunk, ott rögzítettük Dvořák IX., szimfóniáját. Ahogy felejthetetlenek a VI-os stúdióban készített felvételek is... Vagy ahogy Schwarz Oszkár játszott a timpaninál, vagy amikor César Franck szimfóniáját dirigálhattam. Ezekre a pillanatokra, hangversenyekre mindig emlékezni fogok. Az együttesel mindig remek volt muzsikálni, mind művészi, mind emberi szempontból. A társulatnak jót tett az a sokszínűség, sokrétűség, amelyben folyamatosan része van, hiszen az operák, a balettek mellett operettet is előadtak-előadnak rendszeresen. Ettől vált a játékuk elasztikusná, fogékonyá, figyelmessé. Fel vannak készülve mindenre, az összes apró rezdülésre reagálnak, élmény velük valóban az összes előadás.

■ *A 165. születésnap tiszteletére rendezett hangversenyen is rendhagyó műsort dirigál. Ön volt a program válogatója?*

– Nem, én egyébként is nagyon ritkán kérek bármit, mindent szívesen vezényelek. Azt vallom, hogy a művész élete nem kívánságműsor... Erre a programra érkezett a felkérés, s én nagy örömmel vállaltam, ugyanis a magyar részt vezényelhetem. Ezt megtiszteltetésnek veszem, hiszen legutóbb azért kaptam kitüntetést, mert a klasszikus magyar zenét ápolom, s rendszeresen előadom Erkel, Kodály, Liszt, Bartók, Dohnányi, Lajtha, Veress vagy Weiner Leó műveit. Nekem ez az életcélom és az ars poeticám is. A november 26-i, zeneakadémiai est a Hunyadi nyitánnyal indul, amit az Operában százszor, nyitányként pedig már több mint kétszázszor vezényelhettem. Liszt II. rapszódiaját szintén sokszor dirigáltam már, különösen ezt a Müller-féle átdolgozást szeretem, ezt tartom a legjobbnak. Mára már slágerré nemesedett a darab. Liszt zsenialitásának tartom, hogy annyira értett a komponáláshoz, s ismerte olyan jól a magyar zenét, hogy képes volt a verbunkost, a csárdást ilyen kortalan klasszikussá változtatni. Ahogy a nagy primások, Bihari, Lavotta, Csermák a verbunkossal meghódították a világot, az hatott Erkelre, Lisztre, később pedig Kodályra és Bartókra is. A Galántai táncok

szintén kedves darabom, arról nem is beszélve, hogy ezt a művet Kodály Zoltán 1933-ban, a Budapesti Filharmoniai Társaság megalakulásának 80. évfordulójára komponálta.

■ Szívesen osztozik egy fiatal dirigenssel a pódiumon?

– Volt már olyan hangverseny, amikor húszan léptünk a karmesteri pulpitusra, s én voltam az egyik korelnök... Különlegesek az ilyen estek, és szívesen vállalom. Madaras Gergelyt fiatalokora óta ismerem, amikor kacérkodni kezdett a karmesteri pályával, felkeresett néhányszor tanácsért. Örülök, hogy osztozunk ezen a jubileumi koncerten. Így egy idősebb és egy fiatalabb karmester fogja össze az időt, a múltat, a jelent és a jövőt...

■ Más a pódiumon vezényelni, mint amikor az együttes a zenekari árokokban foglal helyet?

– Nincs különbség. Én mindkét esetben háttal állok a publikumnak, de ugyanolyan minőségi igénnyel vezényelek. Karmester technikailag akad néhány apróbb eltérés, hiszen például a szimfóniáknál, amelyek jól be vannak próbálva, elég a minimális jelzés, ami emlékezteti a muzsikusokat arra, amit megbeszéltünk, egy operaelőadásnál azonban másképp kell vezényelni, más-hogy áll a dirigens keze. Magasabbra kell emelni, ugyanis a színpadot is irányítom, így még érthetőbben, világosabban kell ütnöm.

■ Egy szimfonikus koncertnél kevesebb a bonyodalom, mint amikor a jelmezre, díszletre, színpadi játékra is figyelni kell...

– Ez valóban tiszta zene, de éppen ezért nagyobb felelősséget is jelent. Hiszen ez egy időbeli művészet, amikor egy hibát utólag már nem lehet jóvá tenni...

■ A zenekarral való kapcsolatát pedig talán jelzi, hogy kilenc évvel ezelőtt aranypálcát kapott a muzsikusoktól.

– Számos díjat, elismerést vehettem át az eltelt évtizedekben, ez azonban egy egyedülálló kitüntetés, amire talán a legbüszkébb vagyok. A negyvenedik jubileumomra leptek meg velem, s azt vésették rá, hogy köszönet a sok közös élményért. A zenekar szeretetét – tudom, hiszen muzsikusként kezdtem –, nem könnyű elnyerni, utána pedig megtartani. Ez a pálcá számomra egy örökérvényű rang. A zenekar is tudja, honnan jöttem, ahogy azt is, mennyit tanultam tőlük. Olyan művészeiktől, mint Tátrai Vilmos vagy Kovács Béla. S ma is azt valom, amit pályám kezdete óta: sosem szabad diktátor-ként közelíteni az együtteshez, mindig vigyázni kell a muzsikusok lelki világára, mert ha nem így történik, az a zene rovására megy. Nagyon sok fiatal dirigenszt látok, aki még nem is végzett, de már a hatalom oldaláról közelít a társulathoz... Pedig ezt csakis a kollegialitás felől lehet! S ezt egy ilyen nagy múltú együttes tudja csak igazán...

R. Zs.

A SZOLNOKI SZIMFONIKUS ZENEKAR
próbajátékot hirdet

BRÁCSA SZÓLAMVEZETŐ állásra

A próbajáték időpontja: 2018. november 28. (szerda) 14:00 óra

A próbajáték helye: Szolnoki Szimfonikus Zenekar próbaterme
5000 Szolnok, Dr. Sebestény krt. 3.

A próbajáték anyaga:

1. forduló (paraván mögött):

- Hoffmeister: D-dúr brácsaverseny I. tétel (kadencia nélkül) **VAGY**
- Stamitz: D-dúr brácsaverseny I. tétel (kadencia nélkül)
- szabadon választott tétel egy Bach hegedűpartitúrából vagy hegedűszólószonátából

2. forduló:

- zenekari szemelvények

Zenekari szemelvények:

A zenekari állások részletes listáját és kottaanyagát a meghívott jelentkezők Kádár Edit kommunikációs referensnél, a kdredit@gmail.com e-mail címen igényelhetik.

Jelentkezés: 2018. november 21-éig (szerdái)

Levélben: 5000 Szolnok, Hild János tér 1., vagy e-mailben: kdredit@gmail.com. A jelentkezéshez rövid szakmai önéletrajz, valamint a szakmai végzettséget igazoló okirat másolata és erkölcsi bizonyítvány szükséges. Kérjük az elérhetőséget (telefon, e-mail cím) is megadni.

A jelentkezések elbírálása a szakmai bizottság jogkörébe tartozik. A próbajátékokra csak a jelentkezésük alapján kiválasztottak kapnak meghívást.

Információ: Kádár Edit kommunikációs munkatársnál a +36 20 3338619-es telefonszámon, vagy e-mailben (kdredit@gmail.com)

A versenyműveket kötelező zongorakísérettel előadni. A zenekar zongorakísérőt nem biztosít (kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani)!

Az állás betöltése: munkaviszonyban 3 hónap próbaidővel.

Az állást a próbajáték nyertese(i) számára a szakmai bizottság döntése alapján ajánljuk fel.

Szolnok, 2018. október 2.

Szolnoki Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.

A SZOLNOKI SZIMFONIKUS ZENEKAR
próbajátékot hirdet

HEGEDŰ TUTTI állásra

A próbajáték időpontja: 2018. november 29. (csütörtök) 14:00 óra

A próbajáték helye: Szolnoki Szimfonikus Zenekar próbaterme
5000 Szolnok, Dr. Sebestény krt. 3.

A próbajáték anyaga:

1. forduló (paraván mögött):

- Szabadon választott versenymű saroktetele kadenciával
- 2 zenekari szemelvény

2. forduló:

- zenekari szemelvények

Zenekari szemelvények:

A zenekari állások részletes listáját és kottaanyagát a meghívott jelentkezők Kádár Edit PR- és kommunikációs referensnél, a kdredit@gmail.com e-mail címen igényelhetik.

Jelentkezés: 2018. november 22-éig (csütörtökig)

Levélben: 5000 Szolnok, Hild János tér 1., vagy e-mailben: kdredit@gmail.com. A jelentkezéshez rövid szakmai önéletrajz, valamint a szakmai végzettséget igazoló okirat másolata és erkölcsi bizonyítvány szükséges. Kérjük az elérhetőséget (telefon, e-mail cím) is megadni.

A jelentkezések elbírálása a szakmai bizottság jogkörébe tartozik. A próbajátékokra csak a jelentkezésük alapján kiválasztottak kapnak meghívást.

Információ: Kádár Edit kommunikációs munkatársnál a +36 20 3338619-es telefonszámon, vagy e-mailben (kdredit@gmail.com)

A versenyműveket kötelező zongorakísérettel előadni. A zenekar zongorakísérőt nem biztosít (kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani)!

Az állás betöltése: munkaviszonyban 3 hónap próbaidővel.

Az állást a próbajáték nyertese(i) számára a szakmai bizottság döntése alapján ajánljuk fel.

Szolnok, 2018. október 16.

Szolnoki Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.

Maestro-mustra a MÁV Szimfonikusokkal

Doráti Antal karmesterverseny, több száz jelentkezővel

Második alkalommal rendezték meg, de már nemzetközileg is jelentős érdeklődést kiváltó versennyé vált a budapesti seregszemle. Megháromszorozódott a jelentkezők száma, öt kontinens harminchárom országából összesen háromszáznyolcvan jelentkeztek. A Doráti Antal karmesterverseny sokszínű repertoár ismeretét várja el az aspiránsoktól, s a legjobbjaik idén Eötvös Péter workshopján is részt vehettek. A megmérettetésen a MÁV Szimfonikus Zenekar kíséri az ifjú maestrókat, s az együttes egyike a verseny rendezőinek. A Dorátiról elnevezett seregszemle ötlete egy olasz karmester fejéből pattant ki négy esztendővel ezelőtt. M. Andrea Vitello a sorozat művészeti igazgatója, s nagy álma, hogy egyszer ez a verseny is olyan ismertté váljon, mint amilyen Varsóban a zongoristák Chopinről elnevezett megmérettetése.

Remek helyszínnek tartotta Budapestet egy zenei seregszemléhez M. Andrea Vitello, ezért kezdett négy évvel ezelőtt partnereket keresni a magyar fővárosban. Hamar rátalált az olasz tulajdonos által vezetett, olasz-magyar cégre, a Studiomusica Hungaryra, valamint a MÁV Szimfonikus Zenekarra, így született meg a hármas koprodukció.

Doráti Antalt azért választották névadónak, mert világszerte ismert és elismert dirigens, s az özvegye örömmel engedélyezte a névhasználatot.

A budapesti verseny különlegessége, hogy nagyon széles repertoárt vár a jelentkezőktől. Az első fordulóban Mozart-recitatívókat kell vezényelni, emellett Stravinsky-darab és romantikus mű ugyancsak akad a programban. Sőt, most kimondottan a verseny felkérésére íródott három kortárs kompozíció is, hogy az ifjú karmesterek bemutatthassák, mennyire járatosak a modern művek vezényletében. Az új darabok egyike rendhagyó módon a közönség közé ültet néhány muzsikust, így a dirigensnek még nagyobb technikai tudásra van szüksége ahhoz, hogy a kompozíció úgy szólaljon meg, ahogyan a szerző elképzelte.

Lendvai György, a MÁV Szimfonikusok igazgatója úgy véli, így lesz teljes a kör, hiszen a dirigensek a recitatívóktól eljutnak a mai művekig, s ezalatt széles spektrumot járnak végig, s valóban bemutatathatják, mennyire ismerik a stílusokat, hogyan boldogulnak a pódiumon.

A versenyt életre hívó olasz karmester pedig hangsúlyozza, azért is esett választása a MÁV Szimfonikus Zenekarra, mert az együttes minden műfajban otthonosan mozog, így kiválóan tudják kísélni a megmérettetés résztvevőit.

Hozzáteszi, hogy bár az első verseny is sikeres volt, magukat a szervezőket is meglepte, milyen hatalmas érdeklődés kísérte a november elején megrendezett, második mustrát. Háromszáznyolcvan jelentkeztek, a két műrészletet tartalmazó dvd-felvételeiket az előválogató zsűri nézte végig, a grémiumban a magyar művé-

szek mellett amerikai, olasz, orosz dirigens képviselte a különböző karmesteriskolákat. Ők döntöttek arról, hogy ki legyen az a hatvan ifjú dirigens, aki élőben is bemutathatja a tudását.

„Büszke vagyok rá, hogy már a második alkalommal ilyen fontossá vált ez a verseny, s hogy nemcsak a jelentkezők száma nőtt, hanem a színvonal is. Sikerült néhány év alatt nemzetközileg is rangos és nagy érdeklődést kiváltó seregszemlévé válni – vélekedik M. Andrea Vitello – aki arról is örömmel számol be, hogy minden állami támogatás nélkül, önfenntartóan tud működni a verseny, s az aspiránsok sora Chilétől kezdve Európán és Ázsián át egészen Marokkóig terjed.

„Kicsit sajnálom, hogy a magyar jelentkezők száma elég kevés – teszi hozzá Csaba Péter, a MÁV szimfonikus Zenekar vezető karmestere, művészeti vezetője, a zsűri alelnöke – hiszen összesen négyen versenyeztek, bár ketten közülük bejutottak a tízes döntőbe is. Azért is fontos ez a megmérettetés, mert a fiataloknak kevés a lehetőségük, hogy zenekarral dolgozzanak, itt pedig mindenki, aki bekerült a legjobb hatvanba, gyakorolhat egy nagy együttesrel, s jelentős tapasztalatokat szerezhet. A jelentkezők közül sokan először vezényeltek ilyen társulaton, de aki ügyes volt, az próbáról próbára fejlődött. Termédek versenyben veszek részt zsűritagként, így jól ismerem a különböző seregszemléket, s megállapíthatom, hogy a Doráti Antal Karmesterversenyen végig egyenletes magas volt a színvonal. Arról nem is beszélve, hogy néhol alig találni egy-két használható versenyzőt, itt pedig a döntőbe jutott három dirigens mellett – a japán Kawakami Ryusuke, a tajvani Cheng Henry Hao és a kínai Lien Boon Hua versengett az első helyért – még négyen-öten akadtak, akik majdnem ugyanolyan jó teljesítményt nyújtottak. A megmérettetést végül Cheng Henry Hao nyerte meg, a másik két versenyző megosztott második díjat vehetett át..”

Csaba Péter elmondta azt is, ő mindig az alapján értékeli a dirigensek teljesítményét, hogy milyen hangot ké-

Cheng Henry Hao

pesek formálni, kialakítani az együttessel, milyen elképzelésekkel rendelkeznek az adott darabról, s azokat mennyire tudják megvalósítani, hogyan képesek beosztani a próbaidőt, s ha megállnak, tudnak-e valóban olyan instrukciót adni a muzsikuskoknak, amelytől jobbra válik az előadás. Persze, a megmérettetés csak az első lépés a pályán, kérdés, hogy még egy győzelemmel a tarsolyában is ki milyen pályát fog befutni, de a zsűri mindig arra törekszik, hogy kiválassza azokat, akikben benne rejlik a lehetőség.

„Majd húsz évvel ezelőtt az egyik karmesterversenyen zsűriztem, amelyet megnyert Alvaro Albiach, még most is emlékszem arra, pontosan milyen programot dirigált, s mi volt az, ami annyira jó volt a vezénylésében, hogy az első helyen végzett. Most pedig ő is tagja a Doráti Antal verseny bírálóbizottságának, ahogy Dian Csobanov is. Versenyzőkből kollégák lettek... Néha valóban már egy ilyen seregszemlén is látni, hogy ki futhat be szép karriert.”

Kiemeli, már az is fontos, ki hogyan jön be a pódiumra, van-e kisugárzása, jelenléte. Az az alap, hogy valaki tisztán és jól üssön, ismerje a stílusokat, hogy meg tudjon teremteni egy két és félperces drámát, de mindennek tehetséggel is párosulnia kell ahhoz, hogy elindul-

jon egy karrier. Nagyon lényeges, hogy ki mit hoz ki egy darabból.

„Most is akkor figyeltem fel az egyik dirigensre, amikor a MÁV Szimfonikusok próbatermében, abban a nagyon száraz akusztikájú teremben izgalmasan, szép színekkel vezényelte a Debussy-darabot. Aki ugyanis igazán készsűl a versenyre, arra is odafigyel, hol milyenek a termek, hiszen az Olasz Intézet és a Vigadó sem egyszerű akusztikájú helyszín. A dirigens egyik első feladata, hogy legyen tisztában azzal, hogyan próbál egy ekkora teremben, miket kér az együttestől. Mert egészen más ilyen akusztikában próbálni, figyelni kell az apróságokra, a hangsúlyozásra, a hanghosszúságra, a ritmusokra. Az a jó dirigens, aki azonnal kapcsolatba lép az együttestel, nem a kottára meredve üti a hármat.”

Csaba Péter hozzáteszi, azért is tartja fontosnak a zenekar szempontjából a versenyen való részvételt, mert így sokféle felfogással találkozhatnak a muzsikuskok, és nem gondolják azt, hogy egy művet csakis egyetlen módon lehet előadni. Megtanulják, hogy a karmesterek hány különböző módon érhetnek el izgalmas hangzást, s a sok hatásnak köszönhetően sokkal rugalmasabbá válik az előadásuk. Nagyszerű gyakorlat mindez, hiszen felkészülnek minden váratlan helyzetre. Úgy látja egyébként, hogy e téren sokat fejlődtek, mióta az együttes élén áll, azóta sokkal flexibilisebbé vált a társulat.

M. Andrea Vitello elmondja azt is, azért, hogy még jobban sikerüljön a három új, kortárs darab előadása, a tízes döntőbe jutott dirigenseknek Eötvös Péter tartott workshopot, s aztán foglalkozott a három legjobbal is. Szintén örömmel említi, hogy – akárcsak az I. Doráti Antal Karmesterversenyen –, a zsűrielnöki posztot Vásáry Tamás látta el, a korábban említett spanyol és bolgár karmester mellett Giuseppe Acquaviva, Oliver von Dohnany, Fabio Mastrangelo, valamint Lendvai György is a grémium tagja volt.

A mostani győztesek több fellépéshez jutnak, hiszen a MÁV Szimfonikusokkal a genovai Carlo Felice és a szentpétervári Nemzeti Színházban adhatnak egy-egy hangversenyt, az Estreamadura Szimfonikus Zenekarral pedig Spanyolországban és a pozsonyi Szlovák Nemzeti Színházban szintén koncerteznek.

Az olasz karmester azt is elmeséli, az első verseny egyik győztese egy vietnami együttest vezet, a második helyezett pedig egy kisebb, de hivatásos holland zenekar élére került, s bízik benne, hogy a mostani legjobbak pályája szintén felível a sikeres szereplést követően.

Hozzáteszi, három év múlva következik az újabb seregszemle.

M. Andrea Vitello befejezésként megemlíti, a nagy álma az, hogy egyszer a Doráti Antal Karmesterverseny is olyan ismertté váljon, mint például a varsói Chopin-megmérettetés, ahol még a taxisőfőr is tudja, milyen zongoraművészek indulnak a győzelemért, s a fodrázatban ugyancsak a seregszemléről beszélnek...

R. Zs.

Koncertekről

Győri Filharmonikus Zenekar – szeptember 25.

Zeneakadémia nagyterem

A hangversenyprogramok legjobban ismert és leginkább bevált fajtájával várta közönségét a budapesti Zeneakadémián a *Győri Filharmonikus Zenekar*: nyitány, versenymű, szimfónia. Igaz, e háromból ezen az estén csak a legelső műtípus helyén álló darabot nevezte szerzője is ténylegesen úgy, ahogyan a bevált koncert-dramaturgia típusában szerepel: Mihail Glinka *Ruszlán és Ludmilla-nyitánya* (1842) vérbeli operai bevezető zene, nagy lendülettel, mutatós játszanivalóval és gazdag színvilággal. A második mű, Szergej Rachmaninov *Rapszódia egy Paganini-témára* című alkotása (op. 43 – 1934) nevében a zeneszerzők által sokféleképpen használt *jolly joker*-műfajra utal ugyan (rapszódia elnevezésű kompozíciót Lisztől és Brahmtól Debussyig és Bartókiig sokan írtak), de mivel zenekari kiséretes, virtuóz szólódarab, a közönség világszerte *versenyműként* hallgatja – és valljuk meg, az is: egyetlen hosszú tételből (és abban sok rövid szeletből) álló, variációs nagyforma, amelyben a szólista mindent megmutathat, amit változatos zenei karakterizálásról és virtuóz hangszerjátékról tud. Végül Bartók Béla *Concertója* (Sz. 116, BB 123 – 1943) a szó szoros értelmében, azaz műfajmegjelölése szerint ismét csak nem szimfónia, de mégiscsak Bartók két nagy, határozottan szimfóniaszerű művének egyike (a másik a *Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára* – aligha véletlen, hogy Bartók egyiket sem nevezte szimfóniának: nyilvánvalóan a klasszikus műfajtól kívánt távolságot tartani ezzel).

A klarinétművész, kamaramuzsikus és karmester, a tokiói Musashino Zeneakadémia professzora (és zenekarának karnagya), *Berkes Kálmán* (1952) idestova egy évtizede működik a Győri Filharmonikusok művészeti vezetőjeként, s a kívülálló számára úgy tetszik, mostanra beértek az idén hivatásos együttessé válásának fél évszázados évfordulóját ünneplő zenekar élén végzett munkájának gyümölcsei. Szemmel láthatóan (és a zenekar játékában is hallhatóan) könnyen és gördülékenyen kommunikál muzsikusaival, keze nyomán olyan produkciók születnek, amelyek gondozottak és természetes zeneiségükkel hatnak. Ez a természetes zeneiség érvényesült a Glinka-nyitány megszólaltatásában. Tetszett a lendületes tempó, amely ugyanakkor nem volt túlhajtott, engedte, hogy a hegedűk plasztikusan kijátsszák a mű fő vonzerejét képező virtuóz skálák fel- és leszáguldozó nyolcadait, energikusan szólaltatták meg daktilusaikat a fa- és rézfúvók, élt és hatott a mű szlávos energiája, pattogósan központosztak a timpani ütései. A *Ruszlán-nyitányt* sokszor halljuk olyan „hatásos” elő-

adásban, amelynek a kidolgozottság terén nincs meg a fedezete – ebben az esetben határozottan érzékelhettük a gondos megmunkálás igényét és eredményeit.

A hangverseny második részében elhangzott Bartók-mű, a *Concerto* ezen az estén, szeptember 25-én nem átlagos produkcióként, hanem Bartókról való megemlékezésékként szólalt meg, hiszen a zeneszerző 1945. szeptember 26-án hunyt el, és sok évtizede hagyományosan az évforduló vigíliája, a szeptember 25-i előeste szolgál a Bartók előtti tisztelgések egyik állandó időpontjaként – a másik természetesen a születésnap, március 25. Berkes Kálmán, aki már kamaszévei végén sikeres Bartók-előadónak számított a Berkes–Szenhelyi–Kocsis trió *Kontrasztok*-tölmácsolásainak klarinétosaként, nem a „nagy mű” előtt megilletődve, hanem elfogulatlanul és otthonosan vezényelte a *Concertót*. Műértelmezésében egyensúlyt véltem felfedezni az öttételes kompozíció súlyos tartalmi vonulata (a nyitótétel komolysága és ereje, az *Elégia* magányos meditációjának súlya és tragikumja, a megszakított szerenád – *Intermezzo interrotto* – hazaszeret- és honvágy-tematikája), illetve a művet valóban *concertóvá* avató szólisztikus és kamarazenei mozzanatok reprezentatív hangszeres közelítésmódjátékossága között. Ami a produkció kivitelezését illeti, a megszólaltatás nem volt szikrázóan tökéletes, nem tüntetett virtuóz hangszeres kidolgozottságával, ugyanakkor jól esett felfedezni azt a folyamatosan érvényesülő igényességet, amely valamennyi tételben jelen volt, és egyenletesen magas színvonalú produkció összehatását eredményezte.

A Glinka-nyitány után, az első rész második számaként hangzott el Rachmaninov *Paganini-rapszodiája* – nem akármilyen művész előadásában. A Győri Filharmonikus Zenekarnak *Dmitrij Maszlejev* (1988) szibériai születésű orosz zongorista személyében olyan muzsikust sikerült megnyernie szólistaként, aki 2015-ben első díjat és aranyérmet nyert a Moszkvai Csajkovszkij Versenyen – márpedig tapasztalatból tudjuk, hogy e versenyek győztesei között sokan akadnak, akik később jelentős pályát futnak be. Ilyen volt a közelmúltban Danyil Trifonov (1991), akit a magyar közönség 2013-ban ismert meg, két esztendővel az után, hogy 2011-ben megnyerte a Csajkovszkij Versenyt. Mára a világ legjelentősebb koncerttermeinek körülrajongott művésze, akiről Gidon Kremertől Martha Argerichig minden muzsikustársra szuperlatívuszokban nyilatkozik. Felfokozott érdeklődéssel vártam tehát a Trifonovnál három évvel idősebb, nála négy esztendővel később Csajkovszkij Versenyt nyert Maszlejev Rachmaninov-produkcióját, és bizonyos szempontból nem is kellett csalódnom. A fiatal zongoraművész technikailag briliáns produkciót

nyújtott, makulátlan kidolgozásban játszotta Rachmaninov kompozícióját. Nem lehetett kifogásunk a karakterizálással kapcsolatban sem: Maszlejev játékát jó ízlés és arányérzék vezérelte. Legfeljebb arra kell még várni, hogy az *egyéniség* erőteljesebben megjelenjen a művész játékában – és hogy a harmincéves muzsikusként *van* egyénisége, azt meggyőzően érzékeltette a ráadás, Bartók *Allegro barbarója*, amelyet sokkal szabadabban játszott, mint ahogyan azt a magyar közönség a meghatározó hazai előadóktól megszokhatta. Érdemes volna Maszlejevet a közeljövőben szólóesten is meghallgatni – valószínűleg a mostaninál többet tudhatnánk meg zenei elképzeléseiről.

(Csengery Kristóf)

Nemzeti Filharmonikusok – október 4.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Rendkívül magasra állította a mércét évadkezdő hangversenyével a Nemzeti Filharmonikus Zenekar. A Kocsis-bérlet első előadásaként francia estet kínált, melynek műsorát – a Műpa őszi magazinjának információja szerint – maga az együtteshez többször visszatérő vendégkarmester, Bertrand de Billy állította össze. Aki-ről többhelyütt olvashatjuk, hogy „sztárkarmester” – ami azonban csak részben fedi a sztársághoz kapcsolt elképzeléseket. Billy zenekari muzsikusként kezdte, majd karmesteri tanulmányai betetőzéseként Németországban tanulta ki az operakarmesterség fortélyait – eredményesen. Ámde nagy szerencsére a hangversenypódiumhoz sem lett hűtlen – mert ott sem elégszik meg kevesebbel, mint a komplex zenei műfajban. Mindeközben egyetlen pillanatra sem éreztetni sztárrallúrókkal saját – kétségtelen – művészi rangját.

Gazdag, sok nemzetiségű repertoárja mellett sem csökkent érve és felelőssége hazája zenéje iránt – az általa vezényelt est kétségkívül szakmai továbbképzés lehetett a muzikusoknak. Akik maguk is alaposabban mélyedhettek el a számukra korántsem ismeretlen francia zenében, miközben aktív műismeretüket gyarapíthatták számukra új kompozícióval. Két rövid Fauré-tétel (Cantique de Jean Racine, op. 11 és a közismert, bár többnyire instrumentális verziójában hallható Pavane) után Dutilleux csellóversenyét tűzte műsorra, melynek szólistája, Várdai István jelenthette a közönség számára a legnagyobb vonzerőt. Az est második részében Ravel – leginkább zenekari szvitekből ismert – Daphnis és Chloéja került előadásra, teljes baletteneként. A harmadfél órás programot viszonylag sokan tartották „soknak” a maguk számára – a szünet után láthatóan megfogyatkozott a nézők száma. Pedig nem volt tanulság – és élmény – nélküli a Ravel-mű sem.

Interpretáció-történeti jelentőségűnek tarthatjuk a „Tout un monde lointain” címet viselő gordonkaverseny műsorra tűzését. És ez az az eset, amikor a kritikus nem

nehezményezi, hogy kotta van a versenymű szólistája előtt! Ilyen esetben nem tölt be több/más funkciót, mint pap előtt a misekönyv, az állandó imaszövegek esetében: egyfajta biztosságot ad. Habár, tegyük rögtön hozzá, korántsem remélhetjük, hogy hasonló sűrűséggel kerül közönség elé...

Az idei évadtól megújult a zenekar műsorismertetője: estenkénti szórólapok helyett kis füzetben havi program- és műsorismertetőt kap a hallgató. Ebből tájékozódhatott a cím forrásáról (A haj című Baudelaire-versből származik; hogy mind az öt tételhez tartozik idézet A romlás virágai kötetből, azt csak tényként közli) és előre arról, hogy a baudelaire-i költészet zenei vetületére számíthat. Aki nem tette, meglepődhetett, hiszen a kompozícióban való tájékozódáshoz aligha bizonyult elégségesnek a hagyományos versenymű-formasémák ismerete.

Henri Dutilleux (1916–2013) neve hazánkban leginkább fuvolás-körökben cseng ismerősen. Messiaen fiatalabb, egyszersmind Boulez idősebb kortársának lenni korántsem lehetett „hálás” életrajzi körülmény – ráadásul Dutilleux azok közé a jelentős pozíciót betöltő muzikusok közé tartozott (18 évig volt zenei vezető a Francia Rádióban), akik nem használják ki helyzeti előnyüket műveik népszerűsítésére (sőt, maximális támogatást biztosított más, általa értékesnek felismert irányzatoknak, alkotóknak). Azoknál a szerzőknél, akik rövid életük során jelentős életművet hoztak létre, szokás elmélkedni azon, hogy „mintha sejtették volna, hogy kevés idő áll rendelkezésükre”. Nos, ilyen megfontolásból elmondható: Dutilleux mintha sejtette volna, hogy hosszú alkotói évtizedek jutnak neki, nem sürgette a karrier gyors kísérőjelenségeit, kották, hangfelvételek megjelenítését, művei gyakori műsorra tűzését. Az alkotói attitűd szempontjából Oscar Wilde meséje juthat eszünkbe, A csalogány és a rózsza; valamiképp a személyes vállalás az, ami döntően meghatározó. Természetesen nem légtérben, hiszen a széleskörű – a nemzetközi kortárszeneirodalomra is kiterjedő – zeneirodalomismeretnek volt birtokában, és ismerte kora rangos előadóit. A személyes ismeretséget követően érzett készletet arra, hogy a számára kedves baudelaire-i világot zenében megjelenítő versenyművet komponáljon Msztyiszlav Rosztropovicsnak. A csaknem fél évszázada bemutatott kompozíció méltó előadóra talált Várdai István személyében (akinek művészi kvalitásaihoz szinte méltatlan áruvédjegy-szöveggént „a világ legkeresettebb csellistája” kitétel). A mű hallatán nem csodálkozhatunk azon, hogy ritkán kerül előadásra, oly magas követelményeket támaszt a szólistával szemben. Várdai érezhető élvezettel „hegedül” hangszerén, sokadik fekvésben dalolva a legmagasabb regiszterekben, és kedvére van az állandó intenzív jelenlétet igénylő textúra általában. Ebben a műben nem „szemben áll” a szólista és az együttes, hanem (különböző funkcióban) együttesen vesznek részt az illanó zenei szépség megjelenítésében.

A Nemzeti Filharmonikusokról csak a legjobbakat lehet írni – Billy avatott irányításával mint megannyi különböző kamarazenei formáció működtek, a mű követelményeinek megfelelően váltakozva. Nem kétséges: Dutilleux legsajátabb hangszere a zenekar, amelyet fantasztikusan ismer, s amelynek lehetőségeivel tündöklő hangszínvarázsra képes. Olyan hangszer/hangszín kombinációkat használ, hogy a hallgató csak kapkodja a fejét: milyen hangszereket is hall egyáltalán?

De korántsem a szín-orgia Dutilleux zenéjének legfőbb ismérve; a ragyogó felszín alatt formai rendezettség, statikai biztonság rejlik. Amelynek tényét a mű első hallásra történő „befogadhatósága” igazol vissza, s amelyről Billy szigorú metrikus fegyelemmel gondoskodott. Választékos mozdulataival egy-egy zenei gesztust bátorított, de közben mindvégig koncentráltan irányította az időbeli történéseket. És a színek mögül időről időre elősejlettek táncos lejtések, gesztusok is.

Leginkább kortárs-koncerteknél szokás emlegetni a „missziót”, ami gyakran kelt rossz szájízt. Nos, ez az előadás a szó legnemesebb értelmében volt „misszió”. Méltó előadók juttattak el megismerésre méltó kompozíciót a hallgatósághoz – az más kérdés, hogy akit teljesen felkészületlenül ért ez az élmény, nem tudta hová tenni... (gyakran így van ez a kortárs kompozíciókkal is). A misszió-jelleg másik vetülete, hogy nem igazán érezhetik „rentábilisnak” befektetett munkájukat az előadók – repertoárdarabbal sokszoros sikert arathattak volna, energiájuk töredékével. Érezhetnék így, de vélhetőleg erősebb volt másik érzés: az öröm a másfajta szépségek kifejezésének lehetőségért, ami által maguk is élményekkel gazdagodtak.

Faurénál hiába vártuk a szöveg kivetítését, de a bevezetés funkcióját így is hatásosan teljesítette remek produkciójával a Nemzeti Énekkar. A kórushangzás szépsége önmagában élményt jelentett, csakúgy, mint a Ravel-baletzene vokalizált részleteiben. Ez utóbbiban megtapasztalhattuk a kifejezés lehetőségeinek kimeríthetetlen gazdagságát; egyetlen magánhangzó hangulatok-karakterek sokaságát volt képes megjeleníteni.

Szép este volt – várjuk méltó folytatását!

(Fittler Katalin)

Óbudai Danubia Zenekar – október 6.

BMC

Érdekes és tanulságos programot kínált október 6-án estére a Cafe Budapest Kortárs Művészeti Fesztivál. Ekkor került sor a BMC koncerttermében az Eötvös Péter Kortárs Zenei Alapítvány nemzetközi mesterkurzusának zárókoncertjére, Working Around the Wind Quintet címmel.

Érdeemes tudni a tényről: az Eötvös Péter Alapítvány 2018-ban három éven át tartó mentorprogramot indított 35 év alatti karmestereknek és zeneszerzőknek

(évente két-két karmestert és zeneszerzőt fogad, akik rendszeresen együtt dolgoznak). A mesterkurzus kiválasztott karmesterei négy művet vezényeltek a fiatal szerzők műveiből, majd Mozart B-dúr szerenádja került előadásra (ez utóbbi az Óbudai Danubia Zenekar fúvósainak és egy nagybőgősének közreműködésével).

Az ilyen eseményekről elsősorban azzal a céllal érdemes beszámolni, hogy a szakmabeli készlettel érezze magát: körütekintőbb lesz, odafigyel a rendezvényekre, s a jövőben megpróbál minél kevesebb ilyen lehetőséget kihagyni. Mert kritika (pontosabban elmarasztalás) ezúttal elsősorban a hazai fúvósokat (s másodsorban a kortárs szerzőket) illeti. Napjainkban, amikor a fiatal muzsikusközül mind többen tanulják meg a pályázatkészítés technikáját, s fektetnek erőt-energiát értékesnek remélt továbbtanulási lehetőségek megszerzésébe, mindazok, akik az ilyesmiből (akár csak életkorukból adódóan) kimaradtak, most – mintegy hospitálási szinten – részesülhetnek volna, minimális energiabefektetéssel. Lehetett tanulni a művekből és főként az előadásokból. Tudom, a történeti zenék is szép számmal tartogatnak felfedeznivalót – de hallgatóként új művek születésénél „bábáskodni” különleges élmény. Akkor pedig, amikor műsorvezető is van, aki a szerzőkről-művekről-előadókról szólva megkönnyíti az értő zenehallgatást, sajátos hallásgyakorlat is ez.

Az ősbemutatók sorát Magda Dávid Three Pictures című kompozíciójának egy tétele nyitotta, amelyet Rippl-Római József képe inspirált (Busy City Scene), ennek előadása nem igényelt karmestert. A továbbiakban a zeneszerzőként is bemutatkozó Aaron Holloway-Nahum vette kezébe az irányítást (Alex Nante: Dynamis, Abram Omri: Zohar, és saját műveként Ezra's Nursery). Tanulságos volt megfigyelni az egyes fúvósötösöknél (melyeket Camilla Hoitenga, Cathy Milliken, Horia Dumitrache, Lakatos György és Kovalcsik András szólaltatott meg, elismerésre méltó perfekcióval) alkalmazott vezénylési technikát, az egyes effektusok érdekében eredményesen alkalmazott mozdulatok gazdag változatosságát.

Korántsem specifikusan csak fúvós-muzsikusköz (előadó művészek és tanárok) számára lett volna érdekes Mozart B-dúr szerenádja. Itt az ismert hallgatnivaló mellett egyedi megfigyelésekre kínálkozott lehetőség a fiatal karmesterek láttán (Lucie Leguay, Daru Andrea, a mentorprogram tagjaként két tételt vezénylő Toby Thatcher, Emilia Hoving, Fernando Palomeque, valamint a másik mentoráltként Su-Han Yang). Az Óbudai Danubia Zenekar muzsikusköz maximális odaadással játszottak, korántsem éreztetve némely dirigenssel, ha nem bizonyult kellőképp körütekintőnek – ám mindazonáltal hallhatóan felforrósodott játékuk intenzitása, sziporkázóbbak lettek a partitúra szép mozzanatai, amikor lényegi mozdulatokkal irányították játékukat. Feltehetően nemcsak honfitársi szolidaritásból jutott nagyobb figyelem a kotta nélkül vezénylő (a partitúrát

alaposan ismerő, a játékosokat megannyi informatív mozdulattal irányító) Daru Andreának. Sziporkázó finálét varázsolt a szintén kizárólag fejből dirigáló Su-Han Yang.

Hogy a kurzus résztvevői „meglepetéssel” is készültek, megköszönve Eötvös Péter munkáját (rövid zongorakíséretes énekdarab, mely a szünetben a terem előtt hangzott el), lényegi információ atekintetben, hogy a projekt első éve mindenki meglepedésével ért véget.

A BMC hangversenyterme rendkívül hamar vált kedvelt koncerthelyszínné. Ideje lenne az épületben zajló sokrétű eseményekről immár a szélesebb szakmának is értesülni.

(Fittler Katalin)

Győri Filharmonikus Zenekar – október 25.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A Fesztiválszínház 19 órakor kezdődő előadására akár legkorábban érkezőket is meglephette, milyen népes a Müpa előcsarnoka, s ez, fél héthez közeledve még csak fokozódott. A nyüzsgés oka az volt, hogy a Seniorok évada bérlet tulajdonosai legkorábban egy órával a kezdés előtt kapják meg helyreszóló jegyeiket. Ezért érkeztek jó időben a szépkorúak, egyedül, másodmagukkal vagy kisebb-nagyobb csoportokban (no meg azért, mert a fél 7-kor kezdődő Előhang című beszélgetésre is kíváncsiak voltak).

A seniorok bérletnek október 25-én ez volt az első koncertje, a folytatás koratavasra marad, amikor a Győri Filharmonikus Zenekart követően a Szegedi Szimfonikus Zenekart és a Pannon Filharmonikusokat hallhatják, valamint egy orgonaestet (ütős közreműködésével).

Ezúttal tehát ismeretlenül is ismertnek tekinthető a hallgatóság, ami a műsorok összeállításánál rendkívül hasznos. A nyitókoncert a romantika csúcseit idézte, Liszt és Wagner muzsikájával (és további kínálatként a fennállásának félévszázados évfordulóját ünneplő együttes új CD-albumát is megvásárolhatták, amelyen Brahms négy szimfóniája és két nyitánya szerepel).

Ötvenéves a zenekar, miközben időről-időre megújul a tagsága; mindegyre új arcok jelennek meg, s ez nemcsak azért van így, mert a nagy apparátust igénylő művekhez kíséretük szükségesek (akik esetleg más együttesből tűnnek ismerősnek). A szólista Ránki Dezső és a dirigens Berkes Kálmán hatvanas éveinek második felét tapossa – generációs társként tapsolt nekik a nézőtér jelentős része, akik még emlékeznek arra az időre, amikor fiatalon robbantak be zenei életünkbe (igaz, akkor mindketten hangszeresként).

A repertoárt illetően, seniornak tekinthető Lisztnek mind Les Préludes-je, mind A-dúr zongoraversenye valamennyi előadó számára. Ily módon kissé nosztalgikusra is sikeredhetett volna az első rész műsora, ám

Berkes Kálmán gondoskodott arról, hogy a romantika ne ezen a szinten jelenjék meg. A létszámon kívül a játék intenzitása is figyelemreméltó volt, mondhatni, a plakat-mérettel is arra törekedtek, hogy ébren tartsák a figyelmet. S ha lemezfelvételüknel felfigyelhettünk arra, hogy nem törekednek „biztonsági megoldásokra”, ez a pódiumon fokozott mértékben érvényesült. Az összezokottság következménye, hogy a dinamika változását nem kellett gesztusainak növelésével kérnie a karmesternek. Ugyanakkor érezhetően távolságtartó is volt zenélésük a művektől; a hallgatóságra hagyták az érzelmi reakciót, ők inkább a lehetőséget biztosították ehhez. Ez a korrektség, objektivitás viszont azt eredményezte, hogy a közönség kevésbé érezte megszólítottának magát – s a belefeledkezős gyönyörködés elmaradt. Az est érzelmileg leginkább telített pillanatait a zongoraversenyben a csellószóloknak köszönhattuk, a szólamvezető interpretációjában. Mert interpretáció volt az a javából, korántsem csupán a szólam-részlet igényes lejátszása!

A népszerű zenekari részletek Wagner színpadi műveiből természetesen sohasem tévesztik el hatásukat (A nürnbergi mesterdalnokok és a Tannhäuser nyitánya, s a Walkürök lovaglása). Ugyanakkor a Wagner-rajongókban felvetődhetett a kérdés: mennyire ismerik a játékosok e műegészeket (kiváltképp a Mesterdalnokokra vonatkozóan), tehát, egy-egy vezérmotívum-rangú fordulaton tudják-e, mit játszanak. A műsor második részének főhősei a rezesek voltak (elsősorban a kürtösök) atmoszféra-teremtő játékkal.

A zenekar felkészültségét bizonyítja, hogy futotta erejükből ráadásra is.

„Szép hangverseny volt” – sokan foglalták így szavakba az élményt, s valóban, eleget tett annak a követelménynek a műsor, hogy felidézzen és élővé-erősítsen egykori zenei emlékeket. Az előadók részéről ez volt a kulturális szolgáltatás elsődlegessége – ők maguk aligha raktározzák el ezt a szereplést később felidézendő, nagy produkcióik sorában.

(Fittler Katalin)

Budafoki Dohnányi Zenekar – október 17.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Remek választás a CAFe Budapest Kortárs Művészeti Fesztivál részéről a Budafoki Dohnányi Zenekar felkérése, hogy az előre kiszámíthatatlan fesztiválközönség részére zenekari élményről gondoskodjék. Hollerung Gábor szívesen vállalkozik együttesével szokatlan-kísérleti műsorokra is, ezúttal azonban olyan játszanivalót kaptak, amely remekül érvényesíti az együttes „képességeit”. A legkülönbözőbb műsorokhoz rendre alkalmi kíséretük szükségesek, s így az idők folyamán a zenekarhoz hozzátartoznak a rendszeresen visszatérő külső tagok, akik mindinkább beilleszkednek a karmester-kívánta zenei elképzelések világába (de ne tagadjuk,

vannak amatőr-gesztusok, amikor például egyik-másik játékosnak „eszébe jut” valami vidám-poénos valami, amitől zeneileg teljesen indokolatlan pillanatban vág vidám képet – hogy finoman fogalmazzak).

A „Kortárs romantikusok 2.0” figyelemfelkeltő cím akar lenni. A szám sejteti, hogy korábbi hasonló vállalkozás eszmei folytatása, a két meghatározás pedig mint ha kölcsönösen egymás „élet” akarná elvenni. Tehát, kvázi-modernet ígér azoknak, akiket nem vonz az avítasnak vélt romantika, és átélhető azoknak, akik ódzkodnának a számukra idegen, netán érthetetlen hangzásoktól. Ilyesmikre utalt bevezetőjében a karmester is – de közlendőjének értékét nem ez adta, hanem a művekre vonatkozó, érdemi zenei információk. Olyan összefüggésekre mutatott rá, amelyek ismerete teszi lehetővé muzsikusi számára az értő interpretációt, függetlenül attól, hogy az adott stílus keretei között mekkora gyakorlattal rendelkeznek (ne feledjük a zenekar múltját, amikor ifjúsági együttesként vezető zenekaraink utánpótlásáról gondoskodott!). Annál is inkább szükség volt erre, mert a műsor kísérszövege leginkább a művek keletkezéstörténetét ismertette.

Hollerung Gábor és zenekara tagadhatatlan érdeme, hogy rendszeresen játssza néhány magyar kortárs műveit, nem ritkán felkérést is adva nekik. Vajda János Csellóversenyének ősbemutatója is a nevükhöz fűződött – érthető tehát, hogy a mű átdolgozott verzióját is ők mutassák be. Rohmann Ditta művészi elkötelezettségének feltétlenül értékelendő gesztusa, hogy olyan alapos műismeret birtokában lépett pódiumra, amely feleslegessé tette a szólamkotta használatát (még rangos szólistáink is gyakran folyamodnak ehhez a segédeszközhöz ritkán műsorra tűzött versenyművek esetében még akkor is, ha nem kortárs kompozícióról, s ráadásul bemutatóról van szó). A követhető, egyszersmind „belefeledezős” interpretáció megtette hatását a közönségre, megérdemelt tetszést aratott a versenymű. A helyszíni próba/próbák során érdemes lett volna úgy megtervezni a pódiumot, hogy a szólista ne kényszerüljön rendszeresen fészkelődésre, ha kontaktust keres a karmesterrel (kiváltképp olyan esten, amikor kényszerűen hosszú szünetre kerül sor a színpad átrendezése miatt).

Szentpáli Roland Orfeusz-ballettjének ősbemutatója elsődlegesen látvány-élményt jelentett, a Magyar Táncművészeti Egyetem hallgatóinak köszönhetően (látvány, díszlet: Minorics Krisztián, Feledi János), az ősbemutató zenei értékét épp az bizonyította, hogy feltűnésmentesen illeszkedett a projekt egészébe.

Binder Károly nevének vonzereje is hozzájárult, hogy ne csappanjon meg a fesztiválközönség (megelégedve az addigi élményekkel), s kívárja a rendezvény végét. A szünet után ő lett a főszereplő, szerzőjeként a zongorára, preparált zongorára és zenekarra szánt Zongoraversenynek, s egyúttal két billentyűs hangszerezen játszó szólistájaként. Az apparátusra utaló cím így is terjedel-

mes, pedig nem „számol el” a koncertáló szerepet betöltő, kiemelt jelentőségű formációkkal (jazztrioként a szólistához csatlakozó ütőssel és nagybőgőssel, valamint a vele „dialogizáló” zenekari ütős-szólistacsoporttal). A Szentpáli-ballettben is jelentős markáns ritmika világa tovább tágult a jazzes hangzásokkal, a szólisztikus virtuozitás hasonlóképp szolgálta a figyelem ébren tartását, mint a preparálásnak köszönhető – kiváltképp kortárs zenében járatlan hallgatók számára – ritka hangszínpaletta.

Taps, siker – ezúttal kevesebb energiabefektetéssel, mint például a hangszereket-próbáló filmzene-koncertek. A hagyományos szimfonikus repertoáron nevelkedett számára kissé fárasztó lehetett az egyébként érthető-indokolt hangos alaptónus – de hát a hatásos plakátfestésnek megvannak a maga szabályai. Az bizonyos: ez az est is alkalmi hidat biztosított ahhoz, hogy napjaink komolyzenéjének legalább egy szegmenséhez sokan eljussanak.

(Fittler Katalin)

MÁV Szimfonikus Zenekar – november 2.

Zeneakadémia

Komoly konkurenciával kellett szembenéznie Halottak napján a MÁV Szimfonikus Zenekarnak: ugyanezen a napon és időben a Müpában Verdi *Requiemjét* szolgáltatta meg a Forradalom és Romantika Zenekara, valamint a Monteverdi Kórus – Sir John Eliot Gardiner vezényletével. A Zeneakadémia Nagytermén a „sztárhangverseny” ténye nem hagyott nyomot: zsúfolásig megtelt, sőt, a Bartók Rádió élőben közvetítette a koncertet, így vélhetően sokkal többen lehettek részesei Brahms *Német requiemje* előadásának, mint Verdi remekművének.

Az évnek ebben az időszakában kétségkívül „szezonja” van a requiemeknek. A leggyakrabban általában Mozart és Verdi gyászmiséjét játsszák, mellettük olykor más szerzők, például Berlioz, Cherubini, Dvořák művei is felcsendülnek. Johannes Brahms alkotása is a ritkábban játszottak közé tartozik (bár egy hónapon belül, december elején egy másik fővárosi zenekar előadásában is hallható lesz). Pedig aktualitástól függetlenül is érdemes játszani, már csak azért is, mert a harmincas éveiben járó Brahms ezt a művét tekintette addigi legjobb alkotásának. A sokszor túlságosan is önkritikus Brahms nem tévedett, a zeneszerzőnek ez a mű hozta meg a hírnevet és kortársai egyöntetű elismerését – joggal. Requiemje számos értéket, újdonságot mutat fel. Első látásra talán csak külsőségnek tűnik, hogy a darab német – és nem latin – nyelvű, de Brahms semmiképp nem szerette volna, hogy opuszának bármi köze legyen a liturgiához. A szövegeket ezért maga válogatta a Bibliából, aminek köszönhetően az egész darab bensőséges, vigasztaló és – ahogy a mű egyik elemzője rámutatott – eszmei mondanivalójának sugallata szerint az ember

csak testi mivoltában halandó, a művei, a munkái halhatatlanná teszik.

A zenei megformálás híven követi ezeket az elveket. Rögtön a nyitótétel érdekes hangszerelési ötletet valósít meg: nem játszanak a hegedűk. Figyelmünk így a mélyebb vonósokra – a csellókra és a nagybőgőkre – irányult, akik ihletetten teremtették meg a mű sötét, de alapvetően nem gyászos alaphangulatát. A sötét tónus megteremtésében Brahms nagy feladatot helyezett a rézfúvók vállára is. A MÁV Zenekar rézfúvósai a több mint egyórás mű elejétől végéig állták a sarat és elsőrangúan – tisztán, pontosan, gikszerek nélkül – játszottak.

A második tétel az egész mű legismertebb, legtöbbet idézett része. Az est orosz karmestere, Sztanyiszlav Kocsanovszkij érzékenyen építette fel és készítette elő a formából adódóan kétszer is kirobbanó tetőpontot. (Kocsanovszkij fiatal kora ellenére máris komoly listáját tudja felsorolni azoknak az élvonalbeli zenekaroknak, amelyekkel már volt alkalma együtt dolgozni, Magyarországon is visszatérő vendégnek számít.) Intései visszafogottak, takarékosak voltak, mégis, a zene legkisebb rezdüléseit is híven adták vissza mozdulatai. Kiválóan kommunikált a kórus énekeseivel is (Debreceni Kodály Kórus, karigazgató: Szabó Sipos Máté), akik pontosan intonálva, sallangtalanul, tökéletesen felkészülve énekeltek. A műben először a harmadik, majd a hatodik tételben kér bariton szólót a zeneszerző, ezúttal Szegedi Csaba tolmácsolta a szölamot. A művész érzékenyen formálta meg szerepét, melyben az élet értelmét, célját feszegeti a harmadik tétel szövege, a hatodik pedig a feltámadás misztériumát jeleníti meg. Már az első pillanattól feltűnt, hogy Szegedi milyen szépen artikulál: nagy énekesi erény az érthető szövegmondás. Mindkét tétel a kórus és a szólista szenvedélyes párbeszédén alapszik, melyet egy-egy hatásos fúga tesz teljessé. Az ötödik tételben Horti Lilla énekelte a szoprán szólót, akinek neve a 2016-os Marton Éva Énekversenyt óta ismert a zeneszeretők körében. Remek rendezői elvnek véltem, hogy fentről, az orgonajátékos magasságából szólott hozzánk „szózata”, ami – talán a mégoly kiváló akusztika ellenére is, vagy talán az énekesnő dinamikai skálája miatt – mégis kissé megtréfálta a hallgatót: láthatóan már elindította szólamát, a földszintről azonban ezt nem lehetett hallani, egészen addig, míg kissé erőteljesebben nem énekelte. Visszahallgattam a rádiófelvételt, ahol nyoma sem volt a nem hallásnak: szerencsére a mikrofonok megfelelő magasságban voltak ahhoz, hogy befogják a művésznő hangját. A továbbiakban formálásának magával ragadó bája és a kifejezőerő intenzitása nyújtott szép pillanatokot. Rendkívül megkapó volt az is, ahogy a tétel végén az énekszólam átadta a dallamot a fuvalának. (E hangszernek a mű többi tételében is kitüntetett szerepet ajándékozott a zeneszerző, a zenekar első fuvalásának köszönhetően pedig hajlékony, puha szólóknak örülhettek a hallgatók.)

A mű mind a hét tételében kiemelkedő teljesítményt

nyújtottak a MÁV Zenekar és a Debreceni Kodály Kórus tagjai. Híven tolmácsolták Brahms gondolatait, aki nem az elmúlás fájalmát, hanem inkább az élet győzelmét hirdette a halál felett. Interpretációjuk pozitív élményét vastapssal köszönte meg a közönség.

(Kovács Ilona)

Budafoki Dohnányi Zenekar – november 3.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A Zeneplusz bérlet a 2018/19-es évadban a Müpa és a BDZ (Budafoki Dohnányi Zenekar) közös koncertsorozatát kínálja, nyitó előadásként november 3-án Beethoven egyetlen operáját, a Fideliót.

A figyelemfelkeltésnek koronként mások a keretei, lehetőségei. Napjainkban a szlogenek sokaságával kell megküzdeni az érdeklődőnek, miközben kizárólag személyes tapasztalatszerzéssel gazdagodhat meg a reklámszövegek fedezetével (az együttesek innovatívák műsorválasztásban, missziókat teljesítenek, és még sorolhatnánk). A kétségkívül tarka palettán a Budafoki Dohnányi Zenekar a vállalkozókedvvel hívja fel magára a figyelmet, s valljuk meg, Hollerung Gábor jó érzékel tapint rá azokra a „fehér foltokra”, amelyek alkalmassak arra, hogy oázisokká fejlessze őket. A közönséget nem kizárólag minőségorientáltsága készíti hangverseny látogatásra (azt a célt nagyobb biztonsággal eléri a hangfelvételekkel), hanem az élő zene varázsához szívesen társítja a szórakozás igényét. A kikapcsolódás, amely szolgálhatja az oldódást, de a töltekezést is, ismeretek élményszerű birtokbavételét.

A Zeneplusz bérlet nyitó előadása kétségkívül nagy feladat, egyszersmind örömszerző gesztusnak ígérkezett. Korunk embere szembesül azzal a ténnyel, hogy a kísérletezőkedv a kulturális élet valamennyi területén bizonytalansági tényezővé állandósult (gondolok a gyakorlatban vizsgázó játszóhelyekre, a szereplők profizmusának szinte végtelen skálájára a statisztától az elhivatott művészig, és nem utolsó sorban a művek jelentés-rétegeit új olvasatokkal szaporító rendezői elképzelésekkel együttjáró meglepő látványvilágokkal). Örömdetesnek tekinthette, hogy a scenírozás tekintetében változatos produkciók helyszínékként vizsgázott Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben operaszínpadról és felvételekről is ismert művel találkozhat.

Szerencsések, akik éltek a lehetőséggel, és a BDZ ingyenes időszaki magazinjából, a Hangolóból előre tájékoztak – ily módon figyelmük nagyobb részével tudták követni a látni- és hallgatnivalót. Méltányos figyelembe venni azt a tényt, hogy egyetlen alkalom kedvéért történő vállalkozásról van szó. Ami hol menti, hol magyarázza az esetlegességeket (s esetleg „felmenti” az átgondolatlanságokból adódó negatív élmények ötlethozzájárását).

Öröm, hogy (erre utal a bérlet címe is) nem oratorikusan kerül előadásra, jó, hogy a látványról a Műpa lehetőségeit alaposan ismerő Kovács-Ender Krisztián gondoskodik, és korábbi tapasztalatok alapján bizalommal várjuk Sylvie Gabor rendezését is (a díszlet- és jelmezfelelős Árva Nóra, a koreográfus Vida Gábor). A BDZ rendszeres énekari közreműködőjéhez, a nagylétszámú Budapesti Akadémiai Kórustársasághoz ezúttal két további együttes társult, a Magyar Állami Operaház Férfikara, valamint a Cantemus vegyeskar. Látványban az „össznépi” finálé színpadképe módosította a kompozíció végkicsengésének „erővonalait”, hozzájárulva a látványvilág – operaszínpadokon általában eleve elfogadott – következtelenségeihez.

Az est hőse – amint ezt előre borítékolni lehetett volna – Szabóki Tünde volt, aki nemzetközi színpadokon, különböző rendezéseket megélt Leonoraként zeneileg is lenyűgöző teljesítményt nyújtott. Színpadi figuraként, fiúra-maszkírozva is szerethető volt. Sajnos, a II. felvonás mozgás- és látványbeli kidolgozásával adós maradt az előadás, így a látvány jobbára csak azt volt hivatott segíteni, hogy a kihagyott dialógusok ellenére tudja követni a történéseket az is, aki először találkozik a történettel, az operával. Cser Krisztián Don Pizzarrója viszont abszurd metamorfózison ment keresztül, amikor a rettegett kormányzóból a népharagtól megrettenő tanmese-figuraként „menekül”. Cser Péter elegáns miniszterének protokolláris funkció jutott, mint egy zsúrielnöknek, aki kiosztja a díjakat. Hazai erők énekeltek a két fogoly szólóját (Cselóczki Tamás és Konkoly Balázs), Marcellinát (Sáfár Orsolya) és Jaquinót (szerepébe buffa-vonásokat is csempészve Szerekován János), a külföldiek választását viszont érthetetlennek kellett tartani. Rocco-ként az amerikai James Moellenhoff legfeljebb természetével tűnt ki, szerepformálásról viszont aligha beszélhetünk az esetében. Fokozott mértékben maradt adósunk Florestan-alakítással Eugene Amesmann. Szerepének legemlékezetesebb mozzanataként a II. felvonás elejére, afféle „Florestan álma”-ként beiktatott III. Leonora-nyitányra emlékezünk, amelyet látvány-élményként remek táncos-pár közvetített (nevükre sajnos nem tudtam rábukkanni!). A folytatásban Florestan nagyáriája inkább csupán „olvasnivalót” adott, a feliratozás jóvoltából. Az allegorikus értelmezést a látványvilág apró következtelenségei akadályozták.

A Fideliónak sohasem jutott osztatlan elismerés, a színpadraállításkor az elvont és a konkrét „síkok” megjelenítése nyilvánvalóan problematikus – ámde olcsó megoldás „lebutítással” megkerülni ezt, szappanoperai érzelmi világ és tanmese- illetve közhelyszintűvé degradálni a Beethoven számára fontos szabadságvágyat és szerelemképet. Mondjuk, az opera egészét sértő-bántó mozzanatokra nem panaszkodhatunk (az egymást kereső szájak kivetítése nem szexualitásával, hanem ízléstelenségével volt figyelemelterelő), ami a rendezői

színházi produkcióktól idegenkedők számára akár elégedettséget is okozhatott.

A lényeg közvetítésében oroszlánrész így a zenei produkció egészét kézben tartó dirigensre, Hollerung Gáborra és a Budafoki Dohnányi Zenekarra hárult. Ők abba a sajátos helyzetbe kerültek, hogy ezúttal nem „belehalnivalóan nehéz” feladat jutott nekik, hanem igényesen kidolgoznivaló, amire nyilvánvalóan nem juthatott elég lehetőség. Beethoven nyelvét viszont értően beszélik, ha ezúttal az igényes interpretációt nem lenne illendő számonkérni. De a plakátszerűen mindig árnyos hallgatnivaló így is a produkció erényei közé tartozott. Amit viszont megengedhetetlenül károsítottak a rezes-gikszerék! Ilyen horderejű (értem ezalatt, egyetlen megszólalási lehetőséget kapó) produkciónál elengedhetetlen, hogy „bombabiztos” hangszerekek jussanak a szólóállások (legyenek akár a zenekar tagjai, akár alkalmilag meghívott, szólista-rangú zenekari művészek).

Salzburgi Fidelio-élményemet az keserítette meg, hogy Jonas Kaufmann Florestanja a megszabadulást követően holtan rogyott össze – ez a Florestan túlélte, de a „hogyan tovább” kérdőjével... (Fittler Katalin)

Győri Filharmonikus Zenekar – november 5.

Zeneakadémia nagyterem

A Győri Filharmonikus Zenekar menedzsmentje nemcsak abból a szempontból dolgozik elismerésre méltó hatékonysággal, hogy fontos koncertműsoraival az együttest rendre eljuttatja a megyeszékhely-anavároson kívül Budapestre is, de hasonlóan figyelemreméltó az a törekvés, amellyel a zenekar vezetése elismert és jelentős hírnévvel rendelkező külföldi szólistákat igyekszik megnyerni az együttes koncertjeinek közreműködőül. Szeptember végén Dmitrij Maszlejev személyében ígéretes, Csajkovszkij Verseny-győztes fiatal orosz pianistát üdvözölhattünk zeneakadémiai koncertjükön, november elején pedig Sibelius *Hegedűversenyének* (d-moll, op. 47 – 1904/1905) magánzólamában Sarah Changot (1980) kísérte a Győri Filharmonikus Zenekar a művészeti vezető, Berkes Kálmán (1952) vezényletével.

A dél-koreai származású, ám már Amerikában született hegedűművész nő még csak harmincnyolc éves, ám már több mint három évtizedes zenei múlt áll mögötte. Philadelphióban látta meg a napvilágot, ötévesen felvettek a Juilliard School of Musicba, hatévesen Isaac Stern magántanítványa lett, és már nyolcévesen olyan zenekarokkal játszott, mint a Philadelphia Orchestra és a New York-i Filharmonikusok. A karmesterek sem csekélyebb presztízsűek: Riccardo Muti és Zubin Mehta. A zeneakadémiai koncert után otthon levettem a polcra *Simply Sarah* című lemezét, és a kísérőfüzet hátoldalára nyomtatva olyan korábbi felvételeinek hirdetését lát-

tam, amelyeken Paganini és Saint-Saëns versenyműveit Wolfgans Sawallisch, Csajkovszkij koncertjét Colin Davis, Vaughan Williams zenéjét Bernard Haitink, Lalo és Vieuxtemps darabjait Charles Dutoit vezényletével szólaltatja meg. Pedig ez a lemez még 1997-ben jelent meg, vagyis a szóban forgó felvételeket a művész nélkül tizenhét éves kora előtt készítette! Az azóta eltelt évtizedek során tovább gyarapodott mind a diszkográfia, mint a partnerek listája: a karmesterek névsora Daniel Barenboimtól Simon Rattle-en át Mariss Jansonsig, Michael Tilson Thomastól Valerij Gergijevén át Gustavo Dudamelig ível, és a kamarapartnerek között is olyan művészeket találunk, mint Pinchas Zukerman, Yo-Yo Ma, Vladimir Ashkenazy vagy Martha Argerich.

Mindezek után sem azon nem csodálkozhatunk, hogy a zenekar örömmel meghívta Sarah Changot, sem azon, hogy a közönség élénk várakozással tekintett a hangverseny elé – annak ellenére, hogy Sarah Chang a korábbi évtizedekben is fel-felbukkant a budapesti hangversenyéletben. Maga a fellépés azonban csalódást keltett, mind zenei, mind hangszeres értelemben. Ami a zenei értelmezést illeti, azt helyesléssel fogadhattuk, hogy Sarah Chang Sibelius koncertjében felfedezi az indulatokat, a szenvedélyt. Az már kevésbé tűnt vonzóknak, hogy a szenvedélyhez rámenősség is társul, s hogy a művet az előadó alapvetően nem a tartalom, hanem a hangszeres kivitelezés és a virtuozitás demonstrálása felől közelíti meg. Ugyanakkor azonban az a virtuozitás, amelyet bemutatott, nem volt vonzó. Sarah Chang számára érezhetően nagyon fontos, hogy hangszere telt, dús hangon szólaljon meg, ezt a tónust azonban nem magától értődő természetességgel, hanem prézelés útján, erőszakosan állítja elő, s ez gyakran az intonáció is nyomot hagy. (Mi tagadás, a forszirozott hangképzés kellett a zenélésében megmutatkozott rámenősséghez.) Az összhatás elkedvetlenítő volt, és leginkább az üresség szóval jellemezhető.

Sibelius versenyművét a szünet után Csajkovszkij 5. szimfóniája (e-moll, op. 64 – 1888) követte. Az orosz romantikus „sors-szimfóniáját” Berkes Kálmán világos olvasatban, lendületesen vezényelte, a mű értelmezésekor ügyelve arra, hogy a romantikus kifejezésmód egyensúlyba kerüljön a forma klasszikus arányaival. Erő és lendület jellemezte irányításával a Győri Filharmonikus Zenekar muzsikálását, ugyanakkor a karakterizálás és a dinamikai kidolgozás terén érezhető volt, hogy a karmester meg akarja óvni a tolmácsolást a túlzásoktól, s ez jogos törekvés, hiszen csábító lehetőség Csajkovszkij nagy szimfóniáit: a 4.-et, az 5.-et és a 6.-at a gesztusok terén túldimenzionálni, így jutva a sikeres, de hatásvadász előadás zsákutcájába. Ezt a megszólaltatást a mértéktartás megóvta ettől a veszélytől. Jó vonóshangzású, élvezetes produkciót hallottunk, melyben legfeljebb olykor-olykor figyelhettünk fel apróbb csiszolnivalókra, ugyanakkor örömmel emelhetjük ki a kürtök, a

timpani, a fuvola, az oboa és a fagott szólamának teljesítményét.
(Csengery Kristóf)

Duna Szimfonikus Zenekar – november 9.

Duna Palota

Az orosz és a német romantika népszerű alkotásaiból választott hármast a Duna Szimfonikus Zenekar, őszi bérletsorozatának „Mesterművek ereje” címmel meghirdetett hangversenyére, amelyre november 9-én került sor a belvárosi Duna Palotában. A műsorválasztás rejtett összefüggéseket sejtet, ha meggondoljuk, hogy a 19. században a német kultúra befolyása – elsősorban a cári család házassági kapcsolatai révén – legalább olyan meghatározó volt az orosz elit körében, mint a franciáé. A műsor első felében két közkedvelt kompozíció, Muszorgszkij *Egy éj a kopár hegyen* című szimfonikus alkotása, valamint Csajkovszkij rokokó témára komponált variációsorozata hangzott el, az idei év Fischer Annie-ösztöndíjasa, Dolfin Balázs gordonka szólójával, Antal Mátyás vezényletével. Mint Antal Mátyás rövid programismertetőjében – amit „beugrással” Zelinka Tamás helyett tartott – utalt rá, a Muszorgszkij-mű címe eredetileg „Szent Iván-éj a kopár hegyen” volt, újabb finom áthallásként az est második felében szereplő zeneszerzővel, Felix Mendelssohn Bartholdyval, aki köztudomásúan a világ legszebb szentivánéji tündér – vagy boszorkány? – zenéjét komponálta.

Antal Mátyás a magyar zenei élet egyik megkerülhetetlen szereplője. Több mint fél évszázada van a pályán, verzatil tehetségének köszönhetően különböző, de szoros egymásra épülő feladatokat lát el, olykor párhuzamosan. Muzsikás család szülötteként azon kevesek közé tartozik, akik két, egymásra kevésbé épülő szakirányon szereztek diplomát a Zeneakadémián. Fuvolaművészként és karvezetőként, és mindkettőt maximálisan kamatoztatta. Zenei pályafutását 22 évesen a Magyar Állami Hangversenyzenekar, a későbbi Nemzeti Filharmonikusok fuvola szólamában kezdte. Zenekari művészi karrierje befejeztével újabb több mint negyedszázad következett ugyanannál az együttesnél, az Állami – majd Nemzeti – Énekkar karigazgatójaként. 2018 júniusától pedig a Miskolci Szimfonikus Zenekar vezető karmestereként kamatoztatja gazdag tapasztalatait, a neten olvasható visszajelzésekből ítélve, a város zeneszerető közönségének legőszintébb öröme.

A koncerten nyitószámként felhangzó boszorkányszombatot lendületesen és jó formai arányérzékkel szólaltatta meg pálcája nyomán a Duna Szimfonikus Zenekar alapjában véve kis létszámú együttese, hitelesen idézve meg a mű egyszerre démoni és misztikus karakterét.

Csajkovszkij Változatok egy Rokokó témára című hangversenydarabját elsősorban a pályakezdő csellisták tűzik szívesen műsorukra. Nemcsak a repertoár szű-

kössége miatt, hanem azért is, mert a zenekarral kísért, egybekomponált mű alkalmas egy nagyobb megterhelést jelentő gordonkaverseny kiváltására. Csajkovszkij Karl Juljevics Davidov, a pétervári cári zenekar szólistájának játékatól meghihletve komponálta a variációsorozatot, akit egyik kritikájában egyenesen a „csellisták cárjának” nevezett. A virtuóz, hét változattól álló kompozíció látszólagos könnyedsége ellenére nem kevés nehézséget rejt magában, nemcsak technikailag. Mindenekelőtt a „rokó” hangvétel áll távol a zeneszerző saját zenei idiómájától, ezért nem könnyű feladat a mű mindenkor szolistájának, hogy érvényre juttassa személyes hangját az „álöltözetben”. Valójában csak az ötödik variáció nagy kadenciájának szenvedélyes kitörésében szólal meg először saját nyelvén a zeneszerző, majd a rákövetkező moll változat pengetett kíséretes, elégius románcában és a scherzót idéző virtuóz utolsó variációban. A 21 éves kora ellenére már több rangos nemzetközi és hazai díjat, valamint ösztöndíjat elnyert Dolfin Balázs biztos stílus- és arányérzékkel felvértezve oldotta meg a kényes feladatot. Erőteljes, magvas, szép, meleg tónusú gordonkahangon, plasztikus dallamíveket rajzolva tolmácsolta a teljes kompozíciót. Az első négy variációban könnyed játékosággal, klasszikusan mértéktartó formálással, míg a már említett nagy kadencia után bensőségesen, visszafogott szenvedélyességgel. A virtuóz szakaszokat csiszolt technikájának köszönhetően maradéktalanul uralta. A közönség jogosan elragadtatott tetszésnyilvánítását egy Bach Sarabande-tétellel köszönte meg.

Az est második felében Mendelssohn V. Reformáció szimfóniája szerepelt a programon. Mendelssohnnek ez a ritkábban hallható szimfóniája – magasabb sorszáma ellenére – a két népszerű szimfónia, a „Skót” és az „Olasz” melléknév előtt keletkezett, sorrendben másodikként, a fiatal zeneszerző vallási filozófiájának zenei credójaként. A koncert első felében elhangzott két mutatós darab parádés tűzijátéka után azonban kifejezetten jó választásnak bizonyult a meditatívabb jellegű szimfónia műsorra tűzése. A Duna Szimfonikus Zenekar elsődleges ismertetőjegye nem a hangzás, hanem a zene iránti feltétlen odaadás. Pregnáns ritmusok, lekerékített dallamívek, egyöntetűen és egyenletesen kijátszott futamok jellemzik előadásmódjukat. Nincsenek rossz helyen megnyomott hangsúlyok, elkent frázisok, nincs megúszás. A zenekar valamennyi tagja ugyanattól a felelősségérzettől vezérelve nyújtja a tőle telhető maximumot a teljes estén át. Ettől olyan élvezetesek és telt-házások a hangversenyek. Örömmel muzsikálnak, és ez az öröm átragad a közönségre is. Lehet, hogy a próbákon ez nincs mindig így, de a koncerteken fásultságnak nyoma sincs. Természetesen a Duna Palota neorokokó színházterme mindig felveti a hangzásarányok kérdését, amikor nagyobb apparátust foglalkoztató kompozíciót játszik az együttes. Így volt ez most is, kiváltképp a nyitó- és a zárószám esetében. Ilyenkor a karmesteren

múlik a döntés, hogy visszafogja-e a rézfúvósokat a többi szólam érvényesülése érdekében, vagy hagyja az együttest a mű kívánalmainak megfelelően játszani. Antal Mátyás a jó megoldást választotta: hagyta a zenekart játszani. (Kaizinger Rita)

Nemzeti Filharmonikusok – november 11.

Olasz Intézet

Lappangó remekművek újrafelfedezésére került sor a Pásztai bérlet 2., Emberi hang címmel hirdetett estjén. Poulenc egyfelvonásosa, az Emberi hang, valamint Petrovics Emiltől a Lüsizstraté szerepelt a műsoron. A Francia Hatok közé tartozó Poulenc hat évtizede komponált műve Cocteau 90 éve írott monodramáján alapul, minimális díszlet (és kellék) környezetében került előadásra. Váradi Zita magyarul énekelt (a fordító nevét nem tüntették fel), ami részben könnyebb, részben nehezebb feladatot jelenthetett, mint az eredeti megszólaltatása. Könnyebb, hiszen így mind az énekesnő, mind a közönség szóról-szóra követheti a szöveget (a hallgatónak ugyan nagyon kell figyelni, hogy mindent értsen – de ebben segítségére van a látvány, hiszen nem kellett feliratot olvasni), ám zeneileg korántsem egyszerű az idegen nyelvű szöveg alkalmazása, amikor az énekszólam eredetileg a francia nyelvű deklamálásra készült. Nagy teljesítmény volt ez az énekesnőtől (gondjunk csak arra, hogy nemcsak oratóriumoknál, de legtöbbször zenekari daloknál is kottából énekelhet a szólista), de még nagyobb a karmestertől, akinek az énekszólamhoz alkalmazkodva kellett irányítania a zenekart. Hamar Zsolt a feladat magaslatán állt, és nemcsak az időbeli összerendezésről gondoskodott, hanem bal kezének mozdulataival gyakran karaktereket is sugallt. A zenekar játéka erőteljes volt, hogy érvényesült a hangszerezés megannyi színbeli finomsága, és nemcsak a motívum-indítások voltak pontosak, hanem kidolgozottak voltak a befejezések is, követe Hamar Zsolt leintő mozdulatait.

A Lüsizstraté második, koncert-vígopera verziója is ritkán csendül fel, jóllehet kezdettől rendszeres kísérője a közönségsiker (ezúttal is hosszas tetszésnyilvánítás követette). A Nemzeti Énekkar ezúttal két kórusra oszlott, a címszerepet Kolonits Klára énekelte, a férfi karvezető szólamát Horváth István, a női karvezető pedig bravúros beugrással az énekkar tagja, Szalai Ágnes.

Ennek a '70-es évek elején komponált műnek nagy élményét a gazdag és választékos ritmusvilág adta. A szövegértést nehezítette, hogy néha az időmértékes metrika „mozgásöröme” terelte el a figyelmet (jellemzően inkább a férfikarnál), máskor pedig épp a melodikus gesztusok uralkodtak el (inkább a nőikarnál). Kolonits Klára szinte pódiumnak tekintette a színpadot, amennyiben a gesztusok és a mimika többlete mellett néha

háttérbe került nála a verbális közlendő (szerencsére áttekinthető a történet, és vannak szöveg-ismétlések, úgyhogy panaszra nem lehet okunk). Remekül helyállt Szalai Ágnes, hangja akkor is szárnyalt, amikor a női karral együtt énekelt. Hamar Zsolt a gondos tempóválasztásokkal gondoskodott arról, hogy minden kiénekelhető ill. kijátszható legyen.

Más kérdés, hogy az Olasz Intézet – egyébként remek akusztikájú – Dísztermében ezúttal korántsem volt mindegy, hogy honnan hallgatja valaki a produkciót. Nem nagyon könnyítette meg a dobogó a zenekar mögötti kis színpadon éneklő Váradi Zita feladatát, a Petrovics-műben az ütős szekció közeléből kétségkívül mást lehetett hallani, mint például az utolsó sorokból. De az interpretáció vitalitása mindenütt érezhető volt.

(Fittler Katalin)

MÁV Szimfonikus Zenekar – november 12.

Pesti Vigadó

A „karmesterverseny” szóhoz magától értetődően tartozik a nagy nyilvánosság, a széleskörű érdeklődés. Legálábbis annál a generációnál, amely végigizgulhatta anno a Magyar Televízió elképesztően nagy érdeklődést kiváltó közvetítés-sorozatát, több éven keresztül (komolyzenei műsorok népszerűségét tekintve azóta is legfeljebb a Virtuózok léphet a nyomába).

Napiaink rohanó világában korántsem jutott ennyi figyelem 2015-ben az 1. Doráti Nemzetközi Karmesterversenynek. Annál is inkább, mivel csupán az elődöntő színhelye volt Budapest (Erkel Színház), a folytatásra Pécssett, a Kodály Központban került sor, és az eseménysorozat csak a később sugárzott televízióadások révén jutott el a széles nyilvánossághoz.

A kulturális élet kínálatait figyelemmel kísérő is szinte csak véletlenül bukkanhatott rá az idei, 2. Doráti Nemzetközi Karmesterverseny tényére és eseményeire: középdöntő az Olasz Intézetben, döntő a Vigadóban.

A november 12-i döntőt teltházas érdeklődés kísérte. Sajnos, aki csak ekkor kapcsolódott be a versenybe, annak kizárólag az aktuális műsor jutott, pedig utólag sem érdektelen végigböngészni, honnan indult, milyen állomások után ért el a verseny a fináléhoz, és hogyan alakult a résztvevők „sorsa”.

A jól megszervezett döntő szinte gálakoncertnek hatott. Becze Szilvia remek háziasszonya volt az estnek, kétnyelvű konferálásával, a problematikus helyzetekben való helytállással. Sokan csak most ismerhették meg a versenyt életre hívó stábot, Davide Chiccettit, Vadász Antal producert, és a programot összeállító Andrea Vitellót. A lelkes Chiccetti a legjelentősebb karmesterversenyek egyikének minősítette e vállalkozást – a jövőben, a beígért 2021-es folytatáskor érdemes lenne szélesebbkörű nyilvánosságot aktivizálni, populárisabbá tenni a versenyt. Megérdemelné.

Három ígéretes fiatal dirigens lépett pódiumra, a japán Kawakami Ryusuke, a taiwani Cheng Henry és a singapore-i Lien Boon Hua. Mindegyikük vezényelt egy-egy zenekari tételt (Debussy: A tenger – I. tétel, Bartók Concerto – I. tétel, Liszt: Mephisto keringő No. 1), egy-egy hegedűverseny lassútételét (Csajkovszkij, Sibelius, Mendelssohn), valamint egy-egy rendelésre készült kortárs kompozíciót. A versenyművek szólistája – összefüggésben azzal, hogy Chiccettinek szívügye az olasz-magyar kulturális kapcsolatok erősítése – Christian Sebastianutto volt.

A versenyprogramok között nem tartottak szünetet (a koncertmester lélekjelenlétének köszönhetően, mielőtt a harmadik versenyző bekonferálására sor került volna, tudott hangolni a zenekar). Amíg a zsűri meghozta a döntést, addig tartott a szünet, bónuszként „örömmel”; előre megtervezetten, versenyen kívüli produkcióként Kuti Róbert játszotta, Szenthelyi Judit zongorakíséretével Csajkovszkij népszerű tételét, a Meditációt.

Az est hőse minden bizonnyal a zenekar volt, amely elismerésre méltó koncentrációval segítette mindhárom karmesterjelöltet. A MÁV Szimfonikus Zenekarnak van gyakorlata vendégkarmesterekkel való játékban (kezdőkkel, tanulmányaikat végzőkkel is, karmesterkurzusok rendszeres résztvevőjeként), rendszeresen szerepelnek műsorán versenyművek, de a három kortárs-mű elhíthető erejű megszólaltatása igazi művészi teljesítmény volt. A Kanadában élő Rit Ueda Ocean Tears című kompozíciója rendkívül igényes karmesteri munkát is követelt, hiszen a pódiumon helyet foglaló zenekarhoz a terem különböző pontjain elhelyezkedő hangszerek társultak, és az összehatás – már a programból adódóan is – mindig folyamat-jellegű, „hullámzó” kellett hogy legyen.

Méltó volt a figyelemre Salvatre Frega Magic Horse című kompozíciója is, melyben a ritmus-faktor kapott kiemelt szerepet. Alessio Elia Distiment-já egyszerre érezte a kompozitórius megtervezettség (rend) jelenlétét, valamint a hallgatóra gyakorolt hatásában szinte az elveszettség érzetét. A program ismerete nélkül, pusztán a mű első hallása alapján érződött a filozofikuma.

A zenekar felkészültségét és odaadó munkáját dicséri az a hangszín-varázs, amely mindhárom kompozíció esetében létrejött. Elégedett lehetett mindhárom jelenlévő szerző, elmondhatta, hogy „megszólalt a partitúra”.

A taiwani versenyző győzelmét hozta a verseny, mindkét kollégája II. díjat kapott. Az Eötvös Alapítvány különdíját a japán versenyzőnek adta a hangverseny díszvendégeként megjelent Eötvös Péter. Cheng Henryvel ebben a koncertévadban a MÁV Szimfonikus Zenekar hangversenyén találkozhatunk újra.

(Fittler Katalin)

A Győri Filharmonikus Zenekar jubileumi CD-felvétele

(Brahms: I-IV. szimfónia, Tragikus nyitány, Akadémiai ünnepi nyitány)

Hivatásos együttesé válásának félszázados évfordulójára figyelemreméltó hangfelvétellel jelentkezett a Győri Filharmonikus Zenekar. A Brahms-szimfóniák tekintélyes diszkográfiájának ismeretében már a műsorválasztás is sejteti a

vállalkozás komolyságát (korábban a MÁV Szimfonikus Zenekar jelentetett meg hasonló CD-sorozatot; Brahms halálának centenáriumi évében, 1997-ben hangversenyfelvételeket örökítve meg).

A Győri Filharmonikus Zenekar stúdiófelvétel-igényű produkcióra vállalkozott, amelynek helyszínül az együttesnek 2001 óta otthont adó Richter Termet választották. A felvétel éve csak az első korongon került feltüntetésre, de nyilvánvaló, hogy valamennyi produkcióra 2017-ben került sor (júniusban a 2. és 3. szimfónia, szeptemberben pedig folyamatos egymásutánban az 1., a Tragikus nyitány, végül a 4. szimfónia és az Akadémiai ünnepi nyitány). A Naxos a három korongot albumként forgalmazza (NAXOS 9.70276-278). Évfordulóról lévén szó, érdemes megemlíteni, hogy a zenekar igazgatója, Fűke Géza éppen egy évtizede (2008 júliusa óta) tölti be ezt a tisztséget, s közeledik az újabb érdemi évforduló: művészeti igazgatóként 2009-ben került az együtteshez vezető karmesterük, Berkes Kálmán, e felvétel-sorozat dirigense.

Ismert műveknek más interpretációban való hallgatásakor elvonatkozathatunk-e korábbi hangzó élményeinktől, mennyiben befolyásolják az emlékképek az újabb produkció megítélését? És hogyan működik az „emlékezet” előadóművészek (s kiváltképp karmesterek) esetében? Lehetséges-e, hogy az előadók függetlenítsék magukat az akusztikusan megszerzett műismerettől, avagy óhatatlanul is ott kísért a „kommentálás” lehetősége, amikor is a művész afféle „különvéleményt” jelent be, tudatosan elhatárolódva más megoldásoktól, abban a meggyőződésben, hogy sikerült közvetlen kapcsolatot létesítenie a partitúrában rögzített szerzői szándékokkal? Ilyen és hasonló kérdések foglalkoztatták a felvételek meghallgatása során (közben és utána). Rögtön elő-

rebocsátom: első alkalommal mindhárom korongot egyváltéban hallgattam végig, s a későbbiekben is igyekeztem olyankor meghallgatni azokat, amikor ilyen sorozathoz kellő idő állt rendelkezésemre. Ebben semmi virtuskodás nem játszott szerepet – egyszerűen „hallgattatja” magát a sorozat, miként eteti magát a remekkoszt, és itatja magát a minőségi bor (vagy más alkohol). És végül sem keríti hatalmába valamiféle teltség-érzet a hallgatót (ami egyszersmind arra is utalhat, hogy nincsenek megrendítő katartikus élmények), úgy érzi magát, mint aki érdekes kerekasztal-beszélgetést hallgatott végig, őt érdeklő témában.

Kettős veszély fenyegeti a szándékokkal is foglalkozót; egyrészt az elhíresült történet Arany Jánossal („gondolta a fene”), önkényes belemagyarázások esetén, másrészt viszont az előzetes információgyűjtést követően tapasztalhatja meg, hogy nem mindig igazolja vissza a hallgatnivaló az előadói tervek-szándékokat. Ugyanakkor nem biztos, hogy érdemes megkerülni a hangok mögötti elképzeléseket.

Az 1. szimfónia kezdetén az az érzés kerített hatalmába, hogy Berkes Kálmán kísérletet tett a partitúra újraolvasására, melynek során igyekszik maximálisan kizárólag a műre koncentrálni. Ennek lehet eredménye az az erőteljes, egyszersmind üde hangzás, amely egyaránt figyelemre készíti a művet ismerőket és nemismerőket. Valamiféle közvetlenséget érzünk, megszólítja potenciális hallgatóságát az előadás. Amelyen megéreződik, hogy a karmester alapvető jelentőségűnek tekinti az artikulációt, tehát hangok-hangcsoportok megformált-értelmezett megszólaltatását. Néha már-már beszédszerű az a folyamatosság, amelyet a kamarazenei kidolgozottság eredményez: a hangszerek/szólamok dinamikai arányai többdimenziósan differenciálják a komplex zenei anyagot. Áttekinthető, világos, amit hallunk – és csak néha villan fel a szakmabeli hallgatóban valamely technikai jelenség, például szekvenciázás. A Tragikus nyitány esetében a nagyformának a végkifejlet felé haladását éljük meg emlékezetes élményként.

A második korongot „időtlennek” éljük meg – mintha a 2. és 3. szimfónia egyes tételeinek nem is lenne „alaptempója”, afféle „érzelmi utazások” részesei leszünk. Ugyanakkor – s ez az érem másik oldala – itt érződik leginkább, hogy karmesteri koncepció megvalósításáról van szó. Megannyi effektus jelzi, hogy a karmesterpálca „szólal meg”, a szándék – az pedig, amire irányul, időn-

ként mintha kissé háttérbe került volna. Lehetne találgatni (de érdemben felesleges), „bemérve” az átéltség mértékét-erejét. Az mindenesetre egyértelmű: a kivitelezésre utaló „nyomok” itt a legerősebbek – időnként az intenzitás fokozása során szinte „kisiklanak” vonók, nyilvánvalóan a kifejezés összehasonlíthatatlanul fontosabb volt számukra, mint valamiféle technikai sterilitás – ugyanakkor a hallgató nem tud betelni a szép tónusú, jól megformált szólisztikus részletekkel.

Amire a 4. szimfóniához ér a hallgató, empatikusan azonosulni tud a zene-felfogással, amelyet addig hallott. Tehát, nagyra értékeli a pregnáns ritmikát, egyaránt érzékeny a nagyívű formálásra és az aprólékos kidolgozottságra, s ha van „nem tetsző” gesztus (didaktikus hangsúly, már-már elhadart-összekapott felütés), azt képes indulati tartalmán értékelni. És megunhatatlan az, hogy jól követhetőek a harmóniamenetek, a sajátos hangnemi kitérések, meglepő modulációk (ennek alapfeltétele, hogy az előadók értően, az egészbe ágyazva játsszák szólamukat). Érdemes folyamatosan figyelni – ki-ki „újdonságokat” fedezhet fel magának az ismert tételekben is.

Kiváltképp érdekesek az „áthallási lehetőségek”, amelyek voltaképp mindegy, hogy tudatosan avagy ösztönösen „jönnek át” a hangzó anyagon (történeti avagy Brahms-kortársi intonációs fordulatok, akár mindössze a hangszerelés finomságaiból adódóan). Letagadhatatlannak vélem: valamiféle „leporolási szándék” valósult meg ezzel az előadással.

A sorozat záróműsorszáma, rendkívüli népszerűségére való tekintettel, tekinthető lenne akár ráadásszámnak is – ám az átgondolt interpretáció jóvoltából nem a megunhatatlan örökzöldet halljuk újra, hanem egy szellemes tételt, néha talán kicsit „túlkomolykodva” is, gazdagon árnyalt dinamikával, a hangszínek nagy változatosságával.

A kísérőfüzetek többlet-értékét adja, hogy nem egyazon szöveg olvasható benne két nyelven – így az angolul és magyarul értők többlet-információkhoz jutnak. (Nem tudom, szándékos-e, hogy a 2. korong magyar kísérszövegébe feltűnően nagy rész került az 1. szimfóniára vonatkozóból – az ismétlés annál is indokolatlanabb, mivel a három korong albumként együttesen jelent meg).

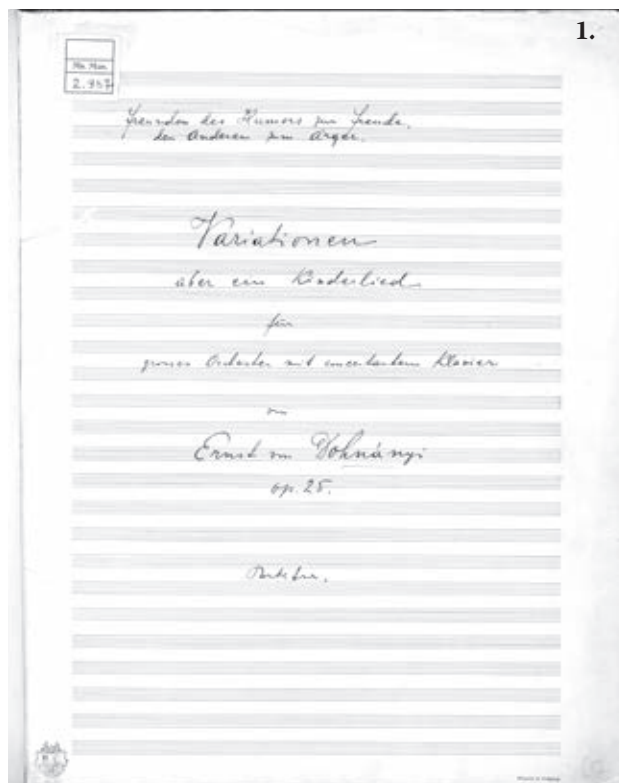
Fittler Katalin

Finishing Touch – Dohnányi Ernő *Változatok egy gyermekdalra* (op. 25) című művének faksimile kiadása

Rangos szakmai elismerésben részesült a 2018-as Szép Magyar Könyv versenyen az Országos Széchényi Könyvtár egyik kiadványa. A Nemzeti Kulturális Alap támogatásának köszönhetően a könyvtár Dohnányi-gyűjteményéből az egyik értékes darab – a *Változatok egy gyermekdalra* (op. 25) – kiadását érte az a megtiszteltetés, hogy Köztársasági elnöki különdíjat kapott a *Faksimile, reprint és adaptált kiadványok* kategóriában. A díjat az Ünnepi Könyvhét nyitónapján, 2018. június 7-én, a Petőfi Irodalmi Múzeum Dísztermében adták át.

Dohnányi Ernő (1877–1960) egyik legnépszerűbb kompozíciójának faksimile kiadásával a zeneszerző születésének 140. évfordulójáról emlékezett meg az Országos Széchényi Könyvtár Könyvkiadó. Különlegessé teszi a kiadványt az, hogy első alkalommal válik publikussá a komponista egy teljes kézírata. Nemzeti könyvtárunk Zene-műtára – a londoni British Libraryben és a tallahassee-i Warren D. Allen Music Libraryben őrzött Dohnányi-dokumentumok mellett – egyedülálló nagyságrendben őriz eredeti Dohnányi-kéziratokat. Dohnányi még életében rendelkezett ugyanis arról, hogy Magyarországon hagyott kéziratait a Nemzeti Múzeum részékén működő Széchényi Könyvtárban helyezték el, így az 1944 előtti kéziratok túlnyomó része – így a *Változatok* is – a Széchényi Könyvtár tulajdonába került. Ahogy azt Kelemen Éva, az OSZK tudományos munkatársának informatív kísérszövegéből megtudjuk, a zenekarra és zongorára komponált *Változatok egy gyermekdalra* egyike volt az 1959-ben – tehát még a szerző életében – átadott tizenhét kéziratnak. A darabot Dohnányi 1913–14 fordulóján, Berlinben komponálta. Minden bizonnyal ezért (és persze a nemzetközi érthetőség kedvéért) írta partitúrájának első oldalára németül a címet: *Variationen über ein Kinderlied für grosses Orchester mit concertantem Klavier*, op. 25), és a sokat sejtető alcímet is: *Freuden des Humors zur Freude den Anderen zum Ärger* (A humor barátainak öröme, mások bosszúságára, 1. kép).

A zeneszerző magánéletének egyik boldog – bár problémáktól nem mentes – időszaka alatt keletkezett a mű.

Dohnányi és a német színésznő, Galafrés Elsa (leendő második felesége) szerelme ekkorra teljesedett ki, bár papíron még mindketten házások voltak. Kapcsolatukat egyelőre nem tudták hivatalossá tenni, mivel egyikük házastársa sem egyezett bele a válásba. A helyzet sok idegeskedéssel és aggodással járt együtt és egyre tarthatatlannabbá vált. Az akadályokat – hasonlóan életének más nehéz szakaszaihoz – Dohnányi optimizmussal és humorról győzte le. Talán e kusza helyzetnek is köszönhető, hogy huszonötödik opusza tele van gagekkel, humoros utalásokkal, tréfás zenei karikatúrákkal. Találón jegyezte meg a komponista tanítványa és később életrajzírója, Vázsonyi Bálint, hogy ez a darab voltaképpen egy zenei „Így írtok ti”.¹ A mű – Karinthy remekéhez hasonlóan – paródiák sora, nem csoda, ha a figyelmes hallgató Dohnányi több „kollégájának” stílusára is ráismer az egyes variációkban.

A zongoraművész-Dohnányi harminchét évesen, 1914. február 17-én, Berlinben játszotta alkotása ősbemutatóját. Ettől kezdve egész előadói pályáján műsorán tartotta a darabot, hosszú élete során több mint ötvenszer lépett vele pódiumra (1. ábra). Halála előtt három és fél hónappal – 1959. október 23-án, Atlantában (Georgia, USA) – szólaltatta meg utoljára a művet. Vázsonyi Bálint így írt erről az előadásról: „Szebb búcsúajándékot nem kaphatott a sorstól, mint azt, hogy nyolcvanharmadik évében is fiatal maradt. [...] a darab, a zenekar utolsó négy akkordja felett, alulról felfelé az egész billentyűsoron végigsöprő glissandóval végződik. A glissando ezúttal – egy tüneményes interpretáció végén – oly lendülettel érkezett, hogy a szó szoros értelmében talpra sodorta a zongoristát. Dohnányi állva fejezte be a darabot”.² Nemcsak előadta a művet, hanem – egyik amerikai tanítványa visszaemlékezéséből tudjuk, hogy – tanította is: növendéke a doktori hangversenyére készült ezzel a művel;³ a zeneszerző-zongoraprofesszor nemcsak a zongoraórákon adott hasznos tanácsokat az interpretációhoz, hanem a pódiumon is segítette őt, a koncertvizsgán ugyanis Dohnányi vezényelt.⁴

A kiadvány minden bizonnyal nemcsak a kutatók és a gyűjtők figyelmét ragadja majd meg, hiszen a *Változatok* – Dohnányi legtöbbet játszott műveinek egyike – széles körben ismert a zeneszerető közönség körében. A kiadás

¹ Vázsonyi Bálint: *Dohnányi Ernő*. Budapest: Zeneműkiadó, 1971; ²Budapest: Nap Kiadó, 2002, 130.

² Vázsonyi, 308. A koncert felvétele: Florida State University, Tallahassee, Dohnányi DAT Collection: DAT 39. Másolat: Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet, Dohnányi Archivum, Budapest.

³ Catherine A. Smith: „Dohnányi as a Teacher”. *Clavier* 16/2 (February 1977): 16–18. Magyarul: Kovács Ilona: „Dohnányi-metodika (3.)” *Parlando* 47/1 (2005), 14–18.

⁴ 1958. január 13. – Tallahassee. Lásd Marion Ursula Rueth: „The Tallahassee Years of Ernst von Dohnányi”, szakdolgozat. Tallahassee: Florida State University, 1962, 218.

alapjául szolgáló autográfot az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtárában bárki megnézheti és érezheti azt a különös varázst, amit egy eredeti szerzői kézirattal való találkozás adhat. A kiadványnak köszönhetően pedig most már nemcsak a könyvtárban lapozgathatjuk a kéziratot – hanem bármikor, otthon is. Az élmény egyedülálló. A partitúramásolat ugyanis megszólaságig hasonlít az eredetihez, annyira élethű, hogy azt az illúziót kelti, mint ha a Dohnányi által írt eredeti kottát tartaná kezében az érdeklődő. Látszik például, hogyan ütött át a ragasztó a papíron (például a 24. oldalon), hogy Dohnányi kiradírozta és egy ütemmel arrébb írta a 15. és 16. próbaszámot;⁵ és látszik a nyoma annak is, hogy használták a kottát: a jobb alsó sarkok elszíneződései gyakori lapozásra utalnak, néhol szinte még az ujjlenyomatot is látni véljük.

Míg a vázlatokban a feloldójel és a kereszt írásmódja első látásra nagyon közel áll egymáshoz, a tisztázatokban – mint ahogyan itt is – Dohnányi nagyon ügyelt, hogy egyértelmű legyen a szándéka. Meglehetősen sajtáságosak ugyan a feloldójelei, de általában elmondható, hogy a módosítójeleket mindenhol nagy gonddal formálta (lásd például a kézirat 66. oldalán a fagottszólamot, 2. kép).

Tanúi lehetünk annak is, hogy Dohnányi még a tisztázatokban is használt „zenei gyorsítás-jeleket”: az azonos motívumok ismétlődésére például – számos korábbi és későbbi kéziratához hasonlóan – a $\cdot$ jelet használta, mint ahogy e műben több alkalommal (lásd például a X. variáció végén a nagybőgő szólamában, illetve a XI. elején a vonósszólamokban, 3–4. kép).⁶

Bizonyos „utolsó utáni” szerzői javítások – például megváltoztatott tempójelzés rögtön a mű elején, az első ütemben (*Adagio non troppo* változott *Maestoso*ra); vagy a 13. próbaszám utáni második ütemben (13^{+2}) betoldott, pirossal írt feloldójelek – arra utalnak, hogy a berlini Simrock kiadó kottametszői is ezt a példányt vették alapul.⁷

A dokumentumnak köszönhetően izgalmas szellemi utazás részesei lehetünk azáltal, hogy nyomon követhetjük, hogyan dolgozott a zeneszerző a komponálás végső fázisában, hogyan javított még az utolsó pillanatban is

⁵ Dohnányi mindig maga írta be a próbaszámokat, és az esetek többségében kék vagy piros postairónt használt (esetleg mindkettőt, mint ebben a kéziratban is).

⁶ Dohnányi „gyorsításáról” lásd doktori disszertációm: „Alkotói folyamat Dohnányi Ernő zeneszerzői műhelyében. A kamarazene-vázlatok vizsgálata” Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2009, 44–45. http://fze.hu/netfolder/public/PublicNet/Doktori%20dolgozatok/kovacs_ilona/disszertacio.pdf

⁷ Simrock, 1922. Lemezszám: 14652.

munkáján.⁸ Merthogy ennél a kiadványnál nem a teljes alkotói folyamat részesei vagyunk: hiányoznak a vázlatok, a folyamatfoglalványok, melyek – Dohnányi különféle időszakaiból és különböző műfajú darabjaihoz írt fennmaradt vázlatai alapján következtetve – nagy valószínűséggel ehhez a darabhoz is készültek. Dohnányinak – igaz, hogy sok mindent fejben előre kidolgozott – szüksége volt arra, hogy kompozícióihoz vázlatokat használjon, főleg egy ilyen, nagy apparátust használó zenekari műhöz. Persze nem csoda, ha a skiccek nem maradtak fenn: pár hónappal azután, hogy befejezte a *Változatokat*, kitört az 1. világháború, majd 1915-ben országot váltott: Galafrés Elsával Németországból Magyarországra költözött. Mivel a háború idején költözésükkel nem akartak feltűnést kelteni (Dohnányi kettős állampolgárként Németországban is hadköteles volt), csak kevés poggyással indultak útnak. Abba a néhány bőröndbe pedig, amit magukkal hoztak, nagy valószínűséggel nem egy már elkészült mű vázlatait csomagolták be. Dohnányi amúgy sem törődött sokat a vázlataival: ismerünk olyan mappáját, melyre azt írta: *Nem kell skizzek.*⁹

Dohnányi zenéjét a kritikusok sokszor jellemezték szellemesnek, könnyednek, sziporkázónak. Ez kétségtelenül igaz, ebből azonban nem következik az, hogy ezeknek a műveknek a létrejötte is varázsütésre született. A kívülállónak (ez alkalommal Galafrés Elsát idézzük, megközelítőleg arra az időre emlékezve, amikor a *Változatok* is születtek) úgy tűnt, hogy Dohnányi könnyen komponált:

„Dohnányi úgy találta, hogy szereti, ha ott vagyok vele a szobában, míg dolgozik, így csendesen üldögéltem, míg az asztalnál állva komponált. Időről-időre odament a zongorához, hogy ellenőrizzen valamit. Soha nem úgy tűnt, mintha fájdalmas vajúdás lett volna a komponálás folyamata. Az ihlet természetesen és könnyen jött neki, és mikor átírta, kézíratai úgy néztek ki, mint a nyomtatott kotta.”¹⁰

Galafrés visszaemlékezésében a kulcsszó az „átírta” (transcribed), ami arra utal, hogy a zeneszerző nem rögtön partitúrába komponált, hanem először vázlatokat írt, majd az ebből készült folyamatfoglalványt használta a tisztázati elkészítéséhez. A látszólag könnyen komponáló zeneszerző-Dohnányi is éppúgy megküzdött az anyaggal, mint bárki más. Számtalanszor újraírt valamit, ha nem volt elégedett az eredménnyel.

[...] az alkotás sokszor fáradtságos munka, verejtékes szülés, míg világra hozunk valamit. Sokszor egy hang, egy megoldás megakaszt, és órákig ülök íróasztalomnál, fejemet törve, verejtékezve, hogy megoldjam. Én nem voltam »gyors munkás«, sem az a típus ki naponta mondjuk 10-12 órán át képes komponálni. De szerintem ez nem is igazi alkotás. Ez lehet írás, de nem alkotás, és nem is maradhat meg igazán nagy műnek.¹¹

Az op. 25 alkotásának folyamatáról Dohnányi egyik – testvéreinek, Máriának írt –leveléből tudunk meg valami keveset, legalábbis azt bizonyosan, hogy 1913. októberében már a tisztázat egy részét írta:

„Dolgozom nyakra-főre; [...] Nyolcz variáció partitúrában (52 oldal) teljesen kész, s habár egy kritikus pontra érkeztem, ahol könnyen megakadás történik, remélem, hogy még az ősszel kész leszek, s a télen még játszani fogom.”¹²

A partitúra utolsó oldalára végül 1914. február 1-jén került a befejezést jelentő kettősvonal, tizenhat nap múlva pedig már hallhatta a művet a berlini közönség. A fent idézett levélből értékes adalék derül ki a mű komponálási fázisait illetően: *míg a nagyszabású bevezetés, a téma és az első nyolc variáció már partitúra-kész állapotban volt a levél megírása idején, addig a IX-X-XI. variáció és a zárófuga még munkában volt, ahol könnyen megakadás tör-*

⁸ Lásd például Kovács Ilona: „Többszakaszos komponálás Dohnányi Ernő zeneszerzői műhelyében: A C-dúr szextett (op. 37) I. tételének vázlat tanulmánya” in *Tanulmánykötet Ujfalussy József emlékére*, Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, L’Harmattan Kiadó, 2013, 195–224, ide: „Korrekciók az utolsó pillanatban” 214–217.

⁹ British Library, Add. Ms. 50,806A. Lásd a faksimiléhez a Kelemen Éva által írt tanulmány 33. lábjegyzetét is.

¹⁰ Dohnányi found that he liked to have me in the room while he worked, so I sat quietly while he stood at his desk composing, and from time to time going to the piano to check something. He never appeared to go through any throes in the process of creation. Inspiration came to him naturally and easily, and as he transcribed, his manuscripts took on the appearance of a final printing. Elsa Galafrés: *Lives, Lives, Losses*. Vancouver: Versatil, 1977, 200.

¹¹ Dohnányi Ernő: *Búcsú és üzenet*. München: Nemzetőr, 1962, 23.

¹² Dohnányi Ernő levele Dohnányi Máriának; Berlin-Charlottenburg, 1913. október 16. In: Kelemen Éva (összeállította): *Dohnányi Ernő családi levelei*. Budapest: Országos Széchényi Könyvtár–Gondolat Kiadó–MTA Zenetudományi Intézet, 2011, no.157. levél, 146–147, ide: 146.

1. ábra: Dohnányi azon hangversenyeinek időpontjai és helyszínei, melyeken a *Változatok egy gyermekdalra* (op. 25) című művét játszotta.

Az előadás időpontja	Az előadás helyszíne	Az előadás időpontja	Az előadás helyszíne
1914. február 17.	Berlin (bemutató)	1929. április 22.	Budapest (Magyar Rádió)
1917. november 19.	Budapest	1931. február 24.	Liverpool
1918. január 13.	Budapest	1935. augusztus 30.	Budapest (Magyar Rádió)
1918. január 31.	Pozsony	1936. május 20.	Budapest
1918. február 11.	Budapest	1939. február 13.	Hamburg
1920. október 11.	Budapest	1940. február 9.	Szeged
1920. október 17.	Budapest	1940. február 19.	Budapest
1921. március 6.	New York	1943. november 27.	Budapest
1923. január 15.	Budapest	1946. október 25.	Edinburgh
1923. január 27.	London	1946. október 26.	Glasgow
1923. április 21.	Boston	1947. november 9.	London
1923. december 2.	Edinburgh	1947. november 16.	London
1924. február 7.	Cleveland	1949. január 23.	Davenport (Iowa)
1924. február 9.	Cleveland	1950. március 4.	Tallahassee (Florida)
1924. március 28.	Chicago	1950. december 1.	Charleston (South Carolina)
1924. március 29.	Chicago	1952. március 9.	Athens (Ohio)
1925. február 17.	New York	1953. november 2.	Tallahassee (Florida)
1925. május 9.	London	1954. október 27.	Toledo (Ohio)
1926. március 14.	Berlin	1954. november 9. (du.)	Chicago (Illinois)
1927. augusztus 21.	Frankfurt	1954. december 20.	Milwaukee (Wisconsin)
1928. június 11.	Párizs	1956. január 18.	Birmingham (Alabama)
1928. június 16.	London	1956. augusztus 21.	Edinburgh (United Kingdom)
1929. január 21.	Edinburgh	1956. november 12.	Orange (New Jersey)
1929. január 22.	Glasgow	1957. október 23.	Buffalo (New York)
1929. január 24.	Birmingham	1959. október 22.	Atlanta (Georgia)
1929. február 20.	Mannheim	1959. október 23.	Atlanta (Georgia)

ténhet. A zeneszerző ebben a stádiumban már eldöntötte – hiszen az 52. oldalon, a VIII. variáció végét jelző kettős vonal után ott van a három *bé* előjegyzésre való előzetes figyelmeztetés –, hogy a zene a IX. variációtól fordul mollba, és csak az utolsó, XI. variációban tér vissza a C-dúr alaphangnembe. Megakadásra talán a hangnembváltás miatt gondolhatott a szerző. (Seregi László *e műre komponált* koreográfiájában (1978) ezen a ponton fontos cezúra van a történetben, ekkor válnak felnőtté a gondtalan gyermek- és kamaszkor után a fiúk és lányok: „háború lesz, a katonák meghalnak, a feleségek elsiratják, meggyásolják férjeiket”.¹³)

Kelemen Éva zenetörténész a faksimiléhez csatolt tanulmányában sok érdekes részlettel ismerteti meg az olvasót: ír arról, hogyan került a könyvtár tulajdonába az értékes kézirat, részletesen szól a mű keletkezéstörténetéről, a bemutató körülményeiről, a közönség és a kritikusok reakcióiról és a darab későbbi recepciójáról. A kis füzet kétnyelvű, az angol fordítás Mikusi Balázs munkáját dicséri. Különösen tetszett, hogy Mikusi a 7. lábjegyzetben nem egyszerűen átültette angolra az Írtok ti-t (That's How You Write), hanem a – vélhetően érdeklődő – külföldi olvasóknak röviden értelmezte is, miért hasonlított a Vázsonyi Bálint Dohnányi *Variációit* Karinty Frigyes stílusparódiáihoz. (*Dohnányi Ernő: Változatok egy gyermekdalra* (op. 25). Budapest: Országos Széchényi Könyvtár, 2017, Faksimile: 104 oldal, bevezető tanulmány: 31 oldal.)

Az illusztrációk az OSZK engedélyével jelennek meg, köszönöm Kelemen Évának, hogy rendelkezésemre bocsátotta a képeket.

Kovács Ilona

¹³ Kaán Zsuzsa: *Seregi*. h. n.: Gutenberg Press Nyomdaüzeme, 2005, 104.

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT.

próbajátékot hirdet

HEGEDŰ TUTTI ÁLLÁSRA

A próbajáték ideje: 2018. december 12. (szerda) 14.00

A próbajáték helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza (Malom, Fábán u. 6/a)

A próbajáték anyaga:

- Egy tetszőlegesen választott tétel J.S. Bach Szólószonátáiból vagy Partitáiból (kivéve: Menuett, Gavotte, Bourrée, Gigue az E-dúr partitáiból)
- Az első tétel kadenciával Mozart: G-dúr (K.216), D-dúr (K.218) vagy A-dúr (K.219) hegedűversenyéből.

Zenekari állások (kijelölt részek):

Prím:

- Glinka: Ruszlán és Ludmilla – nyitány elejétől a „B” előtti 6. ütemig
- Bartók: Concerto V. tétel eleje és fúga
- Beethoven: III. szimfónia Op.55 III. tétel elejétől az ismétlődő jelig
- Csajkovszkij: Rómeó és Júlia nyitányfantázia „C” utáni Allegro giusto-tól a „G” előtt 19-ig, valamint a „Q” – től „R”-ig
- Kodály: Galántai táncok 150. ütemtől a 168. ütemig és 217. ütemtől a 233. ütemig

Szekund:

- Mozart: Varázsfuvola – nyitány 16. ütemtől „B”-ig (Allegro)
- Beethoven: I. szimfónia II. tétel Elejétől „A”-ig
- Beethoven: III. szimfónia IV. tétel 123. ütemtől „B”-ig
- Smetana: Az eladott menyasszony – nyitány Elejétől „A”-ig
- Smetana: Moldva „A”-tól 80. ütemig
- Kodály: Galántai táncok 150-es ziffertől az Allegro con moto-ig
- Bartók: Concerto V. tétel (Fúga) 265. ütemtől a 317. ütemig

Jelentkezés: e-mailben, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) 2018. december 10. hétfőig a vasas.xenodike@mso.hu címen, vagy személyesen a zenekar irodájában (cím: 3525 Miskolc, Fábán u. 6/a). A zenekari szólamok kottái az irodában átvehetők, ill. e-mailben igényelhetők. A zenekar zongorakísérőt nem biztosít. Kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani, további információ a 46/323-488-as telefonszámon.

Miskolc, 2018. november 7.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT.

próbajátékot hirdet

I. TROMBITA ÁLLÁSRA, III. VÁLTÓ KÖTELEZETTSÉGGEL

A próbajáték ideje: 2018. december 12. (szerda) 14.00

A próbajáték helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza (Malom, Fábán u. 6/a)

A próbajáték anyaga:

J. Haydn: Esz-dúr trombitaverseny I. tétel (B-trombitán)

Zenekari állások (a kijelölt részek az alábbi művekből):

- Beethoven: Leonóra nyitány
- Mahler: V. szimfónia
- R. Strauss: Don Juan, Till Eulenspiegel
- Muszorgszkij: Egy kiállítás képei
- Sztravinszkij: Petruska
- Bartók: Concerto
- Kodály: Háry János-zsvit
- Csajkovszkij: Olasz capriccio

Jelentkezés: e-mailben, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) 2018. december 10. hétfőig a vasas.xenodike@mso.hu címen, vagy személyesen a zenekar irodájában (cím: 3525 Miskolc, Fábán u. 6/a).

A zenekari szólamok kottái az irodában átvehetők, ill. e-mailben igényelhetők.

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít. Kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani, további információ a 46/323-488-as telefonszámon.

Miskolc, 2018. november 7.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

A SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR

próbajátékot hirdet

II. FAGOTT FÉLÁLLÁSRA, I. VÁLTÓ és KONTRAFAGOTT KÖTELEZETTSÉGGEL határozatlan idejű kinevezéssel

Kötelező anyag:

Mozart: Fagottverseny I. és II. tétel
vagy
Weber: Fagottverseny I. és II. tétel

Zenekari anyag:

Rimszkij-Korsakov: Seherezádé Verdi: Requiem
Mozart: Figaro házassága – nyitány Csajkovszkij: V. szimfónia III. tétel

A zenekari részletek letölthetőek a zenekar honlapjáról / www.sso.hu

Követelmények:

- felsőfokú végzettség
- erkölcsi bizonyítvány / az állás elnyerése esetén /
- magyarországi munkavállalási engedély

A jelentkezéshez szükséges dokumentumok:

- szakmai önéletrajz
- zenei végzettséget igazoló dokumentum

A zenekar a próbajátékon zongorakísérőt biztosít.

A próbajáték helyszíne: Bartók Terem, Szombathely, Rákóczi F. u. 3.

A próbajáték időpontja: 2018. december 04. kedd 13.30

Az állás 2019. január 1-től tölthető be.

Jelentkezési határidő: 2018. november 26.

Jelentkezés: Savaria Szimfonikus Zenekar
Információ: Szabó Levente
9700 Szombathely, Rákóczi F. u. 3.
20/360 0234

Szombathely, 2018. november 5.

Kiss Barna
igazgató

A SZOLNOKI SZIMFONIKUS ZENEKAR

próbajátékot hirdet

I. KLARINÉT ÁLLÁSRA SZÓLAMVEZETŐI KÖTELEZETTSÉGGEL

A próbajáték időpontja: 2018. december 7. (péntek) 14:00 óra

A próbajáték helyszíne: Szolnoki Szimfonikus Zenekar próbaterme
5000 Szolnok, Dr. Sebestény krt. 3.

A próbajáték anyaga:

1. forduló (parván mögött):
• Mozart: A-dúr klarinétverseny K.622 – I. tétel

2. forduló:
• zenekari szemelvények

Zenekari szemelvények:

A zenekari állások részletes listáját és kottaanyagát a meghívott jelentkezők Kádár Edit kommunikációs referensnél, a kdredit@gmail.com e-mail címen igényelhetik,

Jelentkezés: 2018. november 30-ig (péntekig)

Levélben: 5000 Szolnok, Hild János tér 1., vagy e-mailben: kdredit@gmail.com.
A jelentkezéshez rövid szakmai önéletrajz, valamint a szakmai végzettséget igazoló okirat másolata és erkölcsi bizonyítvány szükséges.
Kérjük az elérhetőséget (telefon, e-mail cím) is megadni.

A jelentkezések elbírálása a szakmai bizottság jogkörébe tartozik. A próbajátékokra csak a jelentkezésük alapján kiválasztottak kapnak meghívást.

Információ: Kádár Edit kommunikációs munkatársnál a +36 20 3338619-es telefonszámon, vagy e-mailben (kdredit@gmail.com)

A versenyműveket kötelező zongorakísérettel előadni. A zenekar zongorakísérőt nem biztosít (kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani)!

Az állás betöltése: munkaviszonyban 3 hónap próbaidővel.

Az állást a próbajáték nyertese(i) számára a szakmai bizottság döntése alapján ajánljuk fel.

Szolnok, 2018. november 9.

Szolnoki Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.

TUDJON MEG TÖBBET A SZIMFONIKUS ZENEKAROKRÓL!

Tisztelt Olvasónk!

Huszonötödik éve jelenik meg folyamatosan szaklapunk, amely eljut a magyar szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, könyvtárakhoz és azokhoz, akik érdeklődnek a zene iránt, de arra is kíváncsiak, hogy miként működik egy zenekar, milyen szakmapolitikai döntések befolyásolják azokat a teljesítményeket, amelyek révén egyre értékesebb és magasabb színvonalú hangversenyeken vehetnek Önök részt.

LEGYEN 2018-BAN IS ELŐFIZETŐNK!

a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös szaklapja, amely a Magyar Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg

évi 6 ALKALOMMAL

Éves előfizetőknek postaköltséggel együtt: 3500 Ft/év

ROVATAINKBAN FOGLALKOZUNK

a magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszertörténettel, oktatással, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint hangversenykritikákon és zenetörténeti írásokon kívül közöljük a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége tagzenekarainak próbajáték felhívásait.

INNEN MEGTUDHATJA, MI TÖRTÉNIK A HANGVERSENY-PÓDIUMON ÉS MÖGÖTTE!

Megrendelési szándéka esetén kérjük, jelezze e-mailben csekk, vagy áfás számla igényét a pontos cím, illetve a számlázási cím feltüntetésével.

Megrendelhető e-mailben: info@zenekarujsg.hu

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSGÉNEK TAGJAI:

HIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.
Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.
Levélcím: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: nfo@bdz.hu • www.bdz.hu

Duna Szimfonikus Zenekar Duna Palota Nonprofit Kft.
1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
Tel./fax: (+36-1) 355-8330
E-mail: duna.szimf@dunapalota.hu
www.dunaszimfonikusok.hu

Győri Filharmonikus Zenekar
9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232
E-mail: office@gyfz.hu • www.gyfz.hu

Kodály Filharmonia Debrecen
4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Nonprofit Kft.
1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
E-mail: info@filharmonikusok.hu
foigazgato@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Rádió Zenei Együttesek Szimfonikusok – Énekkar – Gyermekkórus
Cím: 1088 Budapest, Bródy Sándor u. 5-7.
Levelezési cím: 1037 Budapest, Kunigunda útja 64.
Telefon: 328 7078
E-mail: info@mrze.hu • www.mrze.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar
1087 Budapest, Kerepesi út 1-5.
Levélcím: 1088 Budapest, Múzeum u. 11.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.
3525 Miskolc, Fábán u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: info@mso.hu • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar
1061 Budapest, Paulay Ede u. 41. I. em. 1.
Tel.: (+36-1) 373-0228, (+36-1) 269-1178
E-mail: info@odz.hu • www.odz.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs
7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320 • Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pfz.hu • www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar
9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu • www.sso.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar
6720 Szeged, Széchenyi tér 9. Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symp-h-szeged.hu • www.symp-h-szeged.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar
5000 Szolnok, Hild tér 1
Aba-Novák Kulturális Központ
Tel.: (30) 9358-368
E-mail: info@szolnokiszimfonikusok.hu
www.szolnokiszimfonikusok.hu

Zuglói Filharmonia Non profit Kft. – Szent István Király Szimfonikus Zenekar
1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel.: (36 1) 467-0786
E-mail: rendezveny@zugloifilharmonia.hu

EGYESÜLETKÉNT MŰKÖDŐ ZENEKAR

Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara
1061 Budapest, Andrásy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
<http://www.bpo.hu>

KAMARAZENEKAROK

Liszt Ferenc Kamarazenekar
1036 Budapest, Kiskorona utca 7.
Tel/Fax: +36 1 250 4938
[lfkz@lfkz.hu](http://www.lfkz.hu) <http://www.lfkz.hu>

REGIONÁLIS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE

1088 Budapest, Krúdy Gyula u 15. III./40.
Elnök: Szabó Sipos Máté
szabosiposmate@gmail.com
Főtítkár: Horváth Gábor • paga1@freemail.hu
***

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Békés Megyei Szimfonikus Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület
Békéscsaba 5600 Andrásy út 3.
Telefon: 20/4322-948

E-mail: uhrinviktor@freemail.hu
Honlap: www.bekesszimf.hu
Művészeti vezető: Uhrin Viktor

Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület Magyarország

(korábbi Váci Szimfonikus Zenekar)

2120 Dunakeszi, Állomás sétány 17.

Honlap: www.vszs.net
E-mail: vaciszimfonikus@gmail.com

Egri Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Egri Szimfonikus Zenekar Kulturális Egyesület
Eger 3300 Knézház K. u. 8.
Telefon: 20/964-1518

Honlap: www.egriszimfonikusok.hu
Művészeti vezető: Szabó Sipos Máté

Gödöllői Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Gödöllői Szimfonikus Zenekar Alapítvány
Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.

Telefon: 30/546-1852
E-mail: gso.zenekar@gmail.com
Honlap: www.gso.hu

Művészeti vezető: Horváth Gábor

Kecskeméti Szimfonikus Zenekar, Hírös Ágora Kulturális és Ifjúsági Központ

6000 Kecskemét, Deák tér 1.
Telefon: 06-20/3230-001

E-mail: kszztitkar@gmail.com
gerhat.laszlo@gmail.com
Honlap: www.hirosagora.hu
Művészeti vezető: Gerhát László

Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar

Pro Kultúra Sopron Nonprofit Kft.
9400 Sopron, Liszt Ferenc utca 1.
www.prokultura.hu

Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Közhasznú Egyesülete

Székhely: 4400 Nyíregyháza, Szent István u. 12.
mobil: 30 9656 453

E-mail: szabolciszimf@gmail.com
Képviselő: Nagy Gyula

Á MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSGÉNEK, VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSEK ÉS TÁNCMŰVÉSEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA, A NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL.

A szerkesztőség levelezési címe:

ZENEKAR MŰVÉSZETI BT.
1222 Budapest, Fenyőtoboz utca 6.
e-mail: info@zenekarujsg.hu
www.zene-kar.hu

Felölős kiadó és szerkesztő: **POPA PÉTER**

Nyomás: EPC nyomda

ISSN: 1218-2702

Az interjúban és a kritikában elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul. Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

Egy valódi hangszerbolt

Kiemelkedően széles választékkal és
sok szeretettel várjuk vásárlóinkat
üzletünkben és webshopunkban
2018-ban is!

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14.

Telefon: +36 1 210-2790, +36 30 488-6622

Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9⁰⁰ -17³⁰

Adams Alexander Alphasax A&S **Bach** Bags Berg Larsen BG Blackburn **Buffet Crampon** B&S
Cannonball Cherub Conn-Selmer Courtois **D'Addario** Denis Wick Dotzauer E. Schmid Edwards
Francois Louis Gard Gator Getzen Hammig Hohner Holton Hoyer Jody Jazz Jupiter Keilwerth
King König & Meyer **Kromat** Leblanc Lorée Ludwig Majestic **Manhasset** Marca Marigaux
Melton **Muramatsu** Musser Neotech P. Mauriat **Paiste** Pearl Powell Rigotti **Sankyo** Schagerl
Schneider Schreiber Seiko **Selmer Silverstein** Steuer Straubinger Studio 49 Theo Wanne
Trevor J. James **Vandoren Wilde + Spieth** Wittner **Yamaha** Yanagisawa Zoom